

Biblioteca
ASTRA, Sibiu

P.C.N.

12
50
T₁-446

21

6 5

4

4

---

3 5 3

TIZENKÉT
EGYHÁZI BESZÉDEK,

MELLYEKET
ANNYI ÜNNEPEKRE KESZITETT,
ÉS EL MONDOTT

SOMBORI JOSEF,
MAROS VÁSÁRHELLYI KAPLÁNY.

1808.

B 91.

Nyomtattatott Csik Somlyón 1810.

154
2535

Imprimantur.

Claudiopoli. 28. Febr.

-809.

Josephus Mártonfi,
Episcopus Trans.

---

*El menvén tanitsatok minden Nemzete-
ket. Sz. Máté 28. - 19.*

*A' mi az Istentől származott, a' meg-
gyözi a' világot, és ez a' győzede-
lem, melly meg gyözi a' világot,
a' mi Hitünk. Sz. Ján. 1. L. 5. - 5.*

*Kérlek Tüteket Atyámfiai, a' mi Urunk
Jézus Kristusnak Nevére. hogy min-
nyádon ugyan azt mondgyátok, és
ne légyenek ti közöttetek Szakadá-
sok. Tökéletesek légyetek pedig azon
értelemben, és ugyan azon tudomány-
ban. Sz. Pál. Kor. 1. L. 1. - 10.*

Kegyes Olvasó!

Imé! egy Könyvet nyújtok a' kezébe; a' melly tizenkét Egyházi Beszédet foglal magában. Fogadd kedvesen! Világi gondjaidtól szakaszsz el egy egy órátskát, és szenteld ennek olvasására. Táplál a' reménység, hogy meg nem fogod bánni idő töltésedet. Ezekben a' legszükségesebb Tudomány, a' leghasznosabb vigasztalás, és a' legtisztább gyönyörűségek vannak el hintve. Én ezekben az Okosság, és Hit vallás út mutatásai szerént az Istent, Világot, és Embert tiszta szemekkel kívántam nézni: az Erköltsöt, és Gonofságot; minden

ket a' maga színével ügyekeztem fe-
fűteni. - Mindazon által ezen Könyv-
ben, ha valami abból, a' mi enyim,
előtted éretlen gyümölsnek látszik,
nézd úgy, mint virágot; ha annak
sem illik; nem bánom, ha bimbónak
marad is. Ha pedig valamit ér az én
ügyekezetem, nem nékem, hanem az
Istennek köszönd; és általa annak, a'
ki hathatos eszköz vólt abban, hogy
ez a' maroknyi Fűszerfzám a' Kö-
zönség Oltárára tétefsék. - Az Hálá-
datofság ugyan parantsollya, és én ö-
römeft ide kívánnám tenni az ö Er-
demes űri Nevét; De ö inkább akar
a' nagy erkölsnek Nemes takarodzó-
já.

jában az alázatosságban lappangani.
Nagyobb ditsőségnek tartván ditséretes dolgokat tfelekedni; mint ditsértetni. - Te pedig K. O! a' miket itten fogsz látni, érezni, és tanulni; fordítsd azokat az Isten ditsöittésére, a' magad, és Ember tárfaid bölđogítására; mert tfak ezek tzéljai a'

Szerzőnek. t. k.

Íram M.Vásárhelyt-
Karátson Havának 7dikén.
1808dik Esztendőben.

Műtató Tábla.

I. *Pünkösti első Napi.*

Tfak az igaz Keresztény Hit vallás adhat nekünk valóságos Békéséget.

II. *Pünkösti második Napi.*

Az igaz Megvilágosodásnak ellenségei: a' kevély Tudomány, és a' kevély Tudatlanság.

III. *Úrnapi.*

A' Krisztustól rendeltetett, és megörökösített Új Testamentomi Alldozat az igaz Keresztényi Hit vallásnak közép pontya.

IV. *Más Úrnapi.*

Az oltári Szentségnek a' Keresztény ember Értelmén, és Szívén az Igazság, és Szeretet szavai által nyert győzedelme.

V.

V. Mária Neve Napi.

Máriának, az Isten Anyjának méltó tisztelete.

VI. Keresztelő Sz. János Napi.

A' Szenteknek illendő, és hasznos tisztelete.

VII. Sz. Péter, és Sz. Pál Napi.

A' tökéletes Emberiségre vezető egyenes útnak ki mutatása.

VIII. Népómuki Sz. János Napi.

A' tökéletes nyelv tulajdonságai: az okos szóllás, és okos halgatás.

IX. Templom ünnepe Napi.

A' külső Isteni tisztelet Templomainak fő tzéljai: az Istennek imádása, és az Embernek vigasztalása.

X. Más azon ünnep Napi.

A' belső Isteni tiszteletnek valósága a' Szívnek Templomában.

XI. *Sz. István Király Napi.*

A' Magyar Pólgárnak törzsökös kö-
telesegei.

XII. *Sz. Sz. Ferentz Napi.*

A' Szegények meg nyugovásának,
és gazdagulásoknak úttya.

I. PÜNKÖST ELSŐ NAPI.

Békeséget hagyok néktek; az én békeségemet adom néktek, nem úgy, mint a' Világ adja, adom néktek. Még ne háborodjék, a' ti Szivetek, ne is féljen.
Sz. Ján. 14. - 27.

Az emberi Okofságnak, tsúpán
tfak természeti világánál ki-
válnám fel keresni az igaz Bé-
keséget, ebben az életben. Magamon tézsem
meg az első próbát. A' mennyiben lehet
tisza, egyenes szemekkel, minden részre
hajlás nélkül akarok bé tekinteni magamba,
mint emberbe. - Mit látok itt? Első tekin-
tettel is zúrjavart. - Mint ha két ellenkező
részekből állanék, nintsem vége hozsfa a'

békételenségnek, az Okofság, és az indulatok között. Amaz vezérelni akar, ezek engedelmességre nem akarnak. Hallom az Okofságnak szavait; de gyengén, mert elnyomattatik a' zajgó indulatoktól. - Úgy tapasztalom hát, hogy itt nintsen az igaz Békeség, - Kiküldöm annak okáért magamból vizsgálódó gondolatimat a' világba, mint Nőé bárkájából, az ő madarait: hogy keressék fel valahol, és hozzák el nekem az igaz Békeség fájának zöldellő ágát. Gondolatim feljárják a' Földnek minden szegleteit, és azoknak Nemzetségeit; de fáradtan, még is üresen térnek vissza az én már elalélt kívánságaimhoz! - Az utolsó szalmás kunyhótól fogva a' legfényesebb Palotáig mindenek a' Békeség után fohajtoznak; a' kik pedig nem fohajtoznak, azoknak Békesége nekem nem kell. - A' Nemzetek vérözönökkel vásárolják meg azt a' békeséget is, a' melly igazán csak egy embert is meg nyugtatni elégtelen. A' Sándorok, Cézároknak, és Pompéjusok Országokat rontanak, és újra alkotnak; de az igaz Békeségnek egy hajlékot se tudnak építeni, a' hol állandóul lakhatnék. Ezereknek tlen-

des-

deiségeket fel tudják zavarni; de azt egyiknek is tökéletesen vizsgálá nem tudják adni.

Hát hol találom fel, a' mit keresek? - Örömeft bé tekintenek a' jövendő életbe is utánna; de ez az én Értelmem gyenge világa elől, egy vastag kárpittal vagyon elzárva. - Vizsgálódásomnak még egy fő tárgya van hátra: az Isten. Bizonyoson ő nála vagyon az igaz Békeség! Bé lépem azért, ennek a' Felséges Úrnak kertjébe; az igaz Keresztény Hit vallásnak kertjébe: mellyet tulajdon Fia által nyitott fel a' finkódó emberiségnek. - Itten bizonyosá tétetem arról, hogy a' kertnek Úra egy emberi testben öltözött Istenség; egyszeresmind a' Békeségnek Fejedelme. Ezt hirdették születésük az Angyalok; egész élete, és halála ezt bizonyította. Feltámadásakor is Békeséget hirdet az övéinek. El távozni akarván, bútszásakor: *Békeséget hagyok u. m: néktek. s. t.* De a' mit szükséges képpen meg kell jegyezni; a' maga Békeségit, melly igaz Békeség, egy bizonyos fel tétel alatt hagyja az ő Híveinek: ha t. i. az ő beszédi meg fogják tartani. Az ő beszédi pedig mind öszve nem

tész-

Pünköst első Napi

nek egyebet, hanem az igaz Keresztény Hit vallást. A' kik ezt tudják, és telyesítik, azok birnak az Isten Fiának békeségével. Tehát tfak a' tfelekedettel tellyesített Keresztény Hit vallás adhattya meg nekünk a' Krisztus igaz Békeségit? - Úgy van. Mert *elsőszor*: tfak egyedül ez adhat az emberi Elmének bizonyos nyugodalmat. Mert *másodszor*: tfak egyedül e' tsepegtethet igaz vigasztalást, az embernek szívébe. Ebből a' kettőből áll e' földön, az embernek igaz Békesége. - Jól figyelmezzetek, hogy mind a' kettőt elérni meg tanulhásátok!

Első Rész. Az igaz Békeség ebben az életben nem egyéb, hanem a' munkálkodó Léleknek egy olyan édefs nyugodalma, mellynek barátja az igazság. Ezek elváhatatlanok egy mástól. Soha senki a' Békeséget tökéletesen fel nem fogja találni, hanem ha annak nyomdokain keresi, a' ki magáról azt mondja: *En vagyok az út - az igazság.* Azért az igaz Keresztény Hit vallásnak, mellyet Krisztus tanított, és a' Szent Lélek tüzes nyelvek által a' világnak ki hirdede.

detett; ennek határi közt kell, az igaz Békéséget keresni; mert itt vannak a' tálhatatlan Igazságnak öfvénnyei.

A' melly epefztő kívánsággal ohajtya a' világtalan a' világofságot, és a' körüllette lévő dolgoknak szemlélését; olyan epekedve kívánja a' fel ebredt Lélek, az Értelemnek igaz megvilágofodását, és azon igazságoknak megismérését, mellyektől függ az ő bódlog állapotja. Az Elme igen keveset lát itten a' Hit vallásnak szövetneke nélkül! azért örökké nyughatatlannak marad ennek sugárlásán kívül.

Az ember bódlogságát eszközlő igazságokat ezen három pontra húzhatjuk: Ember, Világ, és Isten. Mindenikről tfak egy rövid észrevételt kívánok tenni. - Könnyen által lehet látni, hogy az ember e' földön egy remek munkája a' Teremtőnek; de az is tapasztalhatni, hogy ha nem nagyobb, akkora benne a' hajlandóság a' roszra, mint a' jóra. Látja az Erkölsnek szépségit, még is a' roszsz után hajlik. Okofsággal bir, mint vezetővel: de indulatokkal is, mint párt ütő szölgákkal. Mi az oka ennek? Hiba van a'
Ter:

Természetben? Ha úgy, miképpen mentjük ki a' Teremtőnek Jóságát. és Böltfességét? - Maga az ember okozta ezt magának? - De hogy, és miképpen? Mellyik Filozofus világosított meg engem? - Egyik azt mondja, hogy az ember két féle Istenségtől alkotott; Jótól, és Rosztól. A' másik azt meséli, hogy az emberben két ellenkező Lélek vagyon: jó, és gonosz. De vallyon egy olyan Okos valóságot, mint az ember, ilyen Filozofusi álomlátások meg világosíthatnak é? annál inkább az ő Elméjét megnyugtathatják é? - Azt ugyan fel érem észre venni, hogy különbözöm az oktalan állatoktól; De mi vagyok én? miért lettem a' Világra? tökéletelen magamtól meg határozni nem tudom. - Egyik Filozofus azt állítja, hogy az embernek Lelke az Istenségnek egy szikrája, és lehellete. A' másik azt mondja: hogy ez egy igen tisztá vér tlepp. Az harmadik: hogy ez egy különb féle levegőknek, és vékony nedveségeknek eleiből össze szerkeztetett valami; melly ideig tart, vagy elenyészik; vagy pedig egyik állatból a' másikba, egyik plántából a' másikba van.

dorol. - Egyik sem tudja mit beszél. - Hol van hát az Elmének nyugodalma?

Hát továbbá: A' Világ honnét vagyon? miből lett? Öröktől fogva vagyoné, és örökké fogé tartani? 's több ehez hasonló kérdéseket, az Elme magának soha a' Teremtészetből igazán meg nem tud fejteni, Isteni tanítás nélkül.

Ezeken kívül, hogy Isten vagyon; a' ki valamit tud, senki sem tagadhattya. De mire mehet a' magára hagyatott emberi Elme az Istennek, és az ő tulajdonságának megismerésében, úntig mutatják az embereknek történeteit. Mikor még csak az Okosság magára világolt, nem volt elég egy Isten, hanem ezereket csináltak az emberek, és azokat olyan tulajdonságokkal ruházták fel, mellyek ma betűletes emberhez sem illenek. „A' Romaiaknak tartományai el annyira bővelkedtek Istenekkel, u. m. *Arbiter*, hogy hamarébb találtál akár hol is Istent, mint Embert. „Egyiptomban, egy hagyma, egy matska, egy Fekete bika Isteni méltóságra emeltettek az emberektől. Nevefsük é *Demokritussal*; vagy pedig sirassuk *Heráklitussal*.”

sal, az emberi Elmének ilyen tetemes hibáit; nem tudom. Csak azt lehet mondani, hogy nintsen esztelenség, mellyet az emberi Elme el ne követett volna. - Hejában; zavaros a' viz a' tisztátalan Forrásból! - Ezt a' tisztátalan Forrást csak az igaz Böltséges sava tisztithatja meg!

Végre, ha azon kötelefségekre tekintünk, mellyekkel Istennek, magunknak, és ember tárfainknak tartozunk, és ezek tellyesítéfe modját is számba veszfzük, tudálnunk kell a' leg böltsébb embereknek is éktelen hibáit. *Szokrates* tanította, hogy csak egy Isten legyen; még is *Eskulápnak* kakást mutatott be. *Plató* a' leg alatsónabb Isteneket is imádta. *Cicero*, noha egy igaz Istent lenni tudott; még is a' hamis Istenek babonáihoz ragaszkodott. Né-melleyek szent dolognak állították az Isteni tiszteletben ember vérrel áldozni. Mások könnyörületéségnek tartották, ha elöregedet szülöiket agyon ütötték. Sokan nyomoruságok közt léven, Herófi tselekedetnek gondolták önnön magokat meggyilkolni. Eppen ezt tanította a' *Stoikusok* Iskolája is. Noha az ezekkel ellenkezők mind természeti igazsá-

ságok; de még is Plátonak vallás tétele szerint, olyanok, a' mellyeknek megmagyarázására több kívántatik, mint ember; egy Istenség kívántatik. (*in Alcibiade.*)

Irjon a' leg elmélőbb Filozofus az Istenről, és az ő imádásának módjáról bár akár mennyi könyvet; mindeniknek táblájára méltán ezeket lehet írni: *Mind ezek bizonytalan vélekedések.* Okát adom; - Mert Filozofus Uram magát sem üsméri jól, annál kevesebbé a' véghetetlen Istent, és az ő útait; az ő akarattyát, és tetszést. De tegyük hogy valaki a' közönséges józan Okofsággal szentül meg egyezőleg tanít mindenkor; - Még sem lehet se magának, se másoknak tálhatatlan vezetője. Mert valamint az hibázhatásnak, úgy a' kételkedésnek is helye fog maradni mind örökké. Azért *Rufszónak* egy mondása, ötet magát, követőit, és a' Természeti vallásnak minden Tanítóit eltemeti. Így ír ő egy könyvében: „Filozofus
„Uram! szép a' te tanításod; de mond meg
„kérlek, mi kötelez engem arra, hogy hiddem?
„jem?„ (*Emilse. T. 3.*)

Mikor az Okofság ezeket jól által látta,

B

örö-

örömeit le mond a' maga tehetetlen kevélységiről, és önként követi azt a' világofságot, mellyről írva vagyon, hogy *ő a' világnak világofsága*. Tsak annak tanítása nyugtathatja igazán meg az emberi Elmét, a' ki tsalhatatlan igazságnak nevezi magát: A' ki a' legnagyobb tekintettel mondhattja magáról: *Az Ég, és a' Föld el múlnak, de az én beszédim el nem múlnak*. A' Keresztény Hitvallásnak tiszta tudománya az, mellyről itten ízó vagyon. Éz a' tölle halgató emberi Okofságot az indulatoknak rabságából ki szabadítja, és az Ég Fiainak szabadságába helyezteti. Ez az ember lelkét a' tudatlanságnak sötét éjtszakájából az Igazság napjának szemlélésére felvirasztja; az Embert, a' Világot, és Istent igazán megüsmérteti, és a' jó Kereszténynek Szívét édes vigasztalással tölti be.

Második Rész. Az igaz Keresztény Hitvallás Igazságainak üsmérése meg Istenesfitti az emberi Értelmet, és gondolkozásának modját meg nemefitti. De még e' mellett azon igazságoknak telyfítése által a' Léleknek szomjuságát, mellyet a' múlandók ki nem ölhatnak, ki elégitti. Tökéletes vigasztalással

gazdtalást nyújt a' viszontagságokban; és a mulandóknak vesztét igaz, örök jókkal pótolja.

A' mi egy tsepp viz a' szomjus, el fáradt útozónak, éppen az a' Világnak minden jova a' mü Lelküink kívánságinak ki elégítésére. Minden hatalom, betsület, gazdagság, nagy kívánságinkhoz képest tiak egy tleppet tehetnek. Mindétig marad Lelküinkben valamely ürekség, a' mellyet semmi mulandó bé nem tölthet. A' Fösvény Gazdag ha ezer esztendeig élne, mindég gyüjtene. A, pazérló örökkétig vesztegetne. Az hatalmas szüntelen Nemzeteket hodoltatna; es ha az egész Föld nékie térdet fejet hajtana, akkor a' Plánétákba kívánkoznék útozni. - Tiak az igaz Keresztény Hit vallás íger, 's nyújt olyan jóvakat a' Léleknek; olyan Böldogságot az embernek, melly színtén úgy határ nélkül való, mint az ö kívánsága. Az ö tölle íger tetett jók olyan oszlopokon állanak, a' mellyek alatt az idő, es minden mostoha történetek öszve omlanak; A' hol a' félelem, irigység, es veszedelem, minden szélvészé- ákkal együtt semmivé léznek. - Mit mond

nékem az én boldogságomról a' természetesen gondolkodó Filozofusok Lelke? - vagy semmit sem; vagy pedig utolyára barommtézfén, hogy boldogítson. Pedig által látom, hogy az oktalan állatnak jól léte nem lehet az, a' mi egy élő fáé; tehát az én boldogságom sem lehet az, a' mi az oktalan állaté; mert azt is jól tudom, hogy nálánál sokkal nemessebb teremtmény vagyok. Ezt tudja minden más is; még a' ki úgy él, mint az oktalan állat, az is.

Ha a' vizontagságok tödőzöbe vesznek, és a' ízerentsétlenségeknek súlya meggörbíti hátunkat: Ha szomorkodunk, és sírunk, könnyebbülésünket, vigasztalásunkat az igaz Hit vallásban fel találjuk. Ö erőfitti Szívünknek ingadozásait; Ö emel fennebb az emberi természetnél. Ha beteg ágyukban finlödünk, Ö jóvafolja, hogy többet szenvedjünk, mint zúgolódjunk. - Ö tanítja, hogy szükséges, és üdvöséséges munkás életünkben néha néha el fáradni, hogy az örök nyugalom után kívánczozzunk. - Amott a' Virtus porban hever: a' gonofság pedig fel emeltetik: Az igaz Erköls szenved, a' gonofság pedig meg-

megjutalmaztatik. Filozofus Uram! mit felel erre? - Itten meg némul az Okofság; ha pediglen száll, egy kegyetlen úralkodónak fogja festeni az Istent. - Ha a' gonosz a' Szerentsének jobbján ül, a' Keresztény Hitvallás meg mutatja lábai alatt azt az örvényt, melly miatt a' gonosz nem lehet igazán szerentsés. Ő bódogoknak mondja azokat, a' kik firnak, és az igazságért üldözést szenvednek. Ő meg tanitt a' világ történeteiről helyesen itilni. Meg mutatja, hogy hasznos légyen, ha kívánságaink mindenkor bé nem telyesednek. Ő értésünkre adja, hogy a' bővelkedő nem egészízen gazdag, a' szükölködő nem egészízen szegény; mert gazdag lehet Léleken. Ő az Árváknak egy Mennyei Attyát, az Özvegyeknek, és Szegényeknek egy Égi kegyes Gond viselőt ígér. Az el hagyattatottnak könyveivel áfztatott falatját meg elégedéssel izzesitti, és egy jobb élet tálhatatlan reménységivel édesitti meg.

Timántes nevű Képiró, a' *Diánna* Oltárára Áldozatul rendeltetett *Ifigeniának*, egy Görög Király Leányának történetét le rajzolván, *Agámemnónnak* az édes Attyának fi-

ránkozó képit nem tudta le festeni; hanem azt egy vékony fátyol fedél alá ábrázolta le. Illyet valamit tselekszük vellünk a' Keresztény Hit vallás; midön a' történetek olyan áldozatokat kívánnak tollünk, mellyekben Szivünknek felét, 's t'ak nem egészszzen magunkat is el veszteknek lenni képzeljük. Midön egy jó Atyát, egy hiv Férjet, egy nagy reménységü Magzatot, egy szives Barátunkat az halál fagyos karjai közt látván, mély keserveink meg lábballhatatlanoknak tetfzenek, és a' vigasztalásnak még reménysége is haldoklik Szivünkben; Ekkor, ekkor az Hitvallás az Isten akaratján való meg nyugvással mint egy jól tévő kárpittal béborítja leg keservefőbb fájdalminkat. - Végre, a' viszontagságok ellen erőffekké, az halál félelme ellen bátrokká tetfzen.

Ó ti kétségbe esésnek fiai! mondjátok meg, ha vagyon é ilyen, és ennyi vigasztalás a' Keresztény Hit valláson kívül? - Szabad Gondolkozás Követői! vallyátok meg, ha tudjátok, hol van az igaz Békeség? Nemde az örökkévalóságnak hangja menykö ropogás a' ti füleitekben? a' melly szerte szel-
lyel

lyel szórja képzelt nyugodalmatokat, és felzavarja hamis Békeségteket! - Imé a' jó Kereszténynek ez a' szó: Örökkévalóság vigasztalást hangoztat; mert tudja, hogy ottan az ő számára tökéletes Békeség, igaz Bóldogság vagyon el téve.

Béfejezés. K, H! A' legérzékenyebb jelenés az, mellyet előnkbe adott a' mái Evangyéliom. Egy leg szelidebb Tanító Mester, az ő kedves Tanítványaitól: Egy leg-hüségesebb jó Barát butszuk az ő jó Barátitól: *Immár u. m. nem sokat szóllok veletek, - El mégyek -*. Ezek a' szavak földig nyomják a' szerezmes Tanítványokat. Az elválásnak képzelése leköti az ő szólló nyelveket. A' keserűség szivekből olly vastag fellegetek emel, hogy azok könny tseppekben ki nem olvadhatnak szemeiken. - Megmagyarázhatatlan fel háborodás, és félelem ostromollyák az ő belső részeket! - Tizenkét gyenge, 'studatlan emberekre bizza az Üdvözítő az egész világnak meg hódoltatását. Az emberi Nemzet bóldogításának terhes munkáját az ő vállaira tészí. Ezeknek meg-

gondolása felháborodott tengeré változtatja az ő Sziveket. - Ha valaha, most vagyon nékiek igazán szüksége a' vigasztalásra. Elsem is mulatya ezt, a' nagy Lelkü jó Barát: *Meg ne háborodjék, u. m. a tő Sziveitek. ne is féljen. - Békeséget hagyok néktek, az én Békeségemet adom néktek; a' millyent t. i. a' világ nem adhat; de elsem is vehet. Azomban olly fel tétel alatt igéri ezt a' Békeséget; ha ötet hiven fogják fzeretni, ha t. i. az ő beszédit igazán meg fogják tartani. Ezen fel tétel alatt még többet igér a' Békeségnél: a' Mennyei Atyának fzeretetét, és egy vég nélkül tartó Bóldogságot.*

Hogy a' kedves Tanítványoknak Békesége elne enyészne, annak védelmére a' Szent Lelket elküldi, a' ki öket mindenre tökéletesen megtanította, és Elméjeket megnyugtatta: a' ki az ő sziveket meg erőfítette, és a' legnagyobb vigasztalásokkal bétöltötte. És így mind végig a' világnak zenebonáiközt is az ő Lelkek tellyes vólt igaz Békeséggel. Vallyon igazé ez? - Kérdezzük meg az ő ellenségeiket: Ezek már régen meg vallották a' világnak, hogy a' Krisztus

Ta-

Tanítványi, és Hívei nem csak üldöztetni, kinoztatni, hanem Mesterekért meg is halni nyereségnek tartották. - Annak okáért Ó ember! ha néked igaz Békeség kell, kövesd azt az Hit vallást, mellyre a' Békeség Fejedelme tanította az embereket. Ha meg akarod nyugtatni Elmédet, halgass attól az Hit vallástól, melly a' tudatlanokat is Böltfekte. Ha igaz vigasztalásokat akarsz érezni szivedben, ölellyed azt az Hit vallást, melly viszontagságidban leginkább vigasztal, és firod partjánál sem távozik el tölled. Ha élni akarsz, szerezted híven azt a' mindenható Hit vallást, melly az halottakat is fel tudta támasztani, és fel támaszthatja; nem pedig azt, melly az eleveneket is meg öli. Amen.

*Inkább szerették az emberek a' sötét-
séget, hogy sem a' világosságot; mert
az ő tselekedetei gonoszak valának.*
Sz. Ján. 3. - 19.

A természet világának fénye, és öröme az Égen rogyogó Nap; az Erkölts világának tfillaga, fényje, és öröme, önnön maga az örök világosság Napja; Krisztus. - A' Nap feljövetelével új életet, és vigasztalást látatik önteni a' Természetre. Egy álmatlan beteg, a' ki fájdalmi közt olvasgattja a' sötét Éjtszakának unalmas pertzenteseit; mitfoda áhetozáással várja az emelkedő Napot, hogy ablakán keresztül sütő gyenge sugárral, a' könyvtseppeket le szárazsza el bádjatt fize-
meiről! - Minden érző állat, melly tud mozogni, megindul, 's tehetsége szerént örömet kijelenti. Söt még a' bimbos virágok is, mellyek az estvély homálya alatt fejeket leveles kebelekre le hajtották vala, a' napnak vidám tekintetere fel emelkednek, és kelemetésegeknek titkos rejtekeit fel nyitják. - A' Krisztus előtt le folyt időket, az
igaz

Igaz világosság nappalára nézve, Sz. Pál mon-
dája szerént is sötétségnek, és Éjtszakának
lehet nevezni. Az Ó Törvénynek homályá-
ban élő Hivék, ennek a' valamikor felke-
lendő Napnak, a' Jövendölés Szent Lelke ál-
tal, csak némelly sugárit vehették észre;
még is az ő Szivek a' leg forróbb kívánságra
olvadott. - Azért ezen boldogító Tsillagza-
tot már előre a' Nemzetek várákozásának; a'
Népek vigasztalásának: a' Pogányok világof-
ságának, és Izrael ditsőségének nevezték. -
Abrahám kívánva kívánta látni ezt a' Napot;
látta is, de csak Lélekben; még is ki mondha-
tatlanul örvendett. - V gre midőn fel sütött
ez az Igazság Napja: ez a' Boldogság fénye;
és világosságát tanítással, 's példáival, az
emberi nemzetre kezdi botsáttani; Imé melly
Szivre ható panaszok jönnek ki az ő szájából!
*El jött e' világra a' Világosság, és az em-
berek inkább szerették a' jététséget, mint a'
világosságot.* - Ó bár csak a' régi idökre,
és ne illenének a' mostaniakra is ezen pana-
szos szavak! -

Ha valaki akarja tudni, miben áll az igaz
Világosság, mellyről beszéll a' mái Evan-
gyé-

gyélium, tudja meg, hogy e' nem egyéb; hanem azon szent, és bódogító Tudomány, a' mellyre Krisztus tanította az embereket: a' mélyet a' Szent Lélek tökéletesen kinyilatkoztatott az Apostoloknak; a' mélyet az Apostolok ki hirdettek, és leg drágább kints gyanánt által adtak a' következőeknek. - Nem egyéb ez a' világosság; hanem a' Szent Erkölsnek, és igaz Bódogságnak Tudománya; mellynek Sz. Pál ként: *a' gyümöltse, minden jóság, és igazság, (Efez. 5. - .)* Tárgos mező nyilik nékem itten, a' leg szebb tárgyakról való beszélgetésre; de én nem a' leg szebből; hanem a' leg hasznosabból; sőt a' leg szükségesebből kívánnék szólni. - Vallyon mi lehet az oka? hogy testi szemeink világának e' képpen örvendünk a' Bóltfel: *Kedves a' világosság, és gyönyörűséges a' Szemeknek látni a' Napot;* Lelküinknek pedig világosságáról tfak nem egészfzen el felejtkezünk? - Okát adja a' világosságnak Úra; azért fzerették u. m. inkább az emberek a' sötétséget a' világosságnál; *mert az ő tfelekedeteik gonoszak valának.* - Tehát a' véték, a' gonoszság az, a' mi bennünket el fordít az

igaz

igaz világosság Napjától, és a' sötétségnek
 szeretetére lelántzollya Lelkünket! - Két
 gonofzság vagyon, melly az igaz Világosság
 tudománya ellen, a' meg világosodásnak ha-
 mis nevezete alatt zászlót mér emelni:
 A' Kevély Tudomány, és a' Kevély Tudatlan-
 ság. Mindeniknek füfnye veszedelmes vakság-
 ba ejti az embert. - K. H. Hogy ezen vesze-
 delemnek elkerülésére Lelkeiteket figyel-
 metesé tehessem, mái beszédemnek *Első* ré-
 sze érdekelni fogja a' Kevély Tudományt.
Második a' Kevély Tudatlanságot. - Hogy
 én a' Tudományok Századjában bátorkodom
 valamit szólni a' Tudományokról, minden-
 kor elég mentségemre lehet, az én kötelef-
 ségem; a' mellyet midön hiven folytatni
 kívánok, Fordítsátok Elméteket az Istenhez,
 a' Koronás Profétának eme szavaival, Úram!
*botsáskí a' te világosságodat, és igazsá-
 godat; ezek visznek, és vezetnek engem a' te
 Szent hegyedre, és a' te sátoridba. (42.
 Solt.)*

Első Rész. Valamint a' Bóldogságnak
 öfztöne, úgy a' Tudásnak is kívánása az em-
 ber.

berrel született. Kijelenti a' Lélek ezen kívánságát a' már szólni tudó gyermekekben is. Figyelmezzen bár valaki ezekre, és bőven fogja tapasztalni, melly különb-külömbféle kérdéseket tésznek Szülőiknek, és Nevelőiknek. - Ha valaki magában a' Bóldogság ösztönére, és egyszeresmind a' Tudásnak kívánására figyelmez, és ezeknek helyes igazgatását fogja követni; akkor bizonyoson a' legfűkségefebb, és közönségefebb Tudományra, a' Bóldogság Tudományára fog törekedni. És ha tanulását jó fundamentomra épitti, ezen a' világon a' legfzerentséfebb Tudománynak birtokoffa lesz. - Midön én egy ilyen minden emberhez tartozó közönséges tudományról beszéllek, a' világi fzés Tudományokat, és Mesterségeket a' magok méltóságokban megsérteni nem tzélok. Kevés Izavaim egy rövid észrevételt tésznek azokról, a' kik a' világi tudományokkal mód nélkül büfzkélkednek, meg vetvén a' Bóldogság Tudománáyának fontos üsméretét. Vagy a' kik a' Bóldogság tudományával hízélkednek magoknak; holott azt nem a' Kriisztus iskolájába tanútták.

Alég

Alig tudunk beszélni, 's már Iskolába kezdettiünk járni. A' fok Elme törés, és belső fáradságok, életünknek egy néhány Esztendeit interes gyanánt el ragadják; a' melyet egy mezei mértékletes élet meg töltött volna. Iró, és Olvasó asztalunk mellett meg görbülünk, mint a' szorgalmatos Mester ember az ő mű helyében. - Ó melly hijjában való tanúlok; melly szzerentsetlen munkások voltunk! ha a' mű Tudományunk se erre az életre ' se a' következendőre nézve, eléggé meg nem tud nyugtatni bennünket! - Még is kevélykedünk kevés tudományunkal? Ó melly rosz módja a' kevélység a' mű Tökéletesebbedésünknek! A' mi keveset tudunk azt is meg mérgefitti, és meg fojtja. - Egy két dolognak üsmérete a' fejünkben, 's már mű azzal sokat tudunk? - Pedig mennél többet tanult valaki, annál többet lát, a' mit még nem tud. Egy keveset tudunk, 's már azzal hányuk, vetjük magunkatt? Holott azt is jól, Fundamentumofon, a' magunk boldogságára, 's a' közönséges haszonra alkalmaztatva talám nem tudjuk. És így kevés tudománnyal kevélykedvén, többre nem ügyek.

gyekszünk, a' mi keveset tudunk, annak se tudjuk jól hasznát venni. - Oktalan vén ember! ott ülsz egymásra halmazott könyvekkel környül véve: el tévelyedel egy olyan Tudományban, a' melly nem egyéb, egy fényes Tudatlanságnál! Akarsz tanultabb lenni, mind azoknál, a' kik tudományokkal kevélykednek? Tanuld meg hát azt, a' mit tudnod szükséges. - Ez a' közönséges élet terjeszt elődbe egy olyan könyvet, a' mellyen kezdheted tanulásodat; a' Krisztus élete, - a' mellyen szüntelen elő menetellel folytathatod azt. Ez a' Tudomány édele, és halhatatlanok az ő gyümöltei!

Mit használ ama kevély Böltsnek, ha tudja a' csillagok forgását? de nem tudja tulajdon szívének járását. - Ha meg tudja mérni a' Nap, és Föld közt való távolságot; de nem tudja, melly közel, és melly távol vagyon Boldogságának útjához, és tételjéhez? Tudni azt, mik történtek a' Világ minden Részeiben, 's azt nem tudni mik történnek naponként Erköltsi életünkben: Viszszá fordult tudomány! Minden Törvényeket tudni; ezereknek ítetet mondani, mit használ,

ha

ha az ember magának Birája nem tud lenni? - Gazdag ugyan a' világi Bóltfesség' igirettekkel; Szép képeket fest a' jövendőről, de olyan lengetég levelekre, mint a' *Sybilláé* voltanak; mellyeket egy gyenge szello elszélesztett. - Mind azok, a' miket nekünk a' világi Tudományok magoktól adhatnak; egy kevés hír, gazdagság, és gyönyörűség; a' mellyek füst gyanánt meg jelennek, 's éppen ugy el is enyésznek: az idő, és viszonytagságok által meg emésztetnek.

Ezeket t'fak úgy mondom, ha ama' Tudományok az igaz Bóldogság Tudománnyával nintsenek öszve kaptsolva; mert ezzel a' leg hasznosabbak. A' Tudomány hasonlő a' Fegyverhez. Egy jámbor útzó kardot köt oldalára; de a' maga védelmére: Egy úton álló tolvaj is kardot köt, de a' mások gyilkolására. Egy kétségbe esett, vagy dühösögre gerjedett is fegyvert ránt; de a' maga, vagy más ki végezésére. E' képpen élhet; vagy vízfzáz élhet az ember minden jó Tudománnyal, vagy mesterséggel. A' Bóldogság Tudománnya, vagy Mestersége tanítja meg az embert, hogy, és miképpen

C

kel.

kellefsék ezeket a' maga, és mások igaz boldogítására fordítani. - Ó mennyivel nagyobbak lehetnek volna fok Tudólok a' Világ előtt is! mennyivel boldogabbak magokban is; ha jobb Szível, és kevesebb Tudománnyal bírtak volna! - Remekjei lehetnek volna a' Tudományoknak, az Erkölsöknek; ha az igaz boldogság Tudománnyáról elnem felejtkeztek volna! Nevezetefeké akarván tenni magokat, olly kevélységgel legették, a' melly őket már is holtok után a' maradékok előtt meg alatsónította. Már most tulajdon Kárával tapasztalja az Emberiség, hogy olly mértékben kifibbedett meg általok a' jó Erköls, a' mennyiben nevededett vala az ő hirek. Egyedül ez az oka: vizszá éltek azzal, a' mivel jól kellett volna élni.

A' mü életünk vizsontagságokkal tellyes, és az halálnak adóssa. Egy ollyan Tudományra vagyon tehát szükségünk, a' melly münket az halál félelmei ellen bátorítson, és a' nyomorúságokban vigasztaljon. - Akár mellyik világi tudomány se vigasztalhat elegendőképpen a' vizsontagságoknak közepette; söt fájdalminknak okait bővebben, és vi-

lá-

Mágoftabban látjuk általa mint a' tudatlanok. - A' világi Bölcsesség el sárgúl az halálnak megjelenésire, 's minden tálfa szépségei meg homályosodnak előtte. - Ó Tü kevély Tudó-fok! Tudományotoknak, mint szintén a' Hóld világnak halovány, és meleg nélkül való fénye vagyon: Hideg elmélkedéftekben meghül, meg fagy Szivetek! - Serkennyetek fel szemes Okoskodok, és vegyetek észre, hogy a' tü világi Tudományatoknak leg nagyobb része abban áll, hogy tudatlanságtokat mentől jobban lehet megismérjétek! - jöjjetek tü igaz tudománynak kedvellői a' Krisztus Iskolájába; itten tanuljátok meg az igaz Bölcsőség Tudománnyát; a' mellyről a' józan Okosfág, és az Isten ki jelentett akarátja szerint nem gondolkodni, egy kevély tudatlanság.

Möfodik Rész. A' nagy Városok hín-tik el az erköftitelenségnek magvait, a' mellyeknek utóljára keferü gyümeltseit a' kiffebb Városok, és Fáluk aratják le. - Midön itt némelly Tudófofoknak értelmeket elfoglalta a' kevelység; ha Szivekbe is egy nemtelen indulat fézfkelheti magát, a' szabad gondolko-

zásnak palástja alatt a' leg szentebb Erkölts
Tudományt is meg fogják vesztegetni. -
Ezek a' Tudósok, ha későre is; de látván fel-
fúvzkodott gondolkozásoknak szerentsétlé kö-
vetkezéseit: látván azon tetemes károkat, és
veszedelmeket, mellyek egész Társaságokat
el borítanak, 's egész Nemzeteket rongál-
nak; Szivekbe térnek, és azon Szent Tудо-
mánynak, mellynek előre gyűlölöi voltak;
imádói lesznek. - De az ő első dögleletes
példájok el hat, elragad végre azokra a' Tu-
dósákra is, a' kiket az Okofság ritkán, - az
Indulatok pedig mindenkor vezérelnek. -
Szerentsétlenek! - Ők azt mondják magok-
ról, hogy szabadon gondolkoznak. Igen is
szabadon; de nem az Okofságnak, és Hit-
vallásnak Régulái szerént; hanem Indulata-
iknak ragadtatása szerént. - Istenem! mifsoda
tagjai ezek a' Polgári Társaságnak, a' kik a'
valódi Erköltsről egy helyes gondolattal,
egy tiszta érzéssel alig birnak! - Mifsoda Ke-
relztények ezek? a' kik a' Szentségekkel
való gyakrabb élést, a' külső buzgoságot, Bi-
gotságnak tartják! - Mifsoda emberek ezek?

a' kik a' Teremtőt az ő munkáiban meg nem tudják üsmérni; holott mindenkor, és mindenütt jelen van! -

A' múlt Század volt a' Religiora nézve az a' bódogtalan idő szakasz, mellyben sok nagy Elmék, a' kiket inkább szánni, mintsem tsudálni lehetne, az ő Nemes tehetségeiket nem hogy arra fordították volna, hogy a' vakoknak szemeit fel nyítsák, hanem minden erejekkel azon voltak, hogy a' kik látnak, azokat is meg vakítsák: Tsak azért töltötték meg Fejeket világi Böltseséggel, hogy annak fényénél áshafsák meg a veszelem örvényit, a' mellybe magókat, és másokat is bé buktassanak. Azért éllezgették író tollaikat, hogy ama győzhetetlen Kösziklát, mellyre építette Krisztus a' maga Anyaszent egyházát, tövéből ki áshafsák. De úgy jártak, mint a' mesés világ történeteiben az Oriások, a' kik az Ég ellen hadat indítottak: de dühöségeknék szerentsétlen áldozatiá lettek.

Ma, mikor már egész Nemzeteknek eleven példája mutatja, hogy világi bódogsága sem állhat fenn egy közönségnek, Religyió,

Hit vallás nélkül; A' Tudófolk térdet, fejét kezdenek hajtani, azon boldogító Tudománynak, mellyet a' Sz. Lélek munkája tett közönségesé a' világon. - Ma, midőn már ezek történnek, fájdalommal, Ó szívbéli fájdalommal kelletik tapasztalni, hogy azok, a' kik azt se tudják, Mi az Isten? Mi a' Hit vallás? Mi a' Boldogság, mi a' Boldogság útja? Mi az emberi élet elintéztetésének tzejlja? Ezek könnyebben gondolkodnak az igaz Hit vallásról, mint minden napi öltözetjeokről. És ezeket nem az Istennek megüsmért akaratjára; hanem a' magok hibás tetisz fekre építeni bátorzkodnak. - Alább valók ama Pogánynál, a' ki azt mondotta: „Türhetőbb Isten tagadó, nak lenni; mint sem az Istenről illetlenül vélekedni. „

Talám nem tudják, hogy az igaz Hitvallás Isteni; nem pedig emberi munka? - Hogy ez az Istennek egyetlenegy, és tsalhatatlan akaratján vagyon épülve? - Ó szabadnak ők azon alkalmatosságoktól, a' melyekben ezeket meg tanulhatnák! Sőt ha értesekre adatnak ezek, 's több effélék, olly vakmerők ezek a' kevély tudatlanok, hogy
az

az Hitvallást, valamint az utazó a' köpönyeget, indulatjoknak, szerentséjeknek kedvező, vagy kedvetlen fúvása szerént fordítják, vagy le tézik - Nem átolják ok az Örök Böltsésgnek azon tökéletes tudományát meg vetni, a' mellyet meg testesülve az emberek között harmintz három esztendeig szavaival, és példájával tanított; mellyet a' Szent Lélek tüzes nyelvek által - a' világnak ki hirdetett: mellyet a' Krisztus Tanítványi halálokkal meg erősítettek; annyi ezer Martyrok vérekkal meg petsételtek: a' melly Krisztustól fogva máj napig nem csak győzhetetlenül, hanem fényeffen is az ő Anyaszentegyházának kebelében fenn maradt; midön számtalan Ellenségeinek meg aláztatását és elenyéztét szemlélte. - Hát illyen Felséges tudományt meg vetni, vagy abból a' mi tetzik azt ki válogatni: ez é a' szabadgondolkodás? • Ó K. H! nevezzük inkább alatsón, tudatlan gondolkodásnak! mert a' szabad név alatt jöt vélhet valaki, és arany pohárból iszja meg a' mérget. Az okofságnak, és igaz Hitvallásnak törvényei szerént gondolkodni; tézzen valójában szabadon gon-

dolgodni. Úgy van! A' véges Okofságnak a' véghetetlen Okofságot követni, a' legszibesebb, és leg tökéletesebb szabadság! - A' tudatlanság, Bal ítélet, mások hitegetése, és a' zabolátlan indulatok szerént gondolkodni, és élni, nem szabadság a' józan Okofságnak, az egészséges Léleknek; hanem a' leg alacsonyabb szolgáltság, a' leg terhelebb fogság.

Béfejezés, K. H! A' mondottakból legüdvösegebb tanúság gyanánt, kiváltképpen ezt a, két dolgot jegyezzük meg magunknak: Először: Ha Tudósok vagyunk, Tudományunkat helyheztesük a' Keresztényi alázatosságnak alapjára. Mert minden a' mi erős, nagy, és felséges, jó, és tökéletes, annak Fundamentoma az alázatosság. Légyen hát Tudományunknak is. Légyen szeretetteljes a' mi Tudományunk; e' képpen magunk tanulunk, 's másakat is tanítunk. A' mi a' nap fényben a' meleg: a' földben a nedvesség: a' mi az ételben a' só; a' növényekben az éltető nedvesség; éppen az a' Tudományban a' Szeretet. Ez élteti, e' neveli, e' gyümölcösíti, ez izzesíti az alázatosságnak Földjébe ültetett Tudományt.

Má-

Másodszor: Ha Tudatlanok vagyunk; tsak a Teremtőt, és Üdvözítőt tanuljuk meg igazán; a' Szent Lélek által a' legnagyobb Böltségeknek fogunk fel szenteltetni. Az Istenben, mint minden dolgoknak rükörébe minden dolgot fogunk látni. Ezen látás mellett minden tudatlanságunk édeffebb fog lenni, a' világi Tudósoknak minden Böltségségénél. Ne botránkozzunk meg, se a' kevély Tudósoknak Gondolkozása modján; se a' kevély Tudatlanoknak tselekedeteiben! Ezek szánakodásra, nem pedig követésre méltók! - Hogy el ne tántorodjunk, ragaszkodjunk az igaz Böltségség Köszáljához, Krisztushoz; és az ő Jegyeffihez, az Anyaszentegyházhoz. Tsalhatatlan mind a' kettő: mozdíthatatlan mind a' kettő! Vigasztalodjunk; mert az Apostoli Anyaszentegyházban, ma is az a' Szent Lélek tanított, a' ki az Apostolok idejében! - K. H! Annak okáért ha Tudósok vagytok, hogy tökéletesebbek legyetek; ha tudatlanok, hogy igaz Tudósoká váljatok; az Alázatofság, és Szeretet, 's Böldegságtoknak kívánása gyűjtönsönözve gyakorta benneteket, az igaz Tudásnak ezen Szent Iskolájába. - Ne sajnáljátok,

tok, egy hétből leg alább egy órátskát szentelni azon Tudománynak szíves halgatására, és tanulására; a' mellynek követéle itten vigasztal; a' másik életben örökre boldogitt. Amen.

UR - N A P I.

A' Kenyér mellyet adandok, az én Testem a' világ életiért. Sz. Ján. 6. R₂₇ 52. vv.

A' Teremtőnek melly Felséges intézetei legyenek mű bennünk elrejtve, nem szükség azt külső, és idegen bizoyságoztól tudakozni. Szüntelen súgják azokat Lelkünknek az ő belső vágyodásai; mellyek minden gyengeségeink, minden vizontagságaink; sőt még omladozó firunk partyánál az halál bódító félelmei közt is ki olthatatlanul maradnak. Rossz öfvenyekre tántorodhatnak, de ki nem irtodhatnak. Szívünknek ezen természetes öfztönei, a' mű lételünknek fő tzeljára, az igaz Boldogságra mutatnak. De ez
olly

olly nagy, és felséges, mü ellenben olly gyengék, és erőtlenek vagyunk; a' mü életünk annyi terhek, és változások alá vagyunk vetve, hogy t'fak a' maga erejére hagyatott emberi Lélek ezen fő tzeljának elérése felől kétségbe esni kénytelen. - De nem vagyunk elhagyatva; mert a' Teremtő Jósága Isteni Székétől egy arany lántzot nyújtott alá a' földre, mellynek végét szívünk közepére forrasztotta. - Az emberi gonofság ezen lántzúnak külső foglaló szeméit elszaggathatta ugyan; de az ember szívéből egészen ki nem szakaszthatta. A' tudatlanság rosz útakra téríthette; de el nem temethette. - Ez az arany lántz, nem egyéb, hanem az, a' mit Hit vallásnak nevezünk. Ez áll az Istennek az emberek szívébe béirt, és külsőképpen ki jelentett szavaiból, mint annyi lántz szemekből; ezen lántz szemek az Isten akaratjának érthető jelei: és így minden egész ez a' lántz, nem egyéb; hanem az Istennek az emberekhez tartozó igaz akaratja; a' melly öröktől fogva egyetlen egy, és változhatatlan volt, most is az, és örökké a' lézen. •

Ez a' tsalhatatlan igazság, minden józanúl gondolkodónak azt adja értésére, hogy Religió, a' melly az Isten akaratját igazán magában foglalja, több nem vólt, nintsen, nem is lehet, tsak egyetlen egy. Hogy ez soha eleitől fogva a' maga valóságára nezt nem változhatott, mivel az Isten örök akaratja változást, és változtatást nem szenvedhet. - Senki megne botránkozz k! mind azok, a' miket a' Sz. történetek tábláin olvasunk, nem igaz változások; hanem az Isten maga; vagy meg bélyegezett Küldöttjei által tett világosításai az ő egyetlen egy akaratjának. Valamint ezen világosításokat az emberek romlásának orvoslásai kívánták: mind addig, miglen a' leg nagyobb erköltsi megromlás, a' leg nagyobb Orvost kívánta, - A' ki hogy az embereket tökéletes megjobbulásra, és a' leg jobb tökéletességre vezérelhetné, eljött az Örökkévalónak akaratját tökéletesen felfedezni. - Tehát az emberi Nemzet Megváltója, Orvossá, a' testben öltözött Isteni Böltséggel, a' Teremtőnek akaratját meg nem változtathatta, hanem tsak bővebben, és világosabban ki nyilatkoztatta. És e' szerént új

Hit.

Hit vallást nem csinált, hanem csak a' voltát tökéletesítette.

Egy igaz Keresztény, a' Krisztus által tökéletesített Hit vallásban, a' Sz. Mise áldozatját úgy tekinti, mint Hit vallásának Krisztustól rendeltetett közép pontját. - A' máj Sátoros Ünnepe fényessége, és a' tii várakozástok K. H! azt kívánnyák tőlem, hogy én is ezen Nagy Áldozatot tegyem Beszédem tárgyának. - Légyen hát! =

Annak okáért, Krisztusnak a' mű örökkel való Fő Papunknak segedelmével Beszédem Iső Réfzében szólok, a' Tolle rendeltetett Áldozatnak *valóságáról*. A' 2dik Réfzben, az Ö Tolle meg örökösített Áldozatnak *Méltóságáról*. En ma a' legnagyobb dolgokról, és igazságokról, mellyek az Ég, és a' Föld között lehetnek, kívánok beszélni. Ezek K. H. a' tii legnagyobb figyelmetességteket kívánják. Ide járúl az én kérésem is: hogy t. i. szívesen vigyázzatok.

Első Réfz. Egy fel emelkedett Nemes lélek, az igazságok megüsmérésére vele született önkényes vágyodást mindenkor a'
leg-

leg helyesebb úton ügyekszik vezérelni. Azért mindent a' mit szabad, és lehet, maga látni, és hallani iparkodik. Nem engedi magát az elő ítéletektől, balvélekedésektől, csak mások szavaitól vezetetni, mint a' még járnai nem tudó gyermek a' poka, vagy dajka kötelektől. Ő mindenben az Okosság, és hit vallás világánál bétekint, 's mindenből azt a' mi jó ki válogatja. Ő semmit sem kedvell, csak a' meg üsmért jót; semmit meg nem vet, csak a' meg üsmért rosszat. - Egy ilyen fel emelkedett lélekkel, egy ilyen érzésü szível kell bétekinteni azon dolgokba is, mellyeket, a' mái fényes Ünnepek pompái által különösen tisztel a' közönséges Keresztény Anyaszentegyház. Külömben Lelkünknek az igazságok üsméretére fiető szent tüzét meg fojtjuk, vagy hejtelen úton járattjuk.

Imé én még előre ki mutatom azon igazságokat, mellyek Beszédem 150 Részének örök oszlopok gyanánt szólnak: *Krisztus az embereknek tökéletesen ki nyilatkoztatván az igaz Hit vallást: annak valóságából az Alázatot ki nem törölhetette, ki sem törölte:*

ha-

hanem azt néki még nagyobb tökéletességre kellett emelnie, 's valósággal ezt meg is tfelekedte.

Ha a' Krisztus előtt le folyt idökre visszafizá tekintünk, ott az isteni tiszteletre nézt két utat látunk. Az első árnyékokkal tellyes ugyan; de a' mellyen az első emberektől fogva Krisztusig az igaz Istennek üsmérete, és helyes tisztelete fen maradt. A' másik út a' tudatlanságnak ifzonyatos sötétettségével vagyon bé boritva a' rajta járó pogányokkal együtt. mind a' két úton járóktól gyakoroltatott Isteni tiszteletben Áldozatokat találunk. Áldozatokat mutatnak bé az Istennek a' Lévi rendjén lévő Papok, a' Pátriárkák: *Abrahám, Melkizedék, Nól*, és az első emberek. - Ezeket a' Szent Könyvek bizonyítják. - Más részről: akár melly Isteneket tiszteltek legyen is a' régi *Sziták, Káldetűsok, Persák, Egyiptombéliek, Görögök*, és *Rómaiak*, a' tisztelet tételekben meg volt az Áldozat. - Ezeket a' Szent, és világi törénetek könyvei tanítják.

Menjünk már mostan K. H. ama régi Századoknak bé mohosodott hantjai közé;
 bou-

bontogassuk fel fenéig az ott lévő Öltárok-
nak kőveit; akár az igaz, akár a' vak buzgó-
ság rakta légyen azokat öszve. - 'Itt a' leg-
drágább kintseket, a' leg izebb igazságokat
lehet találni. - A' miket az Áron, és a' Pát-
riárkák Aldozati körül látunk, azok elég tisz-
tességek; az emberekhez illendok, az I-
stenhez pedig méltók. Tekintsünk a' Bálvá-
nyozók útjára is. - 'Itt az hol a' tiszta Er-
költés porban láttatik mázskálni: - az hol az
Isteni tisztelet a' tudatlanság, és gonofság
irtóztató öltözeteiben jelenik meg. Mit lá-
tunk itten? - Papokat; de a' kik a' leg na-
gyobb gonofságoknak Mesterei. - Öltárokat,
de a' mellyek nem tiák az állatoknak; ha-
nem az embereknek vérevelis bé vagynak
fetskendézve. - Füstölgő Aldozatokat; de a'
mellyek egy nyomorult halandónak: fából,
vagy értzből készült Bálványoknak tiszteleté-
re gyújtattak meg. - Azt kérditek: mitloda
jókat fészithetünk ki innen, az hol a' Szent
dolgokon egy örök sötétség láttatik úralkod-
ni: az hol az igaz Tökéletesség, a' jó Er-
költésnek utolsó romladéki közt, mint a' vi-
lág az ő el puszulásának hamvaiban, ugy lát-
tatik heverni? - Igazságokat K. H! még pe-
dig

dig olyan igazságokat találunk itten, a' mellyeket a' Teremtő tulajdon kezeivel nyomott az emberi szívbe; a' mellyeket jol lehet a' gonofság, és Erköltsi vakság meg homályosított, de ki nem írthatott. - A' tudatlanság, és erköltstelenség az egy igaz Istennek lételet az ő Értelmekben homályba keverte; de azt, hogy lenni kell valamely Isten-ségnek, el nem temethette. - Hogy az Isten-séget külső képpen is tisztelni kell, arról el nem felejtkezhettek; de a' külső tisztelet tértelben sokat vétettek. Hogy a' külső tisztelet módjában az Aldozat leg illendőbb, - feleségesebb tfelekedet, azt megbizonyították; de annak melóságához tartozó dolgokban az Okofságot meg nem kérdezvén, töméntelen hibákat ejtettek.

A' mit már ezekből ki akarok hozni tsak az: hogy a' külső Isteni tiszteletnek valósága, fő mivolta, mind a' két úton a' tulajdon értelemben vett Aldozatokban állott. A mellyeket az első úton maga az Isten szöve tovább tökéletesített. Bizonyságom az egész Ó Törvény. A' másik úton pedig a' Pogányok mindétig gyakorolták, és mint egy

D

meg-

megörökösíteni akarták, a' midőn *Veszta* Isten Afzszonynak szüntelen égő tüzrel áldoztak.

Most már az a' kérdés: az első emberek valami Áldozat által való külső Isteni tiszteletet honnét vettek? - Én azt mondom: hogy az Istentől vagy nyilvános parantsolat, vagy a' természet által. Hogy az első emberek Áldozatot mutattak bé az Istennek, a' bizonyos: hogy ezt az Isten parantsolatjából tselekedték legyen, arról halgat az Irás. Kétség kívül hát az Isten belső szavának izgatásából, az Okofság ösztönözéséből tselekedték, és csak a' modját vették az Isten parantsolatjából, a' mint Moyfesnél láttyuk. Továbbá: honnét tanúlták minden régi Nemzetek az Áldozatok gyakorlását? - Ezek is vagy a' természet szavából; vagy az első emberek hagyományából: t. i. azon esetben, ha az Áldozat tételt az Isten parantsolatjából kezdtek volna. De ebben az esetben csak képzelnis lehetetlen, mi módon áthatna fenn több ezer esztendőig valamelly igazságokkal tellyes szent Szokás, mellynek szülője egy puszta hagomány; örzői pedig, és védel-

delmezői nem a' természet, hanem az idő, és történetek voltak; - Vagy talán azon vad Nemzetek is, kiket a' múlt Században az Europai tudós utazók, a' világ üsméretlenebb részeiben Áldozatok gyakorlásában találtak: talán azok is az első emberek hagyományából vették az Áldozatokkal való tisztelet módját? - könnyebb a' lehetetlenséget megfogni mint sem ezt megmagyarázni. - Egy a' természetbe béóltatott, mennyei jelentésekkel megerősített, és a' hagyomány által is közzétett szent igazság volt az, hogy egy Isten vagyon. Még is csak nem egész homályba bórult vala az emberek előtt; - És egy mindenféle körülállások változásihoz köttetett Szokás, épen fen maradhatott volna? - Lehetetlen. - Tehát minden habozás nélkül mondhatjuk azt, hogy az Áldozat a' külső Isteni tisztelet tételben egy szükséges minéműség volt; a' melly t. i. a' természet változhatatlan törvényiből vette eredetét, és állandó fenmaradását. - Megengedi nekem ezen Sz. helynek méltósága azt, hogy állításomnak megpétséltésére a' Pogány *Tzizerónak* szavait említsem, (A' ki az Ist.

természet. irt Könyvében) *A miben u. m. ö mindenek természete meg egyez, annak szükségképpen igaznak kell lenni. Ismet: A miben minden Nemzetek meg egyeznek, azt természet törvényinek kell tartanunk.*

De talám édefebb lészzen az igazság ha közelebről tekintjük. - Mi lehet az Isteni méltósághoz illendőbb, mint olly móddal tisztelni ötet, a' melly előtte kedves? - Vallyon nem Ö öltottaé az emberek szívébe ezen külső tisztelet módjára vezető indulatot? - Vallyon nem Ö rendelteé ki az Ó Törvény Áldozatainak nemeit, és szertartásait? És ha ugyan tfak megvetette valamikor az Áldozatokat: vallyon nem a' rendetlenségért és a' belső tiszteletnek fogyatkozásáért tfelekedteé azt? - Mi lehet az emberi természethez illendőbb, és annak hasznosabb, mint olly módot követni a' külső tiszteletben, melly a' belsőnek is nevelője? mint a' melly az embernek külső, és belső érzékenységeit figyelmetefségre, 's buzgóságra indítja; és így a' tisztelet kettős kötelek által emeli a' Teremtő eleibe? - Nem de az egész tisztelet tételnek természete olly mó-

módot kíván, melly által a' leg nagyobb Fel-
ségtől való függésünket bizonyossá tégyük ?
egyenként úgy, mint közönségesen: a' melly
által a' meg bántatott Teremtőt meg engesz-
teljük: az Ő jó voltáért hálákat adjunk, ke-
gyes Gondviselésétől óltalmat, és fegedel-
met nyerhesünk; és mind ezeket nem tñak
egyenként, hanem közönségesen is - Mivel
pedig az imádság is minden más módok kö-
zött tñak egy részét teheti meg ezen tzelok
elérése módjának, ki nem látja, hogy ezek-
nek elnyerésére egyedül való, és tökéletes
mod, tñak az Áldozatok bé mutatása le-
het? - Maga a' Koronás Proféta is leg nagyobb
buzgóságát az Áldozatokról vett hasonlatof-
sággal fejezi ki: *Igazittasék Úram u. m. ő,*
az én imádságom mint a' jó illat a' te szi-
ned eleibe; és kezeimnek fel emelése: mint az
estvéli Áldozat. (140. 'Solt.) Nyilvános i-
gazság tehát az, hogy a' külső líteni tiszte-
letnek valósága a' tulajdon értelemben vett
Áldozatok bé mutatásában állott; és ez a' ter-
mészeti törvényiből eredett.

Valamint ama törvény: *Tiszteld az I-*
sent. Természeti törvénye; úgy ezzel öfzve

kapolt lántz szem ez a' törvény is: *Tiszteld az Istent az Ő méltóságához, a' te magad és mások természetéhez legillendőbb módon,* - Ez a' törvény az Aldozat tételt magában foglalja; mert ez, a' tiszteletnek módjai között minden képpen a' legillendőbb. - Már most: ki ki tudhatja azt, hogy a' természet törvénye nem egyéb, hanem az Isten örökös törvénye; es változhatatlan akarhatja. Tudjuk azt, hogy Krisztus az igaz Hit vallást tökéletesé akarta tenni: azt is tudjuk, hogy a' tökéletes Hitvallás külső tisztelet nélkül nem lehet. Láttuk azt is, hogy a' külső tiszteletnek valósága, fő mi volta, az Aldozatok bé mutatásában állott. - Krisztus tehát a' külső tiszteletet az igaz hit vallásból ki né törölhette; de ki sem törölte; tehát annak valóságát sem, az Aldozat tételt. - Külömben az örök Böltséég a' maga változhatatlan akarhatja ellen tfelekedett volna.

Azon állításból, hogy Krisztus az igaz Hit vallást tökéletesítette, folyton foly ezen igazság is: Tehát a' külső tiszteletét is, és így annak valóságát az Aldozatot is tökéletesítette. - Nintsen is külömben, mert ezt az Isten
 már

már előre árnyék által jelentette. 2or maga megigirte. 3or bé is telyesítette.

Teremtés Könyvének bizonyíttása szerént, Melkizedek az Istennek Papja, Aldozatot mutatott bé kenyérben, és borban. A Melkizedek Papsága a' Krisztusénak, az ő Aldozátja a' Krisztus Aldozatjának Figurája, és árnyéka volt. Ezen szavaimnak igazságát Dávid a' 118 'Solt. és Sz-Pál Ap. a' 'Sidokhoz írt Levelében több helyeken bizonyítják. Krisztus mint Melkizedek rendje szerint való Pap, Aldozatot nem mutatott bé; hanem ha a' vég Vatforán. - Melkizedek kenyérben, és borban mutatott Aldozatot bé: így kellett Krisztusnak is. Melkizedek valóságos Aldozatot mutatott bé, valóságost kellett bé mutatni Krisztusnak is. Külömben többet kellene tenni az árnyéknak a' valóságnál, a' füstnek a' tűznél, a' jelnek a' jelentetett dolognál. De e' mellett a' mennyivel Krisztus tökéletesebb áldozó Pap Melkidezeknél; annyival tökéletesebbnek kell lenni az Ő Aldozatjának is; de a' melly tökéletesebb soha nem lehetne, ha Krisztusnak eme szavait: *Ez az én testem - Ez az én vérem* - tulajdon értelemben nem vennök.

A' mit az Isten előre árnyék által jelelt a' Krisztus Áldozatjáról, azt még világóbbá teszi Malakiás Profétánál (1. - 10. v.) ezen szavaival: *Nintsen nékem tetszésem tii bennetek, és az ajándékot a' tii kezetekből el nem vészem: a' pogányoknál, és minden helyen tiszta áldozat áldoztatik, és mutattatik bé az én Nevemnek.* Ezeket mondja a' Seregek Istene a' Lévi meg romlott erkölcstü Papjainak az Új Törvény Áldozatjáról. - Már mostan, ezen jövendölést értenünk kell, vagy az Ó Törvény Áldozatiról, vagy a' Krisztus vég Vatsorai Áldozatjáról: vagy a' Keresztfán bemutatott véres Áldozatról, vagy pedig a' nem tulajdon értelemben vett Áldozatokról; t. i. a' belső jó indulatoknak, és külső jó tselekedeteknek Áldozatiról.

Izser Az Ó Törvény Áldozatiról, és a' Krisztus véres Áldozatjáról nem szól a' jövendölés; mert ottan tiszta Áldozat ígértetik minden vér ontás nélkül, *20r* A' nem valóságos, az az: nem tulajdon értelemben vett Áldozatokról, úgy mint: a' töredelmesség-ről, imádságról, és más jó indulatok, vagy tselekedetek Áldozatjáról, nem lehet érteni;

mert

itten egy új Áldozat ígértetik, a' melly eddig nem volt; olyan Áldozatok helyébe; a' mellyek valóságos Áldozatok voltak ugyan, de csak a' 'Sidó Nép által gyakoroltattak. Tudni illik ígértetik egy más új Áldozat, melly a' Világnak minden részeiben fog bemutatni; De a' jó indulatok, és jó tselekedetek Áldozatja Malakiás idejében is megvolt; sőt világ kezdetétől fogva mindenkor, és nem csak Júdeában, hanem a' világnak minden részeiben, az hol az Istenhez jó indulatú, és Őtet tisztelő emberek voltak. Az ilyen Áldozatok, ezt a' Nevet viselték még akkor is, midőn a' valóságos, és tulajdon értelemben vett külömbféle Áldozatok mutatodtak be. Azért mondja Dávid, *„Áldozat az Istennek a' meg törődött lélek. (50. 'Sólt.)* Pedig éppen ezen 'Sóltárban emlegeti a' bornyukból álló véres Áldozatokat is. 301. Tehát a' Jövendölés szavait érteni kell Krisztusnak a' vég Vátförán be mutatott Áldozatjáról; a' melly az után a' világra kiterjedett, a' melly tiszta volt a' kenyér és bor színe alatt: a' melly valóságos, és tulajdon értelemben vett Áldozat volt. Ezt meg mutatván, az: is meg bizonyítottom, hogy a' mit az Isten előre jelelt, és ígért, azt be is tellyesítette. D 5 Mi

Mi legyen a' tulajdon értelemben vett valóságos Áldozat, azt a' Krisztus előtt bemutatott Áldozatokból tanulhatjuk meg. Ezek szerént egy valóságos Áldozatra a' következők kívántatnak; 1er Áldozó Pap. 2or Óltár. 3or valamely Áldozatra rendeltetett külső, és érezhető dolog. 4er. Hogy ennek fel áldoztatása fő képpen az Istentől való függésünknek meg bizonyítására tzelezzon. 5er. Hogy az Áldozat matériaja, vagy egészen el romoljon, vagy előbbeni állapotjából által változzon. - Mind ezek a' Krisztus Áldozatjában, és a' körül meg voltak. 1er. Krisztus Pap volt. Dávid, és Sz Pál Ötet Melkizedek rendje szerént való Papnak mondják. Sz. Péter Papok Fejedelmének nevezi Ötet. 2or Óltár volt azon asztal, mellyen vatforált Krisztus; mert az Óltár nem egyéb, hanem egy olyan alkotvány, a' mellyen Áldozat mutatatik bé. Azért nevezi Sz. Pál is a' Korinthus béliekhez irt Levelében a. Pogányok Óltárát, mellyről ették a' fel áldoztatott hust, a'z talnak. 3or. Az Ö Áldozatjának külső, és érezhető matériaja volt a' kenyér, és a' bor. 4er. Hogy ezeknek bé mutatásával, fel áldozásá-

val

val Krisztus az örök Atyának ditsöltésére
 tzélozott légyen, a' kétség kívül vagy on-
 ser. Ha Üdvözítőnk emez ígéletének hiszünk
 „*A kenyér, mellyet én adandok, az én testem
 a' világ életiért.*„ Ha a' négy meg egyező
 Evangyélistáknak, és Sz. Pálnak bizonyság-
 teteleit bé veszfzük; bizonyoson az a' ke-
 nyér, és bor, melly a' vég vatforai Áldozat-
 kor a' Krisztus kezében vólt, a' leg nagyobb
 által változást szenvedte; mert azokat meg-
 áldván; nem mondja: hogy, e' kenyér: e'
 bor; hanem, a' kenyeret kezében tartván
 így szól: *Ez az én testem - A' pohárnak - :
 Ez az én vérem - -*, (Sz. Máté 26. Korint 1.
 Lev. 11 r.) Mind ezekből a' következik,
 hogy Krisztus a' vég vatforán egy valóságos,
 és tulajdon értelemben vett tiszta Áldozatott
 mutatott bé. Ennek az Áldozatnak fenn ma-
 radását meg ígerte Sz. Ján. a' 6. részben. Fenn
 maradása irránt a' vég vatforai Áldozatnak vé-
 ginn a' Tanítványoknak parantsolatot is adott:
Ezt tselekedjétek* ú. m. az én emlékezetemre.
 Mintha azt mondotta vólna „*A' melly Áldo-
 zatot én most bé mutattam az Atyának, tü-
 is éppen azt mutatásátok bé Ö neki, az én em-
 lé-*

Iékezetemre „. Ezen Parantsfolattal Krisztus az Ő általa tökéletesítetett Hit vallásban nem tsak egy valóságos, hanem egy minden Áldozatoknál méltóságosabb Áldozatot rendelt. Erről szóllok a' 2ik Részben.

2ik Rész. Az igaz Hit vallás külső, és belső tiszteletből áll. Krisztus mind a' kettőt tökéletesítette; mert az egész Hit vallást tökéletesítette. Ennél fogva a' külső tiszteletvalóságát is, az Áldozatot nagyobb méltóságra emelte; valamint azt az Isten véghetetlen Böltseségének, Hatalmának, és az emberekhez való Szeretetének rendje hozta magával. Tsak egy Isteni Böltsesség találhatta fel: tsak egy véghetetlen Hatalom rendelhette ki: tsak egy határt nem üsmérő Szeretet tellyesíthette azon Felséges dolgokat, a' mellyeket Hitünk világánál szemlélünk Óltárunk Áldozatjában. Ennek nagy méltóságát az ő tökéletes tulajdonságaiból tanulhatjuk meg.

Első tökéletessége az Új Testamentomi Áldozatnak abban áll, hogy annak bé mutatása, és gyakorlása olly közönséges legyen, mint az Evangyéliomnak hirdetése. Erről-
való

való akaratját még előre ki jelentette az Úr Isten Malakiásnál. „*Nap kelettől fogva Nap nyugottig u. m. az Isten, nagy az én Nevem - és minden helyen tisztáldoztatik, és mútattatik bé az én Nevemnek.* - Továbbá a' kiknek Krisztus Sz. Máténál a' 28 Részben azt parantsolta: *Elmenvén hát az egész világra, hirdesétek az Évangyéliomot minden teremtettt állatnak.* „ éppen azoknak parantsolta a' vég vatforán: „*Ést tselekedjétek az én emlékezetemre.* Az Üdvözítőnek ezen parantsolatját vallyon telyesítették az Apostolok, vagy nem; arról kételkedni szent-ség törésnek tartanám. Annál is inkább, ha a' Sz. Írásban ennek bizonyos nyomára találhatok. A' Sz. Írásban vagy járatlan, vagy tudatlan, a' ki az Apostolok, és Tanítványok ebbéli engedelmeiségeknek nyomait nem látja. Én tfak kettőre mútatok. Az Apost. Tselekedete Könyv. 13. r. a' 2. v. ezeket olvas-hatni, az ott meg nevezett Tanítványokról „*midőn ők szolgálatot tennének az Úrnak, és bőjtölnének, azt mondotta nékik a' Sz. Lélek* „ . Az hol ezen szavak: *Szolgálatot tennének* „, így fejeztetnek ki a' Görög eredeti Sz.

Sz Irásban: *lyturgunton*. ez a' szó pedig ha az Úrnak nevezete mellette vagyon az egész Új Testamentomban mindenütt valóságos Áldozat körül való szolgálatot tészén: az az Áldozat bé mutatást jelent. Azon vers első részének tehát ez az értelme: Midőn Krisztusnak Antiokiában lévő Tanítványi Áldozatot mutatnának bé, és böjtölnének 's t'

207. Sz. Pál Ap. a' Sidokhoz írt Lev. utolsó részében azt mondja, hogy nekünk Óltárunk vagyon. Ugyan ott a' mü Óltárunkat öfzve hasonlitja az Ó Törvény bélivel; valamint a' Papságot is, a' Lévi, és Aron Papságával, és a' miénket nagyobbnak, 's tökéletesebbnek mondja amazokénál. Ismét a' Korint. írt 10 Lev. 10. részében a' mü asztalunkat a' Pogányok asztalával (a' mellyen valóságos Óltárt értett) egybe hasonlitja. Az Új Testamentomnak tehát áldozó Pzpjai vannak, Óltárja vagyon, és pedig mind a' kető tulajdon értelemben. Az áldozó Pap, és Áldozat bé mutatás: Óltár, és Áldozat, olyan öfzve kaptfolt nevezetek, és képzeletek, mint Atya, és Fiú; - Atya nem lehet Fiú nélkül, se Fiú Atya nélkül: szintén úgy
Pap,

Pap, és Óltár nem lehet Áldozat, és annak bé mutatása, 's gyakorlása nélkül. Midőn tehát azt mondja Sz. Pál a' mű Óltárunk, a' mű asztalunk, és annak kenyeréből, áldozatjából való részesülését emlegeti az akkori Híveknek; bátran mondhatjuk, hogy ő, és a' többi Apostolok, és Tanítványok áldoztak legyen.

Még egy fontos okom vagyon, melly azt hiteti el velünk, hogy az Apostolok, Tanítványok, és az utánok következett Papok is eleitől fogva mostanig mindég, áldoztak. - Mind azon Nemzeteknél, a' mellyeknek az Evangyéliom hirdettetett Áldozatokat találunk, mind addig, míg az Evangyéliomot hiven követték. - A' mű Óltárunk Áldozatjáról való értelem a' világnak minden részeiben egy vólt, most is egy: és annak gyakorlása soha félbe nem szakadott. Mű ezen Áldozatról való igazságokat nem koholunk; hanem a' régiektől vettük, ezek ismét a' Régiebbektől, és így tovább. - A' leg Régiebbek ezeket vették, vagy az Istentől, vagy az Apostoloktól, és Tanítványoktól, vagy más Emberektől. Ha az Apostolokon-

ki-

kivül más Emberektől vették; akkor vagy egy embertől, vagy többektől vették azokat. Egy ember ezt nem tfelekedhette; mert egy ember elégtelen csak arra is, hogy egy Nemzetet, egy Tárfaságot a' világi Tárfaság köz dolgaiban úgy meg tudjon tsalni, hogy leg alább Száz esztendeig ki ne tudodjék. Hát annyi Nemzeteket, Tartományokat, Nyelveket, annyi Tudósokat, a' kik a' világnak minden részeire ki terjedtek, az Hit vallásnak leg főbb czikkelyét illető dolgokban meg tsalni. - Eppen lehetetlenség. - Több emberek még bajosabbán vihetnék véghez az illyetén dólgot; mert a' meg vesztegetés munkájának számtalan akadályai vannak egy a' világra ki terjedett Tárfaságban. Az újításnak titka soha el fedezve nem maradhatna, olyan Elöljárók, és Hívek között, a' kiknek leg alább egy részit jámboroknak, és tiszta tunományhoz ragaszkodoknak lehet tartani. - És éppen az első Századokban élt jámbor erköltsü Keresztények engedték volna az ő Hit vallásoknak közép pontját emberek által építetni? Ó távozzál Szentség törő gondolat! - Megbántanók azon dütső régi Keresztényeknek
szent

fzent hámvaikat, a' kik kéfzek vóltak Inkább fzerentséjeket, életeket, tűz, viz, és minden kinzó Fegyverek, vagy számkivetések által el vesztteni; mint sem az igaz Hit vallásnak tudományát, egy szó, egy jel által meg tagadni, 's el változtatni engedni. Ha életek üldöztetett, az halállal örömeft szembe szállottak. De ha Hit vallásoknak tudománya újítás, változtatás, el hagyás, hozzá tétel, vagy bal magyarázatok által üldöztetett, azt azzal védelmezték, hogy az efféle dolgoknak Szerzőit, és követőit, Tárfaságoknak Szent kebeléből mindeneknek tudtára ki rekesztették. - Következik tehát, hogy vagy az Apostoloktól; vagy az Istentől magától vették az Óltári Áldozatról való tudományt, a' mellyet nekünk által adtak. Ha az Apostoloktól, akkor fzent, és ment az igazság. Ha az Istentől, akkor leg fzentebb; és azért némályon meg minden ki fogás.

Hogy ne láttassam fel vett tzéломra tflak távúlról lövöldözni a' nyilakat, a' tudos és érdemes Halgatónak meg jegyzem szavaimnak a' leg régibb; és így reá nézt talám a' leg tisztább forrásait. Mifsoda értelemben

E

vóltak

váltak az Apostolok után élt Keresztények az Óltári Áldozatról, olvassa meg az első Században Sz. Ignátz Mártirnak (a' ki az Apostolokkal társalkodott, és Antiokiai Püspök volt) a' Smyrnabéliekhez irt Levelét. A' 2ik Században *Justinus* Mártirnak a' Keresztények-irránt a' Romai Tanáts eleibe nyújtott védelmező 2ik Levelét. *Tertulianust*, és *Tzipriánust*. Az 3ik Században *Ireneust*. A' 4ikben *Athánászust*. Ezek minden kifogásnál nagyobb bizonyságok ugyan, de ha ezekkel sem elégzik meg valaki' olvassa meg a' 4ik Század elein tartatott Közönséges Nitzéai Sz. Gyülekezetnek, 18ik végzését; itten meg láthatja az akkori közönséges Keresztény Anyaszentegyháznak Óltárunk Áldozatjáról való értelmét. - Hová alább mindég több, velünk, és az az előbbeniekkal meg egyező bizonyságokra fog találni. -

A' mi Áldozatunk az ő valóságára, és szükséges tulajdonságaira nézve mindenkor, és mindenütt egy volt az Anyaszentegyházban; és most is egy. Hanem annak külső tzeremóniái, szertartásai, valamint az Evangyeliom bővebben, és fényesebben ki terjedett
laf.

laffanként; úgy ezek is az Anyaszentegyház Elöljáróinak rendelkezéséből fényesebbek lettek. Nem gondolnám, hogy valaki Halgatóim közül ezen Áldozat valóságát, és méltóságát a' Gyertya tartók számából, az öltözetek fényességéből, vagy az Óltáron való mozgásokból ítélné meg.

Az eddig mondottakból [a' következik: hogy a' Krisztus által rendeltetett Áldozat az időre, és helyre nézve közönséges volt: és hogy ez után is világ végezetéig fenn fog maradni tálhatatlanul hiszszük, és remélyük. Mert Krisztus örökké való Fő Pap. - Sz. Pál szava ként: ('Sidok. Lev. 5. r. *Minden Fő Pap azért választatik, hogy Áldozatokat műtasson bé.* Krisztus a' ki az Apostalokat Áldozó Papoknak, és Evangyéliom Hirdetőinek rendelte, azt ígérte nekik: *En tü ueletek léftek világ végezetéig.* (Sz. Máté. 28. -) Az Apostalok rég meghóltak, - Tehát eme szóban: *Veletek*, értetnek az Apostaloknak minden igaz Kôvetkezői, egész világ végéig. - Velünk vagy hát most is Ő embert ízerető Jézus! - Hogy értsük ezen ízavaidat? Mint Isten természetteddel, és Kegyelmednek mérté-

tekei fzerént az emberekkel vóltál világ kez-
 detétől fogva. Mint hallandó testben öltözött,
 harmintz három esztendeig. Mint ditsüült test-
 ben lévő, látható képpen tsak negyven napig,
 és ezek után Tanítványid láttára fel mentél
 az Egekbe; és még is velünk vagy? - Ó ha
 nem vagy jelen a' mü Óltárunknak Áldozat-
 jában, és a' Szent Léleknek tanításában, 's
 Szeretetében: - Ó akkor az Hitetlenek *Ju-*
lianus Tsászárral tsufolkódva kérdezhetik töl-
 lünk: Keresztények hol van a' tü Istenetek? -
 és így a' kétségbe eséfig vigasztalhatatlanok
 maradunk. - Ó Tü Sz. Apostalok, és Tanít-
 ványok! - Tü Sz. Léleknek választott Edén-
 nyéi Isten titkainak Sáfárai!: Tü lefolyt Kersz-
 tény Századoknak erőfs Ofzlopi, és tudós I-
 gazgatói! miért tsaltatok meg bennünket, a-
 vagy ki tsalt meg beñeteket? Tü mindég Áldo-
 zatokat mútattatok bé: erre tanítottatok ben-
 nünket is. Mü hát abben vétkesek nem va-
 gyunk, - de Tü sem. - Reátok nézve a' Krisz-
 tus örök igazsága, és világ végéig ki terjedő
 fzeretete kezelséget vállal. - Tü nekünk hi-
 ven által adtatok mindeneket. Mü is így tse-
 lekszünk. Minden sérelem nélkül fogjuk által
 adni a' jövendő maradéknak az örökké való
 kin-

kintfeket, a' mü Óltárunk tiszta Áldozatjában.

A' miket eddig mondtam a' Sz. Mife Áldozatnak felséges vóltáról, és a' miket még mondhatnék, annak minden más Áldozatok felett való méltóságáról; rövid foglatban elő adom; A' Pátriárkák Áldozati, tsak bizonyos Tartományokban: a' Lévi Papjainak Áldozati, tsak Judéa határiban füstölgöttek; de a' miénk világ minden részeiben mútattatik bé. Azok egy bizonyos időig gyakoroltattak: a' miénk világ végezetéig fog tartani: Azok árnyékok vóltak: a' miénk a' leg nagyobb igazságokkal, és valóságokkal telyes. Azoknak Papjai hallandók vóltak: itten tsak az alsó Papok hallandók; a' Fő Pap örökkévaló. Amott a' Papok Fejedelmei is tsak emberek vóltak: itt a' Papi Fejedelem emberi testben öltözött Isten. Az Ó Törvény Áldozatai vérefek vóltak: miénk tiszta, és vér ontás nélkül igaz; valóságos Áldozat a' kenyérnek bornak, a' föld leg nemessebb gyümöltseinek szine alatt. Amazok a' Krisztus halálát példázó Áldozatok vóltak: a mü Áldozatunk is a' Krisztus halálára emlékeztető Áldozat,

de azzal a' Felséges tulajdonsággal, hogy magában foglalja azt is tökéletesen, a' kire emlékeztet. Amazokban az állatokat, és a' földnek gyümölteit áldozta az emberi buzgoság. A' miénkben a' világnak leg drágább kintlé, a' kegyelemnek, és minden jóknak kútfeje mutattatik bé az örök Atyának. Az Ó Törvénynek hívei Hit, 's kívánság által lélek szerént ették, és itták Krisztusnak testét, és véré, valamint ezt Sz. Pál Ap. a' Korint. irt 1. Lev. 10. r. a' 3.-4. vv. bizonyította. Mű pedig, a' mű Áldozatunkban részesülvén erőfő hiszszük azt, hogy kívánságunk a' valóságnak vétele által telyefittetik; mert ugyan azon Sz. Apóstallal mondjuk: *Az áldásnak pohara, mellyet meg áldunk, nem de a' Krisztus vériből való részesülése? és a; kenyér. mellyet meg szegünk, nem de a' Krisztus testéből való részesülésé?* ; a' Korinth. 1. Lev. 10. r. 16. v. - Ha az Irás szavai igazak, akkor a' mű Áldozatunk tulajdonsági is, a' mellyeket elé számláltam, igazak. És ha különben volna a' mű hitünk, ellenkeznék Sz. Pálnak amantitásával: hogy t. i. a' Krisztus halálával megszűntek minden árnyékok, és Figurák.

Még

Még csak egy lépés vagyunk hátra K. H. mellyel a' beszédem kezdetén ki mutatott partra juthatok; az hol már telyes mértékben láthatjuk a' mű Óltárunk Áldozatjának Felséges vóltát. - Azt mondtam vala, hogy ez az Áldozat a' közép pontya a' Krisztus által tökéletesítetett Hit vallásnak. - úgy vagyunk, és nincs különben. - Ha a' természetes vallást nézzük, abban is a' vallás Fundamentuma az az Istentől való függés. - Az egész Krisztus Hit vallásában, hol, és mitfoda dologban gyűlnek öszve annyira a' szükséges, természetes, önkényes, és édes kötelek egy pontra, mint ezen Felséges Áldozatban? Úgy é hogy az egész Hit vallás külső, és belső tiszteletből áll. A' belső áll a' Hit, Reménység, és Szeretet indulatiban; a' külső pedig ezeknek külső, és helyes munkáiban. - Ebben az Áldozatban vagyunk rövid foglatban mind az, a' mit a' Krisztus Hit vallásában hinni, imádni, és tisztelni kell. - Itt vannak azon tálhatatlan ígéretek elrejtve, mellyeket remélni kell. - Itt vagyunk a' véghetetlen jószág, a' mellyet mindenk felett szeretni kell. - Itt van a' leg tisztább erköltsi példa,

a' mellyet követni kell. - O Felsőges Áldozat! te vagy hát az a' középpont, a' mellyen le kötöztetik a' mű értelmünk az Hitnek engedelmeiségére: a' mellyből ki sugároznak a' mű bódog reménységünknek munkái!

Bé fejezés. Ez az hely K. H! a' Szent igazságok hirdető helye; azon igazságok, a' mellyeket itten önként el került tzipra szavak, és ki fejezések nélkül elé adtam, nem az enyimek, hanem a' Krisztusé, és az ő Jegyessié az Anyaszentegyházé. Újságot semmit se mondottam; hanem ha valamit új formába öntöttem. És hogy ennek módját is el ne hibáznám az Okofság finor mértékeit az Isteni jelentések világánál, kezembe tartani ügyekeztem. - A' mit az egészből magaménak mondhatok, a', külső képpen csak a' pufzta hang; de belső képpen Isten kegyelméből a' tökéletes meggyőződés, mellyből fogyhatatlan vigasztalással mondom: hogy Krisztus a' végvatforán egy valóságos, és Felsőges Áldozatot rendelt, és meg örököfített; mellyben minden nap Krisztusnak valóságos este, és vére a' kenyérnek, és bornak szine alatt

alatt bémutattatik az örök Atyának. - - Istenem!! - többet mondtam most, mint sem meg foghatok, és még is erőssen, 's jó kedvel hiszem. Erőssen; mert egy tfalhatatlan Isten ígérétének hiszek. - Örömeit; mert egy véghetetlen szeretetű Isten az, a' ki teljesítte azt, a' mit hiszek, és reméllek.

Engedjétek meg nékem K. H! hogy egy gyönyörűséges nyilást mutathassak néktek az ilyen meggyőzésre. - A' mik ezen Áldozatban vagynak, azoknak el hitetésére a' dolog résziről elegendő a' Krisztus szavainak tfalhatatlansága, melly a' mi részünkről az engedelmséget kívánnyá; de a' tökéletes meggyőzésre az is kívántatik, hogy valaki a' megüsméert igazságot akarja is, hinni, és örömeit hidje. - A' Szeretet az az ösvény, a' melly ide vezethet. - Az egész Áldozatnak talp köve a' Szeretet. - Az a' Szeretet, a' melly magát az Egekből egy romlandó testnek hajlékáig meg alázta; meg alázta magát ide a' kenyér, és bor színe alá. - Az a' Szeretet, a' melly egy Istállóban jött e' világra, nem kívánnyá a' Salamon fényes Templomához hasonlót, annak arany öb-

tárát; hanem egy szalmás Kápolnába is leereszti magát. - Az a' Szeretetet, a' melly Judásnak áruló karjait, és tsókját barátságosan el szenvedte, nem ragadja ki magát újjai, és ajaki közül egy bünös áldozó Papnak. - Ha akarunk valamit tudni ezen Felséges titokból, csak a' Szeretetet kell meg kérdezni. - Csak egyedül ő szólhat. - A' Krisztus Szeretete az, a' mi egyedül győzedelmeskedhetik Értelmünk hitetlenségén; az Ő Szeretete az, a' mi diadalmaskodhatik Szívünk hideg keménységén. - Ő te vég nélkül igaz, és gondviselő Szeretet! - Ha te nappal egy fényes felhőnek, éjtszaka pedig egy tüzes oszlopnak boritékába rejtékezve, az ígért földére utazó Izraélitáknak testi szemeiket vezérelted; vallyon mi ne hidjünk é, minden érzékenységünknek meg tagadásával is, hogy te magadot a' kenyér szinnek alatta el rejtven, vezérelni akarod a' mi lelki szemeinket, azon örök életnek földére, a' mellynek zálogául hagytad itten magadot. - O hiszünk, mert a' te Szereteted az a' fényes felhő, a' melly Értelmünk gyenge világa mellett hiven vezérelhet; mert a' te Szereteted

az a' tüzes oszlop, a' mü Érzésünknek sötét éjtzakájában, a' melly álhatatosan támasgathat. - Te vagy az egyenes Ut; azért Téged követünk. Te vagy a' tsalhatatlan Igazság; tehát Néked hiszünk: Te vagy az Élet; azért te benned, és te veled élni, és halni akarunk. Amen.

MÁS URNAPI.

Mint okosoknak szóllok, tü magatok itiljétek meg, a, mit mondok. - Az áldásnak pohara, mellyet meg áldunk, nemde a' Krisztus vérében való részesülésé? Es a' kenyér, mellyet meg szegünk, nemde az Úr testében való részesülésé? Sz. Pál A. a' Kor. I. Lev. 10. -- 15, 16.

Valamint a' szemre nézve, úgy titok vagy az elmére nézve is. A' szem két féle dolgokat nem láthat, mellyek vagy igen nagy sötétséggel, vagy pedig felettébb való rogyogással vannak béboritva. Ezt amazok.

ta nézt okozza a' világozság nem léte; ezekre nézt pediglen a' Szemeknek gyengesége, mellyek a' nagy világozságot nem szenvedhetik. - Hasonló képpen két félek azok a' dolgok, mellyeket nem tudhat az emberi Elme: vagy olyanok, a' mellyekre nem tanittatott; vagy pedig olyanok, mellyek az ő tehetségeit feljül haladják. Két ilyen rendbéli dolgokat látunk a' Keresztény Hitvallásban is, E' rész szerént olyan igazságokra tanít, mellyeket előre nem tudunk; de ügyekezetiünk által meg tanulhatunk: okozságnak törvényeiközt is fel találunk; vagy azokkal szebben meg egyezőknek tapasztalunk. De rész szerént ad elönkbe olyan igazságokat is, mellyeket akármiképpen ki pallérozott Elmebéli tehetségek is meg nem foghatnak. Ezeket a' Keresztény Hitvallás titkainak nevezzük. - A' gyengélkedő Okozság, mivel ezeket meg nem foghatja, első tekintetre szükségtelemeknek lenni állítja. De fokkal külömben van a' dolog, ha tisztá, és egyenes szemekkel nézünk a' Réligyionak, és az Embereknek természetére.

A' Réligyio (Hitvallás) titkok nélkül

el nem lehet. - Nem Elmémet futtatom, hanem olyan igazságot szóllok, mellyet az Istennek, és magára hagyatott emberi természetnek mély nyomdokaiból olvasok. Ezek pedig előttem annál szentebbek, mennél közelebb járnak az emberi Nemzet eredeti együgyűségéhez. - Mindjárt az első emberek Réligyiojában a' Megváltóról egy nagy titkot találok. Ezt még bővebben láthatni az Ábraháméban. A' 'Sidó Nemzetnek némely Áldozatit, és történeteit kéntelen vagyok úgy nézni, mint annyi titkokat; és egyzersmind megvallani azt is, hogy itt a' gondvifelő Isteni Böltsésegnak különös munkája vagyon. - De a' Pogányok Vallásában is szembe tűnő az, hogy még a' megromlott Okofság is a' Vallásban a' titkokat, mint szük-séges dólgoakat úgy majmolta. Ugyanis mire valók voltak *Delfusnak*, *Egyiptomnak*, és más Tartományoknak *Orákulúmai?* - Keresvet lát, a' ki ezt nem látja, és által nem látja!

Az igaz Keresztény Hitvallásnak imálandó titkai arra vezetik Elmémet, hogy a'

Ke-

Keresztény Hit vallást többnek véljem emberi találmánynál. Ezek különböztetik meg ötet előttem minden világi, és nem isteni Tudományoktól. Meg vallom ugyan' hogy azokat gyenge Elmém-mel meg nem foghatom; de vallyon okofságé valamit azért tagadni; vagy meg vetni, mivel azt meg nem foghatjuk? És mivel a' Keresztény Hit-vallás a' jelen való életet öfzve kaptsolja a' jövődövel; vallyon nem az ö titkaiban vagyóné elrejtve az, a' mit' az emberi Elme itten meg nem foghat ugyan, de a' következendö életben a' leg nagyobb gyönyörüséggel meg tanulhat? Az örökkévalóság felderiti azt, a' mi most homályos. Nem is látom miért kellene holtom után meg szünni Értelmem nevedésének; mert ha száz esztendőig éltem' és mind addig tanultam, okofságom akkor is úgy nézi magát mint nevendéket. - Gyenge szemeink a' rogyogó napra nem nézhetnek, még is a' jól tévö világának mennyi hasznát veszszük? - még akkor is, midön le hanyatlott, az ö sűgári meg ütközvén az Hóldban, Földünk golyóbiásának sötét oldalát meg világosítják, a' nélkül, hogy azt a' naptól származ-

mazni észre venné a' tanulatlan ember. Eppen így a' Keresztény Hit vallásnak titkai Mennyei fényt, Isteni tekintetet, erőt, és hatóságot sugárolnak az erköltsi régulákra, és törvényekre, a' nélkül, hogy azt észre venné az embereknek nagyobb része.

Még a' természet világánál is már valamennyiben értették ezt az igazságot azok a' nagy Lelkek, kiket úgy formált a' természet hogy fokoknak kormányozói lehettek. Ezen tekintetnek hijánosságát a' Törvényekre, és erköltsi Regulákra nézve, a' Pogány világ némely Fejedelmei, és Törvény hozói, mivel különben nem lehetett, hamis költömenyekkel is kívánták ki pótolni. Így a' Görögöknél: *Minós* Jupitertől, *Chárondás* Száturnustól, *Lykurgus* Apollótól, *Szólon* Minervától. A' Romaiaknál: *Núma P. Egéria* Júnó Isten afzfzonytól származottaknak lenni mondották, azokat a' Törvényeket, mellyeket a' nép eleibe adtak. Tudni illik: meg nagyon az emberek Lelkében az a' Nemességek kevélység, hogy magános emberi elméktől nem könnyen engedik magokat vezettetni; az isteni tekintetnek pedig leg hajlandobbak

engedelmeskedni. El annyira fogható igazság ez, hogy egy *Máhumed* által látja, hasznára, és intézetének előmozdítására fordítja; És himes tsalárdságát, ennek festékével bé mázolja. - Azt lehet rólla mondani, hogy többet, és szerentséssébben véghez víszen ily módon Arábiában, mint *Cézár* Romában. A' világ egyik részének Profétája, és űra léfszen; Vallást, és Törvénytád tsak nem egész Ásiának.

A' miket én eddig mondtam, azok fennebb emelik, és tisztába téfszik, az igaz Keresztény Hitvallásnak méltóságát. E' tellyes az emberi Elmét feljöl haladó titkokkal. A' világnak kevély Fiai ezen meszfszére fénylő tsillagokat űriási intézetekkel már sokszor akarták le törteni az Hitvallás Egeröl; de füstöt vetett minden érölködék. Mostan róllok tsak ezt mondom: A' ki a' Keresztény Hitvallásnak erköltsi tudományát igazán kedvelli, a' könnyen megbékéllik annak titkaival. - Mű nem tsak meg békéllünk; hanem azokat méltóképpen is tiszteljük. - A' máj fényes Ünnepet is egy olyan Felséges titoknak imadásával szenteljük meg, melly ma-

magában foglalja azon böldegítő Frigy köteft, mellyet az Isten tulajdon Fia által elközlött Maga, és az emberi Nemzet között. Ezen nagy Titok, melly el rejtve vagyon Ólárunknak Áldozatjában, és Szentségében, minden igaz imádoítól kettót kíván; Az *Eitelmet* az Hitnek engedelmeftégére, 's a' *Szivet* a' Szeretetnek érzésére. - Azért erröla' Felséges Titokról szóllok *1er* az Értelemnek az Igazság szavaival. *2or* a' Szivnek a' Szeretetnek szavaival. - Senkit meg nem sérteni, hanem inkább mindent tanítani akarok. - Szivemböl ohajtom azt, hogy Halgatóim közül soha senki el veszetnek ne tartassa azt az órát, mellyet ma az Isten ígének halgatására szentel. - Kérek tiendes figyelmetefséget!

1ő Rész. Böldegök a' kik éhezük, és szomjuhozzák az igazságot. Ezek szavai annak az Istenségnek, a' ki magáról azt mondja; *En vagyok az igazság.* Méltó ezeket jól meg fontolni; mert helyes utakon az igazság meg üsmérését szomjuhozni egészseges, és Nemefs Léleknek a' tulajdona. - Lé-

telünk fő tzeljának, és az ehez tartozó igazságoknak megüsmérésében, és telyefittésében vezetői lehetnek az embernek: Vagy más emberek, vagy az indulatok: Vagy az Okofság, vagy pedig egy felsőbb tökéletes valóság, az Isten.

Illyetén dolgokban tfak tfupán másoktól vezetetni; annyit tészen, mint vaknak a' világtalantól vezéreltetni. A' ki az erkölts világába bélépven az élet kormányát az indulatok kezébe adta, annak sorsa nem lehet jobb karban, mint a' fzelektől el ragadtatott hajónak; mellyet minden szem pillantat veszéljel fenyeget. Az indulatok addig jók, míg az okofságnak szólgálnak; azonnal roszszak, mihent parantfolnak.

Az önnön okofságnak vezetésével meg elégfző kevély Lelkekben az az ellenkezés vagon, hogy némely múlandó szereztséjeket, és betsületeket érdeklő dolgokban, magokhoz hasonlóknak is örömeft élnek tanátsával. Noha azon dolgoknak által látása tulajdon okofságoknak erejét feljül nem haladta volna. De ellemben olyan dolgoknak, mellyeket az Okofság magától nem tud; igazán
nem.

nem is tudhat: mellyek az Eget a' Földel, az embert az Istennel, és más emberekkel ölfve kaptfolják. Illyen dólgoznak mondom. Meg világosítására, meg itilésére, elegendőnek tartják annak az homályos métsnek pislogását, melly tökéletesen akkora helyet sem világosíthat meg, mint az embernek Feje. - Az Okofság t'fak akkor lehet világos, és t'falhatalan vezető, midőn az a' maga határi közt lévén, a' közönséges józan Okofságnak nevezetét meg érdemli. De ez midenkor, és minden esetre nézve olly fel találhatatlan, mint a' Böltsesség köve, és a' mindenféle betegséget meg gyógyító orvofság.

Azért a' ki t'falhatatlanúl akar vezetetni Okofsága mellett szükség, hogy az Istennek mint t'falhatatlan igazságnak nyomdokait fel keresse. Ha emberek akarják vezetni, azokat t'fak mint út. mutatókat úgy nézze, és azoknak út mutatásaik elötte hitelesek ugy legyenek, ha a' t'falhatatlan igazságnak béljegei látfszanak. - Böldegok a' kik e képpen éhezik, szomiunozzák, és keresik az igazságot; mert fel fogják találni!

Két félek azok az igazságok, mellyeket

Isten az Hit vallás által előnkbe tészén: *Természetesek*, mellyket meg foghatunk. *Természet felett valók*, mellyeket meg nem foghatunk. Ha bizonyos, hogy mind a' kettőt az Isten adja előnkbe, mind a' kettőre reá van nyomva a' tsalhatatlan igazság béljege. - Míhént az Hit vallásnak természetes igazságait által látja az okofság, azokat úgy nézi, mint maga tulajdonait. Természet felett való igazságait pedig úgy kell tekintenie, mint az Istennek nálunk le tett kintseit; mellyek tőlünk tiszteletet, és engedelmeiséget kívánnak. Ugyan is az Hit vallás titkai körül nem az első kérdés az; vallyon ez, vagy amaz titok meg egyeziké okofságunkal, vagy nem? Hanem ez; Istentől vagyoné, vagy nints? Ha Istentől van, akkor minden vizsgálódásnak útja ez emberi Elme előtt bé vagyon vágva. Ha ezen bé vágott határon túl lépik az Elme, el nyomattatik a' nagy ditsőségtől, és megvakul, mint az a' szegény Filozofus, a' ki szüntelen a' Nappal szembe nézni iporkodott. - Ha vizszá huzza magát; - akkor eltávózik az igazságtól. Az igazságnak ezen pontyától okoson el nem lehet távozni. Meg
kell

kell itten magát aláznai az emberi Elmének; és önként le kell kötözni értelmét az Hitnek engedelmeiségére. Annál is inkább, mivel a' józan okofsággal nem ellenkező dolog, az igaz Hit vallásnak titkait hinni, és örömeit elfogadni; mert éppen azért, hogy természet felett valók, már nem ellenkezhetnek a' természettel.

Mind ezekből rövideden azt hozom ki: Tehát helyes dolog, Óltárunknak is mély titkát, mint Hitünknek egy fő ágozatját hinni; ha t. i. ennek el hitetésére műnket a' tfalhatatlan igazság nyomdokai elvezethetnek.

Előre botsátott szavaim, (úgy tartom) a' közönséges józan okofság szavai voltak. És mivel a' közönséges józan okofság a' végzetlen Okofságnak egy olyan részetskéje, a' melly a' tökéletes egézfízel meg egyez; következik, hogy a' közönséges józan Okofság szavai, egyszeresmind a' tfalhatatlan igazság szavai. - A' tfalhatatlan igazságnak a' Józ an Okofságból szólló szavaival, nem távóztam el Beszédem tzéljától; hanem inkább bé keritettem, bé sántzoltam azon igazságokat

mellyeket Óltárunk Szentségének titkáról bővebben csak a' Sz. Irás Tábláiról lehet olvasni. Az hol t. i. a' tálhatatlan igazság, maga az Isten befélget az emberekkel. - Halljuk hát az ő egyenes beszédit, és látluk nyomdokait, mind az Ó, mind az Új Torvényben.

Teremtés Könyv. 14. r. A' Melkizedek Áldozatja, mellyet kenyérben³ és borban bé mutatott, példázta Krisztusnak a' vég vatfóran bé mutatott, és megörökösített tiszta Áldozatját. Sz. Dávidnak a' 18. Solt. és Sz. Pálnak a' Sid. irt Lev. bizonyítása szerént. - Illyen példa volt az Isten Sátorában³ és azután a' Szentek szentébe álló asztalra helyezett kenyér, mellyből másnak nem volt szabad enni, hanem a' Papoknak, és megtisztultaknak. (Moyzes 2. Könyv. 40. r. Kir. 1. Könyv. 20. r.) A' Melkizedek Áldozatja helyébe, mellyet ő az Abrahám győzedelmes Serege előtt bé mutatott; egy Valóságos, tiszta áldozat rendeltetett az Új Testamentomban, melly Malakiás jövendölése szerént (1. r. 10 - 11. v.) a' világ minden részeiben mindenkor bé fog mutatódni. Az Ó Testamentomi kenyér helyébe, melly Krisztust

tuft ábrázolta, olyan kenyér rendeltetett az Új Testamentomban, melly Krisztust igazán magában foglalja. A' mellyről minden igazán hívő Keresztény Sz. Pállal ezt mondja: *A' kenyér, mellyet meg szegünk, nem de az Úr testében való részvételé?* Az Ó Törvény Áldozati bora helyébe olyan adatott, mellyről a' nagy Apostallal azt mondjuk: *Az áldásnak pohara, mellyet meg áldunk, nem de a' Krisztus vérében való részvételé?* (Kor. 1. Lev. 10. r.)

Az Ó Testamentomi Húsvéti Bárány jelentette azon Új Testamentomi Húsvétet, mellyet maga Krisztus a' végvatsorán a' maga Szent testében, és vérében, a' kenyér, és bor színe alatt rendelt. És így a' Húsvéti Báránynak ételét, Krisztus, mint az ő testére mutató példát, a' maga Szent testének eledelel bé is telyesítette. Imé egy ugyan azon asztalon, a' példa, és a' példázott dolog: az árnyék, és a' valóság! A' tífus figura meg szünik, és a' valóság kezdődik. Egy ugyan azon asztalon az Ó Testamentom Húsvétjával együtt végeződik; és az Új Testamentom kezdődik azon Húsvétal, melly-

ről Sz. Pál azt mondja: *A' mi Húsvétünk Krisztus fel áldoztatott.* Egy bárányból álló Húsvét helyébe a' rendeltetik Húsvétul az Új Törvényben, a' kiről az Isten Lelke azt mondja Keresztelő János által: *Imé az Istennek Báránya, ki el vészti a' világ bűneit.*

Az Új Testamentomi Szent asztal eledeleinek példája volt Úrunk bizoyitása szerént (Sz. János 6. r.) a' 'Sidók Mannája. A' Manna adatott a' pusztaban az igiret földére utazó 'Sidóságnak. A' mi Óltárunk Szentséges Mannája adatik a' világ pusztaán Mennyei Hazájok felé ügyekező Keresztényeknek. A' Mannából némely 'Sidók többet, mások ismét kevesebbet szedtek, még is minnyájoké egy mértékűnek találtatott. Így a' mi Óltárunk üdvözítő Mannája is egy ugyan azon erejű, hasznú, nagyságú mindenkor, a' kisebb részben is úgy, mint a' nagyobbban. A' Manna tsudálatoson hullott alá az Égből. Ez is a' leg nagyobb tsuda által száll alá Óltárunkra az Égből. Mellyről azt mondhattuk Krisztussal: *Itt van az élő kenyér, melly az Égből szállott alá.* Amaz a' legjobb izeket fog.

foglalta magában: Ez a' természetes jó izt is meg tartván a' szajban, a' Lélekkel meg magyarázhatatlan jó, Mennyei izléseket közöl.

Ki nem veszi már mostan észre? hogy ha t'ak petsét, Figura vagyon az Új Testamentom alztalán, és a' Figura alatt nintsen el rejtve a' példázott valóság; akkor az Új Törvénynek figurája hasonló, söt sokkal alább valo az Ó Torvény Figuráinál. - Hol van tehát az Új Törvénynek az Ó felett való tökéletessége; ha árnyék helyébe árnyék; Figura helyébe Figura rendeltetett? A Zsidók midön a' puztában tsudálatos jó eledellel, és itallal tápláltatnak, meg akarják alatlónítani ekkora Kegyelmekekkel telyes állapotjokat, és visztsza kívánkoznak az Egyiptomi nyomorúlt élet módjára - Midön az Isten nekünk nem Móyzes, hanem' tulajdon Fia által adott Mennyei böldegító eledelt; valjon törekeadjünk é Zsidók módjára, az helyébe tsupán Földi eledeleket állittani? A zúgolódó, békételenkedő, és az Isten ígéréteiben kételkedő Zsidók szörnyü képpen meg büntetettek; Ha hozzájok hasonlók lészünk, félhetünk mü is a büntetéstől. Annális inkább,

mivel Sz. Pál kiáltja Füleinkbe, hogy Krisztus halálával a' Figurák meg szüntek, és a' valóság következet helyekbe. Látsuk a' valóságot is.

Minekutánna Szerelmes Üdvözlöttünk Sz. Ján - 6 - R - tífida tétel által magánaká' Nép előtt tekintetet tfinált volna, hogy t. i. hinnének Nékie, és Ő benne. -- A testi eledelnek az öt Arpakenyérnek meg Szaporitása után Szóll olyan Lelki eledelről, a' melly a' Krisztusban való hitet foglalja magában. Végre midőn Krisztus eképpen ügyekfizett el készíteni a' Népnak Elméjét, és Szívét, azon természet felett való Mennyei eledelt igéri meg, melly az ő testét, és vétét magában foglalná, mondván: *En vagyok az élő Kenyér ki Menyből szállottam alá. Ha valaki e' Kenyérből eszik örökké él, és a' Kenyér mellyet én adandok, az én testem a' világ életiért.* Midőn a' Zsidók nem értenék jól mitsoda móddal főzná magát eledelül adni. és morgolódnának Krisztus előbbeni ígérését esküvésselis meg erősítette mondván: *En vagyok az élő Kenyér, ki Menyből szállottam alá. Ha valaki e' kenyérből eszik*

szik örökké él, és a' Kenyér mellyet én adandok, az én testem a' világ életiért. Midőn a' 'Sidok nem értenék jól; mifsoda móddal fogná magát eledelül adni, és morgolodnának, Krisztus elobbeni ígérletét esküvéffel is meg erősítette mondván: *Bizony, bizony mondom néktek, ha nem eszitek az ember Fiának testét, és nem iszjátok véré, Elett nem léssen bennetek.* - Szépen illenek ide *Tertullianusnak* eme Szavai: *O mű bődögek, kikért az Isten meg esküszik! O mű legnyomorultabbak, ha az esküvő Istennek sem hiszünk!* (Lib. de Poenit.) Nintsen itten szükség böv magyarázatra, Krisztus több hitet kíván a' Kafarnaitáktól, mint a' puztában volt 'Sidóktól. Azoknak elég vala, tífupán tsak hit, kívánság által, lélek szerént részesülni a' Mesliásnak (Krisztusnak) testéből. És a' kik e' képpen valójában részesültek is a' Krisztus testéből Sz. Pálnak ama bizonyítáfa szerént. *A, mű Atyáink u. m. - - Minnyájon azon egy lelki eledelt ették, és minnyájon azon egy lelki italt itták.* (I. L. 10. r.) És azután világoson ki mondja, hogy azon lelki eledel, és ital maga Krisztus volt.

A' Kafarnaitáktól pedig Krisztus olyan hitet kíván, mellynél fogva az ő testét, és vérét, nem csak lelki kívánság által; hanem ezen kívánságnak ki elégítésére testi szájjal is kell venni; noha ez a' vétel nem a' testnek, hanem a' léleknek fogna, használni.

Kedves űdvözítők esküvéssel meg erősített ígérétét telyesítti a' vég vatforán. Midőn a' kenyeret kezébe vévén a' Mennyei Atyának hálákat adván, meg áldja, meg szégyi, és Tanítványinak osztoztatja mondván: *Vegyétek, és egyétek, mert ez az én testem, melly tő érettetek adatik. Ezt tjelekedjétek az én emlékezetemre: - Ez a' pohár űj Testamentom az én véremben, melly tő érettetek ki ontatik.* (Sz. Luk. 22, r. 19 - 20. v.) - Mitfoda értelemben kell venni ezeket az ígérket, eléggé értésünkre adja, Krisztusnak már előre botsátott ígéréte: és az Ő Testamentomban előre rendeltetett Példák. - Egyenes, tulajdon, betű szerént, jollehet természet felett való értelemben kell venni az említett vég vatforai ígérket. Mert a' Sz. Irás magyarázásának egy fő Regulája azt tartja, hogy a' Sz. Irás Szavainak tulajdon betű szerént való érte-

telmet kell adni, ha csak azon értelem a' jó Erköltfel, és Hitünk ágazatjaival nem ellenkezik. Krisztusnak pedig a' vég vatforán mondott szavai tulajdon értelembbe véve, nem csak nem ellenkeznek, hanem mind a' két-
tővel szépen meg egyeznek, Az elébb előhozott Regulát ezer esztendőknél régebben írta a' bölts *Agoston* (L. 3. de Doctr. Christ. c. 10.) mikor ez Óltári Szentség valóságáról még senki semmi kétséget, és ellenkezést nem álmadott vólt. Ha ettől a' Regulától eltávózunk, nem marad az Írásban egy igazság is, mellyből Figurát nem tfinálhatnók. És *Máldonátussal* azt mondom: Ha itten Figura (idegen értelem) vagyon, miért nem találhatni ottan Figurákat, az hol *Arius*, *Márcion*: *Mánichæus*, és máfok Figurákat találtak. Figura vagyon, szin vagyon, a' mű Óltárunkon is; de a' melly valósággal telyes.

A' Krisztus vég vatforai szavait helyesen nem is lehet idegen értelemben venni. Mert az az Ó Testamentomban már előre megjövendőltetett vala, hogy a' Messiásnak tulajdon teste, a' kenyérnek, és bornak neve, 's szine alatt fog adatni az Új Testamen-

tom-

tomban, Jeremiásnál (II. r. 19. v.) ezt mondják az istentelenek: *Botsáffunk fát az ő kenyérébe.* Mitsoda kenyér ez? Bizonyára nem más, hanem az a' test, melly a' Keresztfán függött- Így értette ezt *Tertullianus* (L. 4. Cott Marc.) *Láctantius* (L. 4. Inft. C. 18.) *Jákob Pátriárka* halálakor aztjövendölte a' *Messiasról*, (Teremt. K. 49. r, 11. v.) *Megmossa az ő ruháját borban, és a' szőlőnek véreben az ő palástját.* Az első jövendölesben nem a' kenyér mondatik *Messias* testének; hanem az ő valóságos meg felzittetett teste, kenyérnek neveztetik. A' másodikban nem a' Szőlő leve mondatik *Krisztus* vérenek; hanem az ő Sz. testéből ki fajtolt vér bornak hivattatik, Tehát a' *Krisztus* vég vatforai igéiben tellyeséggel nintfen helye az idegen, által tett magyarázatnak, és értelemnek. - Külömben vagy az Ó Testamentom meg vagyon hamisítva; vagy mü tizen nyöltz *Keresztény Századokkal* együtt meg vagyunk tsalatatva: meg vagyunk játzodtatva! - Lehetetlen! - mert a' miket erről a' Szentségről hiszünk, azt *Krisztus* mondja, *Isten Fia* mondja, a'

ki

ki meg nem tálhat, nem is akar meg tál-
ni; azért hiszem. Figurát, petsétet semmi-
képpen nem érthetek; mert Valóság pél-
dáztatott, az ígértetett; az mondatik: *Ez
az én testem*. Tehát Valóság is nyújtatik;
ezt tökéletesen hiszem. Ez az Hit az én Ér-
telmemet meg világosítja, és Elmémet meg
nyugtatja. Mindenütt a' tálhatatlan igazság
nyomait látom, és annak szavait hallom.
Pedig az Ég, és a' Föld el múlnak; de az ő
szavai el nem múlhatnak. Hiszek hát; és pe-
dig örömeft hiszek, mert határ nélkül való
ízeretet az, melly Szívemet is édesdeden
ezen Hit mellé lántzolya. Halljuk hát az ő
Szavait is a' második Rézből.

Második Rész. Tagadhatatlanul igaz,
hogy semmit se kívánunk, a' miről vala-
mely elő üfmerete nintlen Elménknek. De
való azis, hogy azon dólgakban, mellyeket
az Elme akármiképpen is megkezdett üfmér-
ni, a' Szívnek sok Szava légyen. Tudni
illik az Elmének figyelmeteffégit nagyobit-
ja, vagy kiflebbitti: bátorságát, erejét ne-
veli; vagy gyengitti: - Az Elme egy
Uralkodó Fejedelem. A Szív a' leg titko-
sabb

fabb, leg nyájáfabb, és egyszresmind leg hatalmasabb Tanátsoffa. Mindent a' Szeretetnek Festségeivel szokott az Elme eleibe rajzolni: Minden indulatokat a' Szeretetnek ruhájába szokott fel öltöztetni: Annális inkább mivel egy Böltsnek allitása szerént az indulatok nem egyebek, hanem az önnön Szeretnek meg különböztetett változásai. - A' Szeretet a' leg gyönyörösegefebb hang a' Természetben. Ez hozta Ötet ki a' semmiből: E' lelkesítette meg Ötet. E' víseli gondját. E' böldogítja: - Maga az Isten is az Irás szava szerént nem egyéb, hanem Szeretet. - Ha valahol a' Szeretetnek helye vagyon, az mindenek felett határ nélkül való a' Keresztény Hit vallásban. A' Szeretet a' Keresztény Hit vallásnak a' Lelke. E' nélkül a' legnagyobb Hit is meg vagyon halva. - Mídon az Izraéliták viz dólzában szokolködnének a' pufztában, azt parantsolja az Úr Isten Móysesnek: vegyed a' veszfzöt, Aron, és a' Népelött üsd meg a' kö iziklát, és bovséges viz fog kiomlani annak ódalából. Móyses maga hallja az Istennek illyetén szavait; még is ezen meg foghatatlan dólagnak el-
gon-

gondolására kételkedve üti meg a' kö sziklát. Egy Új Testamentomi Áldozó pap midőn az Óltáron áll; noha olvassa Krisztusnak ama parantfoló szavait: *Est tselekedjétek az én emlékezetemre.* Noha Értelme meg nagyon győződve, az ő újjai közt történt titkos tflu-dának igazságáról; mindazonáltal ha a' Krisztus nagy szeretetének meg gondolása nem erősíttene, alig ha az ő Hite nem ingadozna. Ez a' Mennyei Szeretet Óltárunk Áldozatját olyan méltóságba emeli, a' mellyből tekintvén minden kétségek el oszlanak, semmivé lesznek, el enyésznek, mint a' Sötétség a' tisztán emelkedő Nap előtt. Ez a' Mennyei Szeretet száll e' nagy Szentségben, egy tökéletes jó Atyának, és egy véghetetlen Szereteti jó Barátnak Szívéből.

A' Szeretetnek Savait a' Bölts *Agoston-*nak egy mondásával kezdem (in Psal. 21.) *Atyafiak vagyunk, miért perlekedünk ? nem holt meg Testámentom tétel nélkül a' mi Atyánk. Testámentomot tett, és úgy holt meg, úgy támadt fel. Addig vetekednek a' meghólt-nak örökségén, miglen a' Testamentom közre nem hozattatik. -- Nyisd fel, olvassuk --*

Olvassuk, miért perlekedünk? --- Amúgy Urunk Jézus Krisztus Testamentomot tett az ő jóvairól, nekünk hagyta testét, és vérért, mondván: Ez az én testem. Ez az én vérem. Eddig a' Böls Férjfi: - Hallodé Keresztény ember! nem ezüstet, nem aranyat: nem drága Gyöngyöket, és Köveket, nem Uradalmakat; (Mert éfféléket a' világi Atyákis tudnak testálni) hanem leg drágább kintfét, tulajdon testét, és vérért hagyta nekünk a' mü Mennyei Atyánk. -Ő valóságot hágy; vallyon hát az Örökösök Arnyéket vegyeneké? Ő mondja *Ez az én testem. Ez az én vérem.* Ki meri hát azt mondani: Ez nem az ő teste, nem az ő vére; hanem testének, és vérenek tsak jels, Figurája, bélljege? - Kifsoda meri meg tzáfalni a' Testamentom igéit?

A Krisztus Testamentomának négy hiteles, Isteni böltfesség gel telyes Tanui vannak: Sz. Máté, - Márk, - Lukás, és Sz. Pál; a' kik egyenlőképpen örök bizonyfágot tésznek. Mindenik nyilván ki írja: *Ez az én testem. Ez az én Vérem.* Lássuk a' Testamentom körül a' Törvényeket -

Az

Az Okofság, és illendőféleg Törvénye az, a' mellyet *Szeneka* emlitt: (L. 4. De Benef.) hogy t. i. soha az Emberek nagyobb szorgalmatofsággal, és világofsággal nem szóllanak, mint a' Testamentom tételkor. - A' világi Törvények is azt tartják, hogy semmi sem úgy tulajdona a' Testamentomnak, mint a' világofság. Nem kell álmadazni, a' Testamentom tévőnek akaratjáról. Nem kell könnyen el állani az igék tulajdon értelmétől, akár melly külső ki gondolt okok miatt; mert más okokból indittathatott a' Testamentom tévő, mellyeket nehéz vizsgálni; elégséges ok az ő akaratja. Halljuk a' nagy Apostaltól az Sz. Törvényt is (Gal. 3. r. 13. v.) *Az Embernek halál által meg erősített Testamentomát, senki meg nem veti, senki ellene nem rendel.* - A' Testamentom igéi elég világosok minden Sz. Irónál, mint Bizonyságnál. A' Törvények is világosak. Az Itilet hát nem nehéz, ki ki jól által láthatja. - Én részemről azt mondom: ha ezek et a' Törvényeket az emberek Testamentomai iránt meg tartják; valyon illiké, hogy az Istennek Testamentomával törvénytelenül bányunk?

Tegyük egy más ellenébe az Ó, és Új Testamentomot, 's még nyilvánosabb lészzen, mit kellefsék itélni. Mind a' két Testamentomot szépen le írja Sz. Pál a' 'Sidokhoz írt Levelében (9. r.) az hol Moyzes egy vérrel teli edényt tartván, azt mondja a' Népeknek: *Ez a' Testamentomnak vére, mellyet néktek az Isten parantsolt.* Krisztus pedig Tanítványi előtt ezt mondja: *Ez a' pohár Új Testamentom az én véremben.* Mind a' kettő Testamentomnak a' vére. A' Moyzes edényében vagyon a' bakok, és borjak vére. Jézus Poharában a' Jézus vére. Kettő a' Testamentom, kettő a' pohár. A' Moyzes poharában valóságos vér vagyon, noha a' bakok, és borjak vére. A' Krisztus poharában talám bor vagyon? - Nem; mert Ő mondja: *Ez az én vérem.* Még világosabban: Sz. Pál ('Sid. Lev. 9. - 18.) azt mondja, hogy a' Testamentom vér nélkül nem lehet. Sz. Lukás pedig a' Krisztus Testamentumáról azt mondja a' Krisztus szájából: *Ez a' pohár Új Testamentom az én véremben.* Ki nem hallja, és nem érti? - hogy ez a' pohár, (t. i. a' Krisztus pohara) Új Testamentom: hogy a' Testamentom

tom vér nélkül nem lehet, és hogy a' pohárban Krisztus vére legyen? - Nem olyan színű, de olyan nyilvános igazság; mint hogy kétfzerkettő négy.- A' jó gyermekek, a' jó Atyának szavait, kiváltképpen végső szavait, jól kívánnják érteni.

Én egy jó, és hiv Barátomnak minden tehetségeimmel szolgálhatok. Ő érette mindeneket el tűrhetek, elfzenvedhetek. Érette életemet is feláldozhatom. De ha ezt megfselekedtem, magamot már egészszén kiüresítettem. Már az emberiség határában többet egy lépést sem tehetek az ő számára. Szerelmes Üdvözítettök mind ezeket a' legtökéletesebb móddal érettünk véghez vitte, Végzetetlen ugyan mindenütt az ő Szeretete; de ez legfelségesebben ki tetszik ott, az hol önnön magát adja náink egészszén. Ezzel minden emberi Szeretetnek nagyságát kiváltképpen felyül haladta; mert ilyen hatalmas Szeretetet csak egyedül az Isten Fia mutat hat ez emberekhez.

Édes Üdvözítettök halála előtt egy nappal, az utolsó vatforán, nem idegeneknek, hanem kedves Tanítványinak, mint testi, lel-

ki Barátinak szóllatt. Szépen leírja az ő szavait, a' kedves Tanítvány János (13. r.) Tudván Jézus, hogy eljött az órája, hogy el menne e' világból az Attyához: Midőn szerette volna az övéit, kik e' világon valának, végig szerette őket. - - *Fiatskám* ú. m. még egy kevésse vagyok veletek - *Tü* vagytok az én Barátim. Már nem mondlak tüteket szolgálknak ; tüteket pedig Barátimnak monddtalak, mert mindeneket, a' miket az *A*tyámtól hallottam, meg monddtam néktek. Eddig példa beszédben szóllottam néktek ; *El*jött az óra, midőn már nem példa beszédekben fogok szóllani néktek. Vagyoné Sziv, melly ezeknek hallására, és meg fontolására nem tudna érezni? Vagyoné Okofság, a' melly az Isten Fiának, ennek az emberiség leg hüségesebb Barátjának utolsó szavai egyenefségéről tudna kételkedni? - Két tökéletes szivü jó Barátoknak egymáshoz való szeretete akkora kívánságot langoltat érzékeny kebeleekben, mellyet a' természet minden hatalmával ki nem elégithet. Ha együtt vannak, azt ohajtják, hogy bár ketten egy testé, és lélekké ólvadnának. Ha egymástól

el-

el távozni kintelenek, azt kívánnák, hogy emlékeztető jelül egymáft adhatnák egymásnak. - Ezt a' nagy kívánságot egy gyűrűvel, egy képetskével, egy akármelley néma bizonyossággal szokták megtfálni, és enyhíteni. Mind a' két esetben tfak egy mindenható Szeretet telyefítheti ezt a' kívánságot.

Tsak ez az hatalmas Szeretet találhatta fel azt a' módot, melly szzerint azokkal, a' kiket szzeret egyesülheffen. Tudni illik elede-lül adja magát: *A' ki ú. m. eszi az én testemet, és iszja az én véretem én bennem lakik, és én ő benne.* - *Az én testem bizonynyal étel, az én vérem bizonynyal ital. Ez az én testem.* - *Vegyétek, és egyétek.* Meg foghatal-lan bölts Szeretet! hogy gyenge érzékeny-ségeinktől minden irtózást eltávóztathasson, azért kenyér, és bor szimalá helyhezteti magát. Eltávózván testi szemeink elöll, hoz-zánk való Szeretetének örökös zállagául, és emlékeztető jeléül; nem egy néma, ürefs bizonyosságot hágy; hanem azt, a' mi az igaz Szeretet előtt leg betsefebb, leg kívánatosabb; a' mi nélkül az Ég, és a' Föld semmitsem érnek. - Önnön magát adja nekünk egészzen.

Az Okofság itten elbámúl, elnémül; semmitsem lát csak a' Hit által, csak a' Szeretet által. Mert az Irás szava ként *A' ki nem szeret, nem üsmeri az Istent, mert az Isten szeretet.* (Sz. Ján. 1. Lev. 4. - 8.)

Úgy van hát, azt mondja valaki; mindenek úgy történtek a' vég vatforán, de talám csak ekkor, és egyedül az Apostaloknak engedtetett ez a' nagy kegyelem? - Azt nem mondhatni; mert Krisztus az ő szენvedésének, és halálának érdemét mindenekre akarta ki árasztani. Hát vallyon az ő forró Szeretete testének szent eledelét, nem akarta volnaé minden hiveinek táplálására lenni? Az egész Ó Testamentom szakadatlanúl él az Húsvéti Bárányal. A' [pusztában útzók egészszén az ígélet földének határáig tápláltatnak az Égi mannával. Nem mondhatjuké hát azt, hogy az Istennek Seretete, és Igazsága hozta magával, hogy a' Keresztények is világ végéig, miglen az Evangyéliom predikáltatik tápláltassanak az Új Testamentom nagy Szentségével? - Úgy van, nints különben; mert meg parantsoltatott az Apostaloknak személyében, az ő igaz követzőiknek: Ezt

És lekedjétek az én emlékezetemre. - Vallyon mit téfznek Sz. Pálnak eme szavai? *Az áldásnak pohara, mellyet meg áldunk.* - Mitfoda áldás ez? - Bizonyára nem más; hanem a' mellyet Krisztus Emmausban, és az előtt a' végvátforán példájával is tanított, és parantfolt.

Nints különben: mert Krisztusnak parantfolatját leg jobban értette, és mindenkor telyefitette az ő Anyaszentegyháza; melly Sz. Pál bizonyítáfa fzerént: *Osztlopa, és erőfsége az Igazságnak.* (Timót. 1. L. 3.) Ebben az értelemben, ebben a' Tudományban, és ennek gyakorlásában már szinte tizen nyoltz Századokat töltött el az igaz Kereszténység. Ennek közönséges, mindenkor, és mindenütt meg egyező, áthatatos tanítáfa ki mondhatatlan vigasztalására szolgálhat, mitden hív Kereszténynek. Annál is inkább, midőn még a' közönséges Keresztény Anyaszentegyház kebeléből el távozott *Melánchtonnak* is ilyen szazait halhatja: „ Ha ú. m. ő, világi okokra nézve tagadod a' Krisztus jelenlétét e' Szent-ségben, mit fog mondani a' te lelked üsmérete? mitfoda okát adja, hogy el állot-

„ tál az Anyaszentegyházban kezdettől fogva
 „ bé vett közönséges értelmétől? akkor ezek
 „ az igék: *Ex ar én testem* Menykövek lész-
 „ nek „ (L. 3. De ver. Corp. et Sang. Dom.)

Bé fejezés. Valamint az igaz Keresztényi Hit vallás a' nagy Apostolnak mondása szerént, a' 'Sidoknak botránkozás, a' Pogányoknak pedig bolondság vólt; úgy meg lehet, hogy azon Felséges Óltári Szentség, mellyet ma fényes Ünnepléffel tisztelünk, és leborúlva imádunk: a' mellynek valóságáról az Igazságnak, és Szeretetnek némelly szavait elé hordottam; meg lehet, hogy ez! némellyek előtt botránkozásnak: - Fájdalom, bálványozásnak is tetszik. - Meg lehet, hogy fokban nem tudván és nem értvén azon éltező igazságokat, mellyek ezen Szentség körül vannak, azt mondják *Averroes* Filozofussal:
 „ Tetszik nékem *is. m.* a' Keresztények Törvénnye; de mivel a' magok Isteneket, a'
 „ kit imádnak meg eszik, haljon meg az én
 „ lelkem a' Filozofusok lelkeivel. „ (apud *Esp.*) - Ez az ember sem böltsen nem tudott szólni; mert a' Filozofia szerént sem lehet

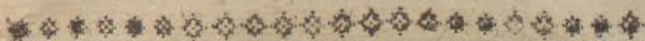
az Istent megenni: sem pedig Keresztényi módon nem tudott valamit helyesen mondani; mert a' Keresztények soha azt nem tanították, hogy ök a' magok Isteneket megéfzik; hanem azt: *Az Istennek Fia a' Mária testéből testet vett fel, és mivel itten azon testben járt, azon testet nekünk adta eledelül üdvösségünkre. Senki pedig azt a' testet ne egye, ha elébb nem imádandja, - - és nem csak nem vétünk imádván, de vétünk nem imádván.* Ezeket mondja Sz. Agoston a' Kereszténység' névében. (in Psal. 98.) A' kik csak annyira vizsgálják, és keresik fel a' Keresztény Hitvallásnak igazságait, mint az említett Filozofus, azokról sem bőltfebben, sem helyesebben nem fognak vélekedni, 's be: szélleni, az említett Filozofusnál.

Tehát az igazságot szerető Lélek vetkezzen ki minden bal vélekedésekből, elő iteletekből. A' mennyire szabad, és lehet ezen Titok körül vizsgálodjék részre hajlás nélkül; akkor örömmel fogja látni az örökké valónak az hallandó ember meg istenítésére tárgyoló Felséges intézeteit. Ó bizonyára itten hinni nem annyit téfszen, mint az Okofságot szabad-

badságából ki vetkeztetni, és rabságra kár-
hoztatni! nem; hanem inkább annyit téfzen,
mint meg nemefíteni' Ugyan is nemefebb
tfelekedetet a' józan Okofság előtt is leheté
képzelní, mint a' véghetetlen Okofságot, az
örök Böltféséget követní? Vallyon nemefebb
tfelekedetet gondolhatníé, mint a' Szívet a'
leg tífztább Szeretetnek érzésére tanítgatní?
Óltárunk Felséges titkának imadásában mind
a' kettő fel találtatik.

Valamikor Éliásnak kérésfire tűz szállott
alá az Égből, és meg emészttette a' nyers
Áldozatokat. .. Ó vég nélkiül igaz Szeretet!
a' Te ígéreted, és a' mű Hitünk szerént, en-
nél fokkal nagyobb tífuda történik, a' mű Ól-
tárunkon, midőn a' néked bé mutatott Áldo-
zatokat jelenléteddel meg lelkesítéd, meg-
ístenesítéd, és által változtatod! Ó változ-
tasd által a' mű Szíveinket is, a' Te igaz imá-
dásodra, a' Te örökös hiv Szeretetedre! A-
men.

MARIA NEVE NAPI.

És a' Szüznek neve Mária. Sz. Luk.

I - 28.

Két nevezet vagyon, melly az Isten kegyelme által minden emberi nevezetek felett meg ditsóított; a' *Jézus, és Mária* neve. Az első egy magát a' romlandó emberi test hajlékáig meg alázó Istenségnek a' neve. A' másik egy az Egekig fel magasztaltatott tífudálatos Anyának nevezete. A' Földet rémitő, és a' Népeket hódóltató neveknek hallására az hizelkedők leborúlhatnak ugyan, mint a' Nabukodonozor bálványá előtt. De ezeknek minden ditsóségek, a' trombiták hárfogásival együtt, az alafon hizelkedés határiközt elenyézik; A' Jézus nevéről pedig azt mondja a' nagy Apóstal, hogy annak hallására tédet hajtának az Égbéliek, Földiek, és Pokolbéliek. - A' másik név a' Jézus Annyának neve, melly bódognak hirdettetik minden Nemzetségektől; melly az örök Böltseség tífudá-

dálatos munkáinak egy Felseges titkát jelen-
 ti: t. i. egy olyan Afzfzony állatot jelent,
 a' ki egyszeresmind a' legnagyobb Anya, és
 a' legnagyobb Szüz; mert Szüzességének
 rómláia nélkül az Anyaságnak Méltóságát el-
 nyerte. - Jézus, és Mária; minden hallan-
 dok felett a' leg gyönyörösegeffebb nevezet-
 tek! Ezek magokban foglalják az el esett
 emberiségnek minden vigasztalárait! A' nagy
 világ bétölt már ezen két névnek drága il-
 latjával! A' Királyi Székek, és Koronák fe-
 lett úralkodik ezeknek ditsösége! A' mi a'
 Nap, és Hóld a' mü Egünken, éppen az Jé-
 zus, és Mária a' Kereszténység Egénn. Az-
 ért nem tsuda, hogy az igaz Kereszténység
 mind a' két névnek különös Ünnepet szentel:
 nem tsuda, hogy a' közönséges Keresztény
 Anyaszentegyház az igazán megjobbúlni a-
 karó' bünösökhöz ezen Ünnepek alkalmatos-
 ságával a' Tellyes Bótsu nevezet alatt külö-
 nös engedelemmel viseltetik. - A' mái na-
 pot Mária Nevének tiszteletére szenteljük.
 Ennek alkalmatosfágával mit mondjak K. H.
 a' tü lelki hasznatokra? Két szép dolog áll
 előttem; Egy ditsérő Beszédet mondani Má-

riáról; és megtanítani Tüteket az Ő méltó tiszteletére. Úgy tartom, mind a' kettőnek eleget tészek, ha Tüteket a' Mária méltó tiszteletére tisztán, és hasznoson meg taníthatlak. E' végre azt mondom: Az a' tisztelet méltó Máriához, melly az Isten előtt kedves, nekünk pedig hasznos. - Máriának azon tisztelete kedves az Isten előtt, melly a' Jézus tiszteletével öfzve kaptfoltatik. E' léfzen az első - . Máriának azon tisztelete hasznos nekünk, melly által követni ügyekfzünk azt, a' mit Máriában tisztelünk. E' léfzen második Részbe Beszédemnek. K. H! Üdvöséges dólgot tfelekeztek, ha mind a' kettőt megtanuljátok; és böldegok, ha mind a' kettőt telyesíteni fogjátok.

Első Rész. A' Mária ditsireteivel tele vannak a' Keresztényeknek Templomaik. Én az ő magasztalására nem tudok egyebet mondani, hanem a' mit az Angyal mondott; midön ötet malasztal telyesnek, és a' magofságbéli Fia Annyának nevezte. Tsak azt tudom én Rolla mondani, a' mit Ő Szent Lélekkel telyes lévén, jövendölt vala Önnön

magáról: *Mostantól fogva ú, m. bődognak mondanak engem minden Nemzetségek.* (Luk. I. - 48.

Minden jó Kereszténynek meg kell arról győződve lenni, hogy Máriának illendő tisztelete Isten előtt Kedves. Hogy ne is lenne Kedves tisztelete egy olyan tfudálatos Szüz Anyának, a' kit maga az Isten minden hallandók, és teremtett állatok fejett Kegyelmeivel fel ékesített? - Ugyan ezért Mágának tisztelete, minden Szenteknek tisztelete felibe helyheztetődik. - De ez a' tisztelet Isten előtt tfak úgy lesz kedves, ha Jezusnak tiszteletével öfzve foglaltatik.

Ugyanis Máriának tisztelete azon a Fokon épül, a' mellyen az ő dicsérete. E, pedig abban áll, hogy ő az Isten Fiának, Anyává választatott. Valamint az Hóld a Náptól költfönözi a' maga világafságát; ugy Mária azt a' dicsőféget mellyel minden Anyák, és Szüzek felett tündöklik, az Örök Dicsőfég világofittó Nájjától, Jezustól költfönözi: Azért a' Mária tiszteletét a'
Jé.

Jezusétól elváfasztani, Máriát tisztelni, és az ő Szent Fiáról elfelejtkezni, Isten előtt kedves dolog nem lehet.

De Mária előtt sem --. Mert az igaz tiszteletnek természete az egyenes Lelkek előtt abban áll, hogy tisztelteffenek nem tsak ök; hanem azokis, a' kiket ök kedvelenek; Föképpen pedig azok a' kik okai annak, hogy Ök tiszteltetnek. - Egy jó Lelkü ember, kit a' Király különös kegyelme által a' porból fel emelt, azt kívánnya, hogy a' Király, mint fel emeltetésének oka ő felette tisztelteffék. Ezt ohajtja Mária is, hogy Jézus, az ő felmagasztaltatásának oka, midön Ö tiszteltetik, Ö velle, és Ö felette tisztelteffék.

Leg bátorságofabb, leg jobb, leg szentebb dolog, valamint egyebekben; úgy a' Mária tiszteletében is az Anyaszentegyházat követni. Ez a' Mária Nevében esedezik az Istennek. Ez Máriától egyebet nem kér, hanem tsak pártfogást, és Isten előtt közbenjárást, és azt kívánnya, hogy az Hivek is ezt cselekedjék. Ez, a' máii Szent Áldozatban is

H

e' kép-

e képpen imádkozik: „Engedjed mindenható
 „ Isten! hogy a' Te Hived, a' kik a' Szentsé-
 „ ges Szüz Máriának Nevénn, és párt fogásán
 „ örvendeznek, az ő áitatos közben járása ál-
 „ tal minden gonosztól megfzabadúljanak e,
 „ földön, és az örökké tartó örömekre fel jut-
 „ hassanak az egekbe. „ -

Lehetetlen, hogy Máriának illetén tisz-
 telete kedves ne legyen az Isten előtt. Egy
 jó Fejedelem előtt kedves dolog, ha Baráti-
 ban, és hiv Szólgaiban tiszteltetik; annál
 kedvesebb, ha az Ő érdemes Annyának tisz-
 teletében Ő is magasztaltatik. - Jézusnak
 tisztelete nagy, és szent magában is; de leg
 alább előttünk emberek előtt nagyobbak,
 és tökéletesebbnek látszik, midőn Ő, a' ma-
 ga Szenteiben is tiszteltetik, és ditsöittetik.
 Az Istennek tisztelete szent, és tiszta, ha Ő
 egy fűszálban, egy mák szemnyi állatokban-
 is tiszteltetik; kétség kívül hát tiszta, szent,
 és kedves, ha Ő a' maga választott Szüz Sz.
 Annyában is tiszteltetik. - A' melly - - tisz-
 telete Máriának kedves az Isten előtt, a' mi
 reánk nézve hasznos. Erről a'

Második Részben. Minden buzgó Kereszténynek meg kell arról győződve lenni, hogy Máriának az Isten Annyának méltó tisztelete, az emberekre nézt hasznos is. - Ellenkezőt okofon képzelní sem lehet. Mivel Mária a' leg tökéletesebb Szeretetnek Ánya, az embereknek jóvát szívesen akarja, és nagy tekintete által, mellyel bír az Isten előtt, hathatofon is eszközli. Az Ő szent pártfogáfa mindenkör kéz reánk nézve; de csak akkor hasznos mű nekünk, midőn azt követni is ügyekszünk, a' mit benne tisztelünk. - Más oldalról Máriát tiszteljük azon nagy és fényes erköltsökért, mellyek Őtet minden Afzszony állatok felett tiszteletre méltóvá tették - Ezek fő képpen: a' mély Alázatofság, az Angyali Tisztaság, és álhatatos Békeséges türés.

A' Böltsékeknek oktatáfa, és a' Tapasztlás szerezént: a' jó példáknak az a' természetek van, hogy az erköltsöt szépittik, annak szeretetére a' szívek kívánságát fel ebresztik, és gyakorlására a' Lelket szívetve vezetik. Mennél fényesebbek a' példák, és mennél nagyobb személyeknek példái állanak előttünk;

annál nagyobb erővel ragadnak a' követésre. A' nagyoknak példái olyanok, mint az Égen a' nagyobb Tsillagok; a' merre ezek fordulnak, arra mozdúlnak, és mennek a' kissebb Tsillagok is. - Az emberi gyenge természetnek éppen olyan szüksége van, az erkölts útján a' jó példákra, mint az irni tanuló gyenge gyermeknek a' sz' épen eleibe formált betűkre, hogy azoknak vónásait szeme előtt tartván másolhassa. - Máriában olyan Erköltsök fényeskedtek, mellyek minden hallandó embert magok követésére indíthatnak.

Az Alázatofság minden Erköltsöknek talp köve. Ezerfzer szeréntsés, a' ki Bóldogságának épületét erre kezdette rakni! mert valamint a' magofs hegyekről a' patakok a' völgyeknek termékenyítésére alá fíetnek; úgy az Isteni Felség magofságairól a' kegyelemnek folyamati az alázatos Szivekre áradnak, és bőv gyümöltsöket hoznak, midön a' kevély közfiziklák kopatzon maradnak. A' kevély sziv mindeneket meg vet; de ö is meg vettetik mindenektől. Az ö nagyra vágyásai határ nélkül valók. Ha minden lehetne, a' mi lenni kíván, utóljára Isten kívánna lenni; és ahoz
tfak

csak olyan kitfiny munkával jutni, mint egy almának meg évése. - Az alázatos Szív, midőn semmi egyéb nem kíván lenni, hanem csak alázatos; minden léfzen, mert az Istennek, és embereknek kedveffe. Pedig az Isten, és emberek előtt való kedveségből áll az az edefs minden, mellyben az embernek boldogsága vagyon. - Ennek a' nagy Erköltsnek példáját fenkiben az emberek közt tökéletesebben fel nem találhatni, mint Máriában.

A' belső, és külső Tisztaság az az Angyali Erkölts, melly az embert az emberek felibe emeli. Mária a' Tisztaságnak Anyja; a' Szüzeknek Királynéja. Még nem született volt, és már az előtt fok száz esztendőkkel hirdette Izaiás Proféta az Ő Szüz Tisztaságát.
(7. - 14.)

A' Békeséges türés minden Virtusoknak testvére, és azokat a' vizontagságok örvényéből is erőfs karjaival ki emeli. Mária a' Békeséges türésnek Afzszonya. Képzelve bár valaki ha képes Máriát Betlehem környül állásaiban, Egyiptomi számkivetésében, és a' Keresztfa alatt szenvedett fájdalomban; és akkor Őtet a' Keferüség Afzszonyának, az Ő

Szívét a' bánatok tengerének fogja nevezni. Mit szenvedhet szülöttyiért egy jó Anya, azt tfak egy érzékeny szívü Anya érezheti; de femmi nyelv ki nem befzélheti. Mind ezeket még is olly álhatatos, és tfendes lélekkel viselte, hogy Ö a' Mártirok Királynéjának nevezetét igazán még érdemlette.

Ne képzelje hát fenki, hogy a' kevély, tisztátalan, és békételenküdő Sziveknek üdvözlése kedves légyen, az Isten Anyja előtt; éppen nem. Ö az Alázatofságnak, Tisztaságnak, és Békeséges türesnek Királynéja. Ö előtté tfak azon áldozatok kedvesek, mellyek a' szelid, és alázatos Sziveknek Öltarán illatoznak; mellyek nem tfak a' száznak mozgásból, hanem a' Szívnek tiszta indulatiból származnak; és nem tfak szóval, hanem tfelekedettel is meg bizonyittatnak. Az illyen tisztelet bizonyoson Isten előtt kedves, münékünk pedig hasznos!

Bé fejezés. Egy Földes Afzfzonynak, egy Királynénak Neve napján az hiv Jobbágyok, ki jelenteni szives örömöket el nem mulatják. - Mária! Te a' Magyar Nemzetnek

nek nagy Afzfonya, és örökség gyanánt fogadott Királynéja vagy! Imé a' te Jobbágyid, kik a' Te Fiadat mindenek felett tisztelik, és utánna Tégedet minden teremtettt állatok felett magasztalnak! Fogadd el szives örvendezéseket. - Imé, ezek maradéki azon buzgó Keresztény Magyaroknak, a' kik Tégedet nagy Afzfonyoknak, és Királynéjoknak neveztek! Vajha igaz maradékok vólnának! - Örök hálaadás, es djsöség légyen az Egeknek érette hogy mü egy lehetünk, és vagyunk azon Nemzetségek közül, a' mellyekről megjövendölted, hogy bóldognak mondanak Tégedet. Sokkal tartoznak ugyan a' Keresztény Magyarok a' te pártfógáfodnak; de kérünk, halmozzad a' te Anyai Jóságodhoz azt is, hogy Isten után néked köszönhefsük, hogy Nemzetünkben egy Sziv, egy Lélek lakozzék, és úralkodjék, melly a' te Fiadat igazán szerezse, és Tégedet méltóképpen tiszteljen. Amen.

Véledé ki léfzen e' gyermek? Sz. Lukáts. I. - 66.

Az Isteni bölts Gondviseles az ö természet felett való munkáiban is követni látszatik azon rendet, mellyet a' természetnek eleibe ki szabott. - A' mü Egünkön a' feljövö Napnak közelítését egy fényes hajnáli Tsillagnak megjelenése előre tudtára adja a' Föld lakóffinak, és azon halálból, mellybe öket az elbádjat természet az álom fzemfedelivel egy kevés ideig eltemette vala, édesdeden ebrezgeti - . Midön az Úr Isten a' maga tulajdon Fiában az igazság Napját küldendö vala e' világra, előre botsátá Keresztelő Jánosban ama' fok száradok esdeklései által váratott fényes Napnak, Jézusnak hajnal Tsillagát: hogy az ö útainak elkészítésére felebreftané, 's figyelmetesé tenné a' megromlott természet magzatit. - Az ö megjelenése hasonló vólt egy szokatlan tsillagzathoz. - Erzsébet, egy magtalan időt töltött Afiszony fiat szül: - egy hitetlenségiért megnémült

Férj-

Férjfi Atyává leszén, és meg szólamlík. - Ez a' tsudálatos történet nagy örömmel, és még nagyobb álmélkodással tölti bé a' Rokonokat, 's a' környék lakóffit, és arra fokasztya őket, hogy szorgalmatoson kérdeznék egymástól: *Véledé ki leszén ez a' gyermek?* Erre a' kérdezősködésre ízépen meg felelt vólt már előre Malakiás Proféta (- 3. - 1.) Azután a' Zakariásnak meg jelent Angyal; végre maga is az Üdvözítő.

A' mái napot ezen mind a' két Testamentom előtt nevezetes Férjfinak Születése emlékezetére szenteli a' közonséges Keresztény Anyaszentegyház. Mii pedig e' mellett, mint ezen Templomnak Ünnepeét különös áittasofsággal is meg üljük. Mit szólhatnék én ezen Szent Férjfinak ditséretére egyebet, mintsem a' Proféta szóllott. Tudni illik: hogy Ö vólt az Isten Angyala, és az ö Fia jövetelének követje. Mit szólhatnék nagyobbat az Ö magasztalására az Angyalnál, a' ki Ötet Szent Lélekkel telyesnek, és az Úrelött nagynak jövendölte (Luk. 1. - 15.) Mit mondhatnék többet az Ö ditséretére az Úrnál, a' ki Ötet Profétánál, söt minden Afzszony ál-

latok szülötjeinél nagyobbnak mondotta?
 (Máté 11. - 9.) Mivel a' dicsőült Lelkeknek
 dicsőrete semmit az ő boldogságokhoz nem
 adhat; hanem csak az ő boldog Társaságokba ü-
 gyeközöknek használhat; tágos mező nyílik
 látom beszélgetni azon tárgyról, a' mellyre
 tzelezot a' közönséges Keresztény Anyaszent-
 egyház, nem csak a' máj, hanem a' többi
 Szentek Ünnepeinek is rendelésével. A' mi
 rövideden ebből áll: hogy azt, a' mit a' Szen-
 tekben tisztelünk, tehetségünk szerént kö-
 vetni is ügyeközzünk. E' végre azt mondom:
 A' Szenteket illendően tisztelni szabad, és
 hasznos. Ebből fog állani két Részre máj Be-
 szédemnek. A' tárgy, mellyet felvettem,
 nem megvetendő; mert a' Szentek tisztele-
 te a' Keresztényi Tökéletességnek egy esz-
 köze. A' mellyet mivel némelylek igen ke-
 vérsre, mások pedig kelletinél többre betsül-
 nek; szükség azt az Anyaszentegyháznak
 tiszta Tudományából meg tanulni.

Első Rész. A' Szenteknek illendő tisz-
 telete abban áll: hogy ő róllok mint Isten-
 nek kedves embereiről, kik e' földön a' Vir-
 tusnak Bajnoki voltak, és most már az Isten-
 nek

nek ditsöült Baráti, 's Bölgogságának Sorfosfi; hogy mondám: ö röllok tizftelettel emlékezzünk: az ö szent Erköltseiket örömeft szemünk előtt forgassuk; és Isten előtt való Pártfogáfokat meg ne vefsük. Ez a' tizftelet pedig sem az Istennel, sem a' józan okofsággal nem ellenkezik.

Ez a' tizftelet nintsen ellenére az Istennek; mert a' Szent Irásban számtalan ki fejezések vannak, mellyekben ditséretes emlékezetek fenn tarttik a' Szent életü Embereknek. Hányszor nem olvashatni ott a' 'Sido Népnak, a' Profétáknak, 's másoknak illyetén szavait: *Abrahámnak, Isáknak, Jákobnak; a' mü Atyáinknak Istene!*

Sz. Pál Apostol a' Korintus bélieket eképp' inti. *Az én követőim légyetek, u. m. valamint én is a' Krisztusé.* (Kor. II. 1.) Nem ok nélkül írja ezeket a' bölts Apostol: Gyönyörüséges észre vétel vagyon ezen Szóvaknak értelmében! Tudni illik: a' kereztyény ember Fő tzeljának kell lenni a' leg nagyobb Tökéletességnek, és Szentségnek a' mellyet tsak elérhet. Ezen nagy Tökéletességnek, és Szent

ség-

ségnek ö előtte első, és fő példája maga krisztus. A' Krisztus példája követésének útján állanak a' Szent embereknek jó példái, mellyek a' Keresztényt tanítják, és fzerkentik tzeljének hafznos elérésére. Ez magának az Isten Lelkének intézete; tehát nem lehet az Ö ellenére.

Továbbá; Lóth könyörög az Istennek Sodoma, és Gomorha meg maradásáért. (Teremt. K. 2. -) Moyzes a' 'Sidó Népert fok esetben - . Sz. Pál imádkozik Hiveiért, és viszont azoknak imádságába ajánlja magát. Pártfogok lehetnek az Isten kedves emberei Ö előtte ebben az életben is. Ezen ditséretes dolognak folytatásától az Egekben fe szünik meg az Ö Lelkek. Jeremiás Profétáról az Irás ditsérettel emlékezik; hogy hólta után is könyörögni meg nem szünik Isten előtt a' maga Nemzetségiért. Az Angyal a' *Titkös látások* Könyvében esdedzik az Istennek üldözést szenvedő Keresztényekért. De ne mennyünk igen meszsze. Miért' könyörgünk a' Templómban a' Betegekért? mire való az halálra váltakért tsengetni? az Halottaknak temetésén harangozni? Ezek nem tsupa Szertartások.

fok. Ezeknek Fő tzelja az, hogy a' haldoklónak bóldog ki mülásaért, vagy ha meghólt, akkor üdvözülésiért imádkozunk. De vegyük észre azt is, hogy ez a' tfelekedet ama' belső titkos meg gyözödésen épül; hogy ámbár bünös emberek vagyunk; mindazonáltal bünös Felebarátunkért való imádságunk kedves, és foganatos Isten előtt. Ha ezt elhitetjük magunkal, mennyivel inkább elhitetjük azt, hogy a' már minden büntől tisztta, és bóldogúlt Leikek imágsága, mclyet a' bünös emberekért bé mutatnak az Isteni Fel ség előtt kedves légyen? Én az *Hifzek egynek* ama' tzikkelye által: *Hifzem a' Szenteknek egyefségét.* Nem érthetek egyebet, hanem azt: hogy a' már valósággal Szenteknek, és Bóldogoknak a' Szentségre törekedökkal olyan egyefségek vagyon, mint a' testnek tagjai között, mellyek egymástól bizonyos kaptfok, és kötelek által függenek. Ugyanis a' Krifztus Országának minnyájon tagjai vagyunk: Ök már ditsöült, mü pedig ditsöülui akaró tagok. A' köztünk, és közötték lévő egyefséget abba látom, hogy Ök rajtunk pártfogások által segithetnek, és mi Öket tisztelhetjük,

Mind

Mind a' mü könyörgésünk, mind az Ő Pártfogások, már előre fel tészí azt a' kérdést: vallyon a' Szentek Meny Országban tudjáké a' mü forunkat, és haljáké könyörgésünket? Erre a' kérdésre világos a' felelet ama' mondásából Üdvöztönknek: nagyobb öröm vagon az Égbe egy meg térő bünösön, mint kilentzven kilentz igazonn. De ha mindjárt a' Szentek nem hallanák is a' mü könyörgésünket, elég ha az Isten halja, a' kinek a' Szentek nevében könyörgünk.

A' Szentek illendő tisztelete nintsen továbbá a' józan okofságnak is ellenére. Mert ha a' józan okofság nem ellenzi; sőt magával hozza, hogy a' világnak nagy, érdemes Fiairól beszédinkben, irafinkban, mesterséges tfinálmányainkban tiszteséggel emlékezzünk; akkor bizonyoson helybe hadja a' Keresztény világ érdemes, ditsőséges tagjainak is áitatos emlékezetét. - Barátom! tisztelettel, és bámulva nézed azokat az oszlopokat, mellyeket a' közönség Jóváért tett Fáradság meg érdemlett? - Ditséred azon emlékeztető alkotványokat, mellyeket a' kevélység maga ditsőségére emelt? De valójában az

emberiség gyalázatjára épített; mert ha vizsgálod, olyan fir halmokon állanak, mellyek fok ezer ártatlanul meg gyilkoltatott emberek porait, és elforvadt tfontjait takarják el. az hol ha a' meg fosztatott Anyáknak, és Özegeknek kefergő ferege meg jelenhetne. a' mező zöldségét könyv árjaival el hervasztaná; és fohajtásinak fellegével a' nagyra vágyás ditsőségét örök homályba temetné! - Vallyon okoson ki nevethetedé azoknak emlékeztető jeleit, rajzolatait, Óltárait, Oszlopait, a' kik a' Teremtő ditsőítésére, és az emberek jóvára áldozták fel magokat, és életeket? Ők ki akarták az emberek közül gyomlálni az hibákat, és bé plántálni a' jó erköltsöt. Ők véreket is ontották azon imálandó igazságok mellet, mellyek nem ideig, hanem örökre; nem egyet kettőt, hanem minden embert boldogíthatnak. - Nem érdemelneké hát Oszlopokat, és Óltárokat? - És ha meg szenvedhetem házamban egy *Diogenesnek*, egy *Cézárnak*, egy *Szenekának* képeit; miért nem egy bölts *Saulusnak*. *Ju- stinusnak*, és *Agostonnak*? A' kik nyelvek, írásaik, 's *Erköltseik* által sokkal többet használ-

náltak, és most is használnak, amazoknál. Annakokáért tökéletes meggyőződéssel mondhatja minden jó Keresztény, hogy a' Szentek illendő tisztelete szabad legyen; annál is inkább, mivel ez a' tisztelet nagy hasznokra válik a' Tisztelőknek.

Második Rész. Az Erköltés nem csak Barátunkban, hanem ellenségünkben is tekintet, és tiszteletet érdemel. Ez a' tisztelet pedig olyan adó, a' mellyet a' jó Lelkű ember Senkitől, a' ki Erköltős meg nem tagathat; de ezen kívül másnak igazán le sem fizethet. -- *Sándor Dáriusznak* Barátiban és vezéreiben, nóha ellenségeiben, az hűfégtelenséget útálja, és keményen megbünteti. *Pyrrhus Fábritziusban* a' Virtust mind Barátjában, úgy tiszteli, és kívánja megjutalmazni:

A mi ellöttünk tiszteletre méltónak látszik: ha az egyszerűesmind hasznos is; annál nagyobb vonzódással viseltetünk irránta. Menyivel buzgóbbak lehetünk hát azoknak az erköltős Lelkeknek tiszteletére, a' kiknek tisztelete mi nekünk hasznos, mind a' jelenvaló, mind a' következő életre nézve!

Ebben az életben az Erköltsnek útja darabosnak, és tövifésnek tetszik. A' jónak megfizerzéfe irránt valamelly félelmet, és únalmat tapasztalunk magunkban; a' ditsöült Szenteknek szép példái mindeniket kiüzik szívüinkből: bátorsággal, és jó kedvel váltják fel amazokat. Az az út, a' melly külömbféle bajokkal, és nyomorúságokkal telyes, kiváltképpen ha járatlan, félelmesnek szokott tetszeni. Sokkal bátorságofabb, ha azokon, fokoknak nyomdokait látjuk. Meg van az a gyengeség az emberi természetben! - Ama' bódogult Lelkek minden forsban, állapotban; ennek az életnek minden környül állásaiban utat mutatnak, mellyen el lehet jutni az Értelemnek, és Ditsöségnek Templomához.

Az Ö példájok meg mutatja a' Szegénynek kebelében lévő gazdagságot: az igaz úton kerestett kevéffel való meg elégedést. A' Szenvedőknek vagyonjaik közt ki mutatja azt a' drága gyemántot, mellyet semmi nyomorúságok öfzve nem törhetnek: a' Békeséges-türest. Az Alázatosoknál meg mutatja azta' Királyi Szeket, mellyet semmi ravaszság,

I

sem-

femmi hízékedés fel nem fordíthat; az Istenhez ragaszkodott ízelid szívet. - Az Ő példájok bé plántálja a' szép Erköltsöket, nem tflak az erdök, és pufzták rengetegeibe, hanem a' nagy világ közepébe is. Az Ő példájok az Erkölts kezében nem tflak Remete mankókat, hanem Királyi páltzákat is tud mutatni.

A' Szónak nagy ereje van a' Szivek megmozdítására, de a' példáknak hatalma vagon, azoknak vonzására. Ezek ha jók, és szépek, egy földi Istent tfinálhatnak az emberből; ha pedig rosszak, egy oktalan állatot, söt egy pokolbéli ördögöt formálhatnak. Az az hadi Vezér, a' ki Katonáinak elevenen eleibe tudta rajzolni ditső Eleinek példáit, már a' győzedelemnek fundamentomát megvetette. Ha valamelly Erkölts erőszakot kíván töllünk; másfoknak példáiban a' leg erősebb öfztönöket találjuk. Ezzel győzedelmeskedett a' bölts *Agoston is*, mikor a' hibás életről a' Szent életre tért. Gyakorta tufakodálai közt így nógatta magát: Ezektól, és amazoktól lehetett, és te tölled *Agoston* miért nem lehetne?

Végre, mivel a' Szentek tisztelete kedves az Isten előtt bizonyosan hasznos az, még a' jövődő életre nézve is. Jóbnak Barátit, kik az Istent meg bántották vala, maga az Úr Isten küldi Jóhhoz, hogy ő érettek imádkoznék, és Áldozatot mutatna bé; 's úgy fogna meg engedni. Tehát kedves, és hasznos, még ebben az életben is az Isten kedves embereinek másokért való közben járása; mennyivel inkább az Egekben? Jól tudja az Isten ö Felsége a' mi szükségünket, még is azt akarja, hogy tölle kérjünk. - Fogyatozófainkat, - ki is akarja pótolni; még is az ő Mennyei Barátinak érettünk való pártfogását meg nem veti. Tudni illik azért, hogy az egész Teremtésben a' függésnek, nagy lántza szép rendel, és hasznosan fenn maradjon.

Ide tartozik még az is, hogy a' Szentek rajtunk az ő közben járáfok által segíteni kívánnak. - Úgyan is; vallyon azon tökéletes Lelkek, kiknek sziveket ezen a' földön az irgalomság, és kegyesség nemefitette: a' kiknek kebeleket az Emberek szeretete hevítette; vallyon ezek, midőn a'

teftből kiköltöztek, ki vetkezteké egyfzers mind, az emberek iránt való nemess indulatjokból ? Bizonyosan nem. Ők münket igazán szeretnek; - bődlog társalágokba ohajtanak, és várnak.

Bé fejezés. Az igaz Keresztény Hit válásnak tiszta tudománya nem tanította azt, hogy a' Szentek tisztelete szükséges legyen; hanem csak azt, hogy illendö, és hasznos. Úgy is van; mert mü a' Szenteket nem imádjuk, hanem csak az Istent. A' Szenteket csak tisztelyük; de nem úgy, mint Istent; hanem sokkal alább való módon, mint Istennek Barátit. Mü Ő nékiek nem imádkozunk, hanem csak az Ő nevekben az Istennek. Semit Ő töllök nem kérünk, hanem csak pártfogást közbenjárást, Szószóllást. Krisztus azt parancsolt, hogy az ő Nevében kérjünk az Atyától; de megfzenvedte azt is, ha Ő tölle máfok az Ő Tanítványi által kértek valamit. - Nintsen Szent dolog, mellyel valaha a' gonofzság, és szertelen buzgóság vizszá nem élt volna. De azért a' Böltsnek itten kötelessége azzal, a' mivel máfok vizszá élnek, jól él-

élni, nem pedig azt megvetni. Annál is inkább, mivel a' Szentek tisztelete nem úgy adatik a' Keresztény eleibe mint Erkölts, hanem mint annak Szent eszköze. Ennek valósága nem abban áll, hogy a' szép tetteken, s példákon tódálkozzunk; hanem hogy azokat, a' mennyiben körül állásainkhoz illenek, kövessük. Azok által magunkból a' rossz szokásokat kiirtsuk: Szívünkbe nemess érzéseket tsepegtessünk; és a' Virtusra magunkat szüntelen nógassuk. - A' nagy példák a' Virtusnak rugói. *Cézár* könyves szemmel olvasta a' Görög *Sándor* tetteit, és annyira felindult, hogy azután a' ditsőségből vele ofztozott. *Szeneka* egyik Levelében, a' Római nagy emberek ditséretes tetteit elé számolja; és azt veti utánna: „ tselekedjünk mi, is valamit lelkesen, légyünk a' példák között: miért tsüggedünk el, miért esünk kétségbe? a' mit mások meg tehettek, mi is meg tehetjük. „ A' jó Keresztény nem akar alább való lenni senki fiánál a' jobban; Maga eleibe téfzi azokat a' Keresztény világól, a' kik Alázatossággal, Kegyességgel, Békeséges türelemmel, Tisztasággal, Isteni, Fe-

lebaráti Szeretettel tündököltek; és az Hitvallásnak Rend szabásai szerént, ezeknek világánál futja az Erkölt pályáját, melly Krisztushoz vezet. Amen.

SZ. PÉTER, és SZ. PAL NAPI.

Bóldog vagy Simon Jónásnak Fia: mert ezeket a' test, és vér nem jelentette meg te néked, hanem az Atyám, a' ki mennyekben vagyon. En is mondom néked, hogy te Péter (az az kö szál), vagy, és ezen kö szálon épitem az én Anyaszentegyházamat, és a' Pokol kapui erőt nem vésznek rajta. Sz. Máté. 16. - 18.

Krisztus az élő Istennek Fia, mint legbőltebb építő Mester, a' maga Anyaszentegyházát Kö szálon építette. Olyan Kö szálon; - mellynek szegletei az örökké valóság Oszlopain állanak. Olyan Kö szálon; - melyet az egész világon láthatóvá tett, hogy ar-

ra kiki a' maga Bóldogságának házát bátorságon fel építheffe. - Bóldogságunk házát építeni! - Ebben a' nagy munkában telik el az embernek egész élete: ebben határozódnak meg minden fáradozásai. De azzal a' fokféle külömbséggel, mellyet egy nagy Városban láthatni: az hol nem tfak a' fellegekbe emelkedő tornyos épületek; hanem a' földbe béáfótt szalmás kunyhok is mútogatják magokat. - Azzal a' nagy külömbséggel, hogy gyakorta az alatsón házikok lakoffi, noha nem fényesen, de ferényebben, és keményebben épittik magoknak a' Bóldogság házát; mint azok, kik a' magofs palotákban az henyélés párnáin nyútozódnak. - Azzal a' ritka szereztsével, hogy kevesen épittik azt egyfzeresmind az örökké valóságnak. - A' Teremtő újja által ki mútatott a' Köszál, mellyre, ha az igaz Böltseség mesterségének rend szabásai szereznt épittünk, magunknak állandó Bóldogságot ígírhetünk.

Itten a' mái Filozofufok közönségesen, az emberi tökéleteflefbedés végső pontyának tézrik a' Szentség *Idéalját*; az az: az Isten Szentségének képezetét. - Mi képpen

lehet az emberi elmének tellyes képezete arról, a' mi véghetetlen, a' mit fo ha tökéletesen meg nem foghat, el sem érhet? - én nem tudom. Azt pedig tudom, hogy valameddig az ember a' testnek durva öltözetében fog lakozni, mind addig Angyal nem lehet. Azt is; hogy az embernek az emberi természetből a' Szentség kedviért nem kell ki vetkezni; hanem azt tökéletesíteni kell. Én azért részemről az emberi tökéletesebbedés végső pontyának, melly egyszerűsmind az örök Bóldogságra leg közelebb való lépés; állítom lenni a' tökéletes Emberiség képezetét; melly úgy is abban áll, ha az Isteni tökéletességhez közelit. Mind a' kettő igaz lehet, mind a' kettőnek valósága abban áll, hogy a' Bóldogságnak szülője légyen. Mindenik a' Bóldogság megszerzésére azt kívánja műtőlünk, hogy Tisztünkben, kötelességeinket jól üsmérjük: hogy ezeknek tellyefítésére az alkalmas eszközöket ki válasszuk: hogy főképpen tzelünknek azt az útját ki nézzük, a' mellyen ha elfáradunk is, az el múltak emlékezetének, és a' jövődök reménységének édesége bóldogá tégye,
hátra

hátra lévő napjainkat. Itten meg állapodom; Beszédemnek határt szabok, és a' tökéletes emberiségre vezető egyenes nyilást ki mutatatom. E' végre kettőt kell minden boldogulni akaró bölts Kereszténynek tselekedni:

Előszor: Az Elmét szüntelen világosítani.
Másodszor: Az akaratot szüntelen jobbitgatni.

K. H! kiki jól észre veheti, hogy Beszédemnek tárgya Sok időt, nagy munkát kívánna; azért most elég leszen tolem, a' leg szükségesebb észre vételeket meg tenni.

Első Rész, Az emberi Léleknek ereje csak egyetlen egy, hanem külömbféle munkákkal jelenti, és fejtí ki magát. Ezzel okot ad nekünk arra, hogy külömbféle erőket, és tehetségeket tulajdonítsunk nékie. - A' Léleknek minden tehetségeit magában foglalja az *Elme*, és *Akarat*. Az Elmének első fő tehetsége az üsmérő; ennek munkája az üsmérés, üsméret, képzés, képezet, tudás, tudomány. Ezeket követi az *Ertelem*, melly a' meg üsmért dolognak egységét, vagy nem egységét látja. A' másik az ítélő tehetség. Ez a' meg üsmért. meg értett dolgokat meg egyeztetí, vagy el választja. Azoknak mi-

némiségét a' fő tzelokra nézve hafznos, vagy hafzontalan, jó, vagy rofz vóltát meg határozza. Ezt közönségesen *Éfznek*, és ha a' végső tzelokra figyelmeztvén munkálkodik, *Okofságnak* nevezzük. - Az *Elme* mint egy Fő Művész, a' már előtte tudva lévő dolgokból fözve szerkeszteti, és bizonyos tzelra, a' meg gondolás által illendően el intézi, 's elrendeli azt, a' mit az Akaratnak külső telyefítés végett által adjon. Úgy látszik, hogy a' Föld mivelő addig ugarát fel nem szántja, miglen annak nagysága, minémüsége, és a' meg kivntató mag felől, magában számot nem vet. - A' Rajz-Mester előbb Elméjébe el készítette, a' mit festeni akar. Akkor veszi elé a' vásznot, festéket, és etsetet. - A' jó Hadi Vezér előbb ki gondolta a' fortélyt, minelőtte meg támadná ellenségét. Hafonlókát tfelekefznek a' Tudós, és Udvari ember. Mindenik festő a' maga nemében; és kiki a' maga üsmérete, ítélete, és el rendelése szerént tökéletesebb, vagy tökéletlenebb: szerentsés, vagy szerentsétlen Festő. - A' Bölögség Mestersége az a' közönséges Mesterség, melly szerént minden ember Festő, és

Épi.

Építő-Mester. De hogy kiki fzerentsés le-
hessen munkáiban, fzükség, hogy az igaz
Böltféségből meg tanulja az Élmének meg-
világofittására mutató vonásokot; és azután
köveffe azokat.

Az igaz Böltféség Tudománnyából az
Értelemre nézve ez a' vonás vagon: *Ta-
núljunk minden dólgot a' maga valóságába
meg üsmérni.* Melly fok ezerekkel fzaporo-
dnek a' Bóldogok fzáma, ha minden ember
ifiuságától fogva ezt a' Regulát fízei előtt
hordozná! - Bóldog ember, a' kit Nevelője
erre fzoztatott! - A' tanúlatlan Ifiuság több-
nyire a' dolognak tfak külső színét fzoкта te-
kínteni; annak tanúságát későre kezdi visgal-
ni. Pedig a' mennyi gyengeségei az ember-
nek, annyi ezerféle tettetései vannak. - Te-
le vagon a' világ *Proteufokkal*; kik még az
Isten előtt is fzüntelen más, meg más formá-
ban kívánnak megjelenni. - Tele vagon
Zeufzifekkel; a' kik meg akarják játszoztat-
ni azokat az ártatlanokat is, a' kik tífzta mé-
zet keresnek. - Ez az élet egy kies szép
kert; de a' magára vigyázó is alig járhatja-
el gyönyörüséggel, ennek öfvennyeit.

Men-

Mennyi gyötrelmeken, mennyi veszedelmeken mégyen keresztül egy Ifjú, miglen ama' gyönyörűséges *Ariadné* a' Tapasztalás vezető fonalát kezébe nyújtja, hogy minden tévelgő utakat bátorlágoson meg jár-hasson, és azokról szerentfésen vilzszáis térhessen. - Ó hányszor nem kell olyan helyeken megjelenni, hol az Ördögök az Erköltsről okoskodnak; és a' Tárfafág Sántányai a' Tisztafágról, a' Szüzeflegről beszéllenek! A' Virtust szerető, de tapasztalatlan, és vigyázatlan azt gondolná, hogy Baráti között vagyon, és későre tapasztalja azt az igazságot: hogy a' nyilvános ellenségtől ejtett febek kedvesebbek, mint az alattomosnak tsókjai. A' Tapasztalás az Időnek egy igen későn érő Leánya, és fokak számára nem is születik; azért előre segítségül kell venni az igaz Hit vallásnak, és más szép Tudományoknak üsméretségét, mellyekben igaz világofság vagyon, és ezeknek üsméretségében elébb menni, tsak az halállal kell megszűnni.

Az Okosfágra nézt ez a' Régula tétetik:
Tanúljon az ember minden dolgot a' maga ér-

de me szerént betsülni. - A' leg nagyobb Tu-
dós ezen a' világon a' leg nagyobb bolond
ennek a' Régulának megtartása nélkül. - Ez
az a' pont, melly reá üsmértet az eszefség-
re, vagy Esztelenségre. Itten látzának ki
az Okofságnak ama' betegségei: az Elő ité-
let, a' Bal vélekedések; mellyek még a'
nagyra termett Lelkeket is meg szédítettik, és
rabjokká téfzik. - Ugyan nem történik meg
gyakorta, hogy az idegen Országi üveg da-
rabok többre betsülnetnek az Hazai drága
köveknél? - Hogy a' Kül földi akár millyen
légyen, kelendőbb az Ithon valónál? - És
hogy a' ritkaság mind a' szépnek, mind a'
jónak helyét bé töltse? - Ez a' ragadós be-
tegség még a' Paradisfomba is bé lopaszko-
dott, és annak Bóldogságát meg gyilkolta;
midön egy almának meg evéfiről el hitette
az Emberrel, hogy belölle egy Istenség fog
valni. - E' just ad a' leg nagyobb kegyetlen-
ségekre is. A' Nemzeteket vérbe keveri; -
El hiteti, hogy ártatlan Ember társának Iste-
nért torkát metszeni, vagy egy rakás fán
meg égetni, Isten előtt kedves Áldozat. Pe-
dig Ö a' Baál, és Molok Áldozóinak, vagy
Tisztelőinek eskütt ellensége. Min-

Minden dólgot a' maga méltósága fzerént betsülni: ennél nagyobb, és Felsegfebb Erköltsi Régulat (*Principiumat*) nem tudok. - Ha az Istent méltósága fzerént betsülnök; Ö benne mindenkor a' leg tökéletefebb jó Atyát szemlélnök; és a' benne való Fiúi, 's Leányi bizodalmat Szivünkben is éreznök. - Ha emberi társainkat embri méltóságok fzerént betsülnök, ö benne az Isten képét, és Testvéreinket kellene nézni; akár koldus tarisznya, akár az Érdem, és Tisztelet Tzimere függne az ódalokról. Ha magunkat emberi méltóságunk fzerént tudnok betsülni, gyakorta az oktalán állatokig le nem alatfonittanak magunkat. Ha gyengeségeinket egyenes szemekkel néznök, a' kevélységnek szarvai le hullának. Ha igaz mértékkal fontolnók meg azon kevésjót, melly bennünk vagyon, sokkal nagyobb tökéletességre ügyekezénk. - A' ki minden dolognak igaz meg Itélője kíván lenni; szükség, hogy mindenkor a' tsalhatatlan igazság lépéseit keresse fel; külömben mindétig oka léfzen a' kételkedésre, és útja az hibára, 's tévelygésre,

Az Elme eleibe ezt a' rendet kell szabni az igaz Böltséég tanitása szerént: *Az Elme minden Munkáit olly rendel, és foglalásokkal fesse, hogy ha szükség örökké megálhassanak.* - Az az: ugy intézze el tfelekedeteit, hogy ázokat minden okos valóság Isten, és ember helyben hagyhassa. - E' pedig tfak úgy történik meg, ha a' mü intézésünk az Isten, és Okosság Törvényeivel meg egyez, és a' Társaságnak mellynek tagjai vagyunk rendeléseivel nem ellenkezik. - Minden Ember sok, és nagy jókat nem tfelekedhetik ugyan; de a' mit tfelekedhetik, azt jól mivelheti; úgy annyira hogy kiki a' maga kerületében elmésépítője lehet a' maga Böltségének; jussa, és hatalma vagyon arra, hogy azt az Örökké valóságnak építse. - Midön egy Versszerző a' másíknak azzal kérkednék; hogy ő egy Nap könnyen Száz pár verset is tudna készíteni; a' másíknak azt felelte, hogy ő meg elégszik két három párral, ha azok olyanok, hogy az halhatlanságnak által adhatja. Azért a' mi jót tfelekszünk, azt, ha nem fok is, szükség, hogy jól miveljük; kü-
löm-

lőmben megmaradandó érdeme nem lesz. El nem felejtkezhetik itten a' Keresztény Bölts Elmé arról, hogy a' midőn boldogságának képét előre festegeti, ennek vonásait az Istennek, mint Boldogság Úrának kegyelmével, mint egy halhatatlanító festéssel elevenítse, és díszesítje, - hogy a' Hitnek világánál az örökké valóságba is bé tekintsen, 's olyan munkákat készítsen, mellyek oda is bé illjenek.

A' mit én mostan az Elmé világosíttására nézt elé ádtam, az egyfzeresmind magában foglalja, az okos Elmével való helyes élést is. - A' nagy Természetben semmi ok nélkül nintsen; Mikor a' Teremtő az embert azzal külböztette meg egyéb állatoktól, hogy belege okos Elmét lobbantott, azt is akarta, hogy ezzel a' maga boldogságára élni tanuljon meg. Annak okáért a' Teremtésnek tzieljét hibázza el, a' ki nem tud, vagy nem akar élni Elméjével. - Az hol az emberek csak mások füleivel hallanak, csak a' mások szemeivel látnak, és Eszekkel élni még meg nem tanultak; ottan tiszta délben is sötétség uralkodik: ottan az emberek a' Tapasztalás

világánál is vakoskodnak. - Pedig a' Teremtő még kezdetben meg parantfolta: *Légyen világosság!* (Teremt. K. 1. -) Értle hát minden teremtett állat Alkotójának parantfolatját! - De mit használ a' világosság, ha ég is a' gyértja; de nem élünk jól, használson, annak világosságával? Mit használ a' megvilágosított Elme, ha nem gyümölsöz? Kerefsük fel hát az útat a' gyümölsözésre is.

Második Rész. Mikor az Elme csak egyedül magát tartja legfőbbnek az emberben, a' nem annyira az Égnek ajándéka, mint a' veszedelmeknek szülő Anyja. - Ó melly fok emberek vannak, a' kik nagyobb érdemet, és tiszteletet nyernének, ha kisebb Elmével, és jobb szível bírnának! - - a' kik előttünk nem annyira tiszteletre méltók, mint félelmesekek! - Ennek a' nagy hibának meg orvoslása a' Lélek másik Fő Tehetségének, az *Akaratnak* meg jobbisásától függ. - Úgy tefzik, hogy az Akarat a' Szivnek lakoffa, és azért a' Szivnek jósága az Akarat jósága által születik. - Ennek munkái: az hajlandóság, belső vonfszódás, kívánás, ohajtás, Szárnyai pedig sz indúlatok. - Az

K

okos

okos Elme semmit sem ér, ha ezeket nem tudja igazgatni, és kormányozni. - Ezek ha okos, és kemény fenyíték alatt nintsenek, arra fogják kényszeríteni még a' Böltfet is, hogy *Salamonnal* az hamis Istenek Óltárára töményt hintsen. - A' Vitéz *Sámfont*, hogy Fegyveréből, és erejéből ki vetkezzen. - A' Kevélyt, hogy *Ikarússal* az égető Nap-hoz közél repüljön; és a' vakmerőt, - hogy *Thezeussal* Poklokra alá szálljon, 's végre a' veszedelmekben el vesztzen. Azért szükség, hogy az Okofság a' Kivánságokon, es Indulatokon való hatalmát keményen, és vigyázva fen tartsa.

Hogy a' Tengerre botsátott hajó ki rendelt partjához szerentséfen el juthallon, Kormányra, Vitorlákra, és mértékletes szelekre vagyon szüksége. - Az Okofság az élet kormányát vezeti: a' Vitorlák helyet látzik lenni a' Lelkiüsméret; az Indulatok szelek gyanánt szólgálnak, - Az Indulatok éppen olyan szükséges szüleményei az emberi alkotvány egész valóságának, mint a' gondolat az Elmének. Azért ezeket megfojtani, annyi lenne, mint az embert az emberből

ki-

ki vetkeztetni. De mért is kívánná ezt valaki; mert a' mi nagy, és tfudálatos dólgot miveltek az emberek; annak ditsöségében az Elmével együtt az Indulatok is részcsültek. - A' Természet még milliöm lépfesekkel hátrább volna, ha ezeket a' repülő szárnyakot Alkotójától nem kapta volna. - Az igaz, hogy mikor egyszer az Okofságot rabjokká tették: midön *Nérókat, Dömitziánusokat, és Kromvelleket* ültetnek a' Kormány Székre; akkor az emberekből vad állatokat; ebből az életből merő poklot láttatnak formálni, a' világot pedig láttatnak farkaiból ki forgatni. - De azért nem gyomlálóra, hanem okos Kormányozóra van fziükségek. Mert ha ök a' Böltfcség Székénél égő fáklyákat tartván, hiven fziólgálnak nékie; Ha *Szokráteseket, Titusokat, Trájánusokat, és Auréliusokat* adnak az emberi Nemzetnek; akkor a' kietlen pufzták, es kö fziyklák is virágokat teremnek, és az emberek a' nagy vizeken is ke-refztül száraz lábbal járnak.

Mind ezekből a' bizonyos, hogy az Akaratot tfak az Indulatok meg nemesfítése által tehetjük jóvá, és tökéletesé. - A' tehát

a' kérdés: miképpen kell az Indulatokkal úgy bánni, hogy engedelmeskedjenek, és ne parantfóljanak; hogy inkább hasznot, mint kárt okozzanak? - Bajos Mesterség ugyan, de a' leg szükségesebb. - Sokan vannak olyanok is, a' kik egy átaljában lehetetlennek képze-
lik azt, hogy az Indulatok egészszén az Okoságnak fenytéke alatt lehessenek. - Az ilyenek nyertések akarnak lenni, hartz, és baj vivás nélkül. Meg akarnának gyógyúlni orvosság nélkül. Egyik kézzel rab lántzaikat öldozzák, a' másikkal ölelik. - Még az orvosság tehetetlensége ellen is panaszolnak, holott annak erejét soha igazán próbára nem tették. Nehéz Mesterség, az igaz; de mivel a' Bóldogságra el kerülhetetlenül szükséges, fő pontyait ki mutatni kívánom.

E' végre, az Akaratnak meg jobbitására első Régula lehet ez: *Az Indulatoknak kútforrását tisztítsuk meg; mert azonnal remélhetjük, hogy tisztább tseppek fognak abból tsergedezni.* Az Indulatoknak kút feje az önön fzeretet. Ki tetfzik ez onné is, hogy minden Indulat azért gerjed fel bennünk, hogy Bóldogságunkat elközölje, vagy azo

védelmezze. - Az önnön Szeretetnek legveszedelmesebb meg mérgefittője a' tulajdon haszon kerestet. Ez a' Léleknek olyan betegsége, mellyben az embereknek nagyobb része finlódik. Ennek meg orvoslására el felejtethetlenül meg kell itten jegyezni azt, hogy a' Virtus az a' meg világosfodott okos magunk Szeretete, melly által Bóldogságunkat munkáljuk. - Az igaz Keresztényi Virtus az embert az Istennek, és embereknek szeretetével ajándékozza meg. E' nélkül a' szeretet nélkül soha senki bóldog nem lehet, E' nélkül bóldogtalan; mert az emberek gyűlötségében élni, és az Isten szeretete meg nyerése felől kétségbe esni, több, mint ezerszer meg halni. - Ez az Erkölt az emberben úralkodni akar; útálja azokat, a' kik ötet a' haszon keresés horgává téstik. Ezt az Erköltöt tsak önnön magáért kell szeretni; a' kik vele kereskedni, múlandókat vásárlani akarnak, azokra réa fe tekint. Ö a' leg tisztább Isten Afzszony; tsak magáért kíván szerettetni. - Ezen gondolatoknál fogva a' nemessen érző Lélek által látja, hogy ő nem tsak magáért teremtetett: hogy állandó bóldogságát tsak ott keresheti, az hol

másokat is bódogithat. Azért ő az Haza, Nemzet, és emberiség javában keresi a' magáét is. Amazokot pedig nem magáért szereti, hanem azért, mert tisztiben, és kötelességiben áll; tudván azt, hogy a' Virtus önnön magával is megelégszik. A' nyelv, mellyel beszélek, nem az enyim, hanem az igazságé; hanem azé a' nagy, és szent Gyülekezeté, mellyet Anyaszentegyháznak nevezek. Az Itélő Birónak füle, szeme, 's író tolla nem az övé; hanem a' Társaságé, és a' Törvényeké. A' Vitéznek kardja nem az övé; hanem az Hazáé, és Fejedelemé. Mindenik a' magáéval a' Közönségnek bódogságát tartozik keresni, nevelni, és védelmezni; ha különösen igazán erkölcsös, és igazán bódog akar lenni. - A' ki illyetén gondolatok által az önnön szeretetet mint az Indulatoknak forrását nem ügyekszik megtiltítani, soha a' nagy, és bódog Lelkeknek számához nem fog tartozni,

Akaratunknak meg jobbitásában a' másik Fő lépés az, hogy magunkban az Uralkodó indulatot meg nemesítjük. -- Szerentfés Ember az, a' ki szelid természetel meg áldva
jött

jött ki a' Természet öléből; még szerentsé-
febb az a' ki kisdéd korában olyan nevelök-
re akadott, kiktől az Indulatok mérséklését
jól meg tanulta! Bóldogok az ilyen terem-
tések: de ritkák! - Születvén az ember, ma-
gával hozza az Indulatok gyökerét a' világra.
nevekedven, a' melly Indulat benne úral-
kodni fog, a' minden más Indulatokat meg-
hódoltat magának. Ennek nevekedését min-
den elé segelli. A' szokás táplálja ötet: a' ter-
mészeti ajándékok erőfittik: még az Érte-
lem is fierteti annak terjedését. Midőn már
meg erősödött, akkor minden ellen vetések
meg szünnek. Az emberi Szív nyilván ki-
mútatja magát. Az úralkodó Indulat nem
szenvedi meg a' tettetéft; csak ekkor láttatik
maga az álhatatlanság is meg állapodni. Ek-
kor az Udvari Ember is természetes a' maga
viseletében, és a' gyengébb Nem is ki vet-
kezik a' maga álnokságaiból. A' ki olly sze-
rentsés, hogy ál-ortzáját le vonhatja ezen
Indulatnak; ha Efével tud élni, többet ta-
nulhat ennek világánál, mint a' Böltfelkedésnek
száz darabb Könyveiből.

Ha az úralkodó Indulat vétkes, a' Szív-

nek minden titkos hibáit magáévá téfzi. A' nagyra vágyó előtt nintfen semmi, a' mit kevelységének akármelley úton is fel áldozni nem kívánna. Vér özönökkel vásárolja meg magának azt a' nyomorúlt bársonyt, melly a' tiszta szemek előtt útálatos. Ezereknek halálával is kéz az hizelkedőknek térd hajtáit meg szerezni. És mikor az Isten Óltára egy maroknyi tüzzel, és töményel meg elégfzik, az ő Szive Várafakat kíván maga előtt langba borúlui, és a' mit Századok kézfizettek, azt egy óra alatt meg emézfiztetni. - Ha jó az úralkodó Indulat, akkor az Erköltés ékefizti az ő tündöklő szépségét. Hafonló léfzen a' Naphoz, melly minden fényes testeket a' maga rogyogásával meg homályofizti. Hafonló léfzen azon tiszta patakhoz, a' melly mentében mindenütt áldáft önt ki a' szomjus mezökre.

Ha az úralkodó Indulat rofz, azt meg jobbithatjuk úgy; ha azt ellenkező jó indulatra által változtatjuk. p. o. a' kevelységet, alázatofságra; az haragoskodáft szelidségre. - Továbbá; ha az Indulatot magát meg nem változtatjuk is, még is meg nemefizhetjük,

annak tárgyát megváltoztatván, a' mellyben az Okofság, és Hit vallás fenytéke alatt határ nélkül dolgoznia szabad legyen, p. o. meg nemefitheti Indulatját a' nagyra vágyó, ha azt mentől több, és nagyobb jó tselekedetek gyakorlásában forgatja. Az haragos; ha gyűlölségét a' rosznak, az erköltstelen-ségnek útálására fordítja. Ha kit Indulatja egy veszedelmefen gyönyörködtető társaság ölébe rántzikal; ügyekezzenek a' gyönyörüséget gyönyörüséggel felváltani, útját térítse a' Musák, a' Tudományok szép társaságába; Ezek a' leg tisztabb gyönyörüségek forrásira fogják vezetni; Ide értem azt a' forrást is, mellyről írva vagyon: hogy az *élő vizeknek kút feje*. E' képpen a' tárgyakot, a' bálványokat megváltoztatván az imádók is meg fognak változni; mert az Indulatok meg fognak nemefedni, az Akarat jobbulni; a' Lélek meg fóg józanodni, és szentülni.

Bé fejezés. Az Elme, és Akarat, két olyan Sarkak, mellyeken forog az embernek böl dog, vagy böl dogtalan állapotja. - Az Elmét a' mint lehet meg világosítani, az Akaratot a' lehetőségig meg jobbitani: olyan

munkák, mellyek az embernek egész életét, és minden erejét magoknak szenteltetni kívánnyák. De mégis egy olyan firkoltni tökéletességre, melly által a' Boldogságba lepjünk, magokra nem elegendők. Hátra maradnak még a' fok kétségeknél, késérte-
 teknek, és az halál szorofsának félelmes kö-
 sziklá. Szükség tehát, hogy az Hajós figyel-
 metesen vigyázzon az igaz Böltséég vilá-
 gositó Tornyára, hogy hajó törést ne szen-
 vedjen. Ezt a' Tornyt a' tálhatatlanság e-
 rős Kő száljára építette az Isten Fia. Ezen
 Kő szálba vagyon bévésve egy más látható
 Kő szál is; mellyről maga a' Fundamentom,
 és Építő Mester azt mondja: *Te rajtad épít-
 tem az én Anyaszentegyházamot.* - Ezen
 Toronynak oldalán fényeskedik az igaz Bol-
 tséégnek ama' választott Edénnye, melly-
 ről az Ég megmondotta vala, hogy az ő
 ditsöségét rogyogtatni fogja a' *Nemzetek, Ki-
 rályok, és az Izrael Fiai* előtt. (Ap. Tsel.
 9. - 15.) Két ditsöült Fejedelmeit értem it-
 ten, a' Krisztus Anyaszentegyházának; Sz.
 Pétert, és Sz. Pált, a' kiket ma különös em-
 lékezettel, és Ünnepléssel tisztel a' Keresz-
 tény-

ténység. - Sokkal nagyobbakra méltók, és ezerfzer érdemefek azokra a' tiszteletekre a' Kereszténység előtt, mellyeket soha se a' régi *Athéna*, és *Egyiptom* a' maga böltséitől; sem pedig a' máj világ az ő érdemes nagy Fiaitól meg nem tagadott. - Nagyobb esz-közeit az Istenségnek, nagyobb jól tévőit az emberiségnek, nem látta a' világ ezek-nél! -

Bóldog, és a' leg nagyobb névre méltó az a' Bölts, a' kiben úralkodó Indulat, a' kö-zonséges megegyezésnek; és jónak szere-tete. - A' ki olly erőfőn bizik az Istenben, a' melly nagyon szereti Ő az embert. - Ki a' világnak minden részeiben az embert egyen-löképpen szereti, mivel annak tulajdon be-tsét üsméri. - És a' kinek nagy Elméje a' Termézet Alkotójának nagy munkálkodásai-val egyesülni láttatik. - E' vólt úralkodó In-dulatjok, e' vólt Fő munkálkodások az emli-tett Apostali Fejedelmeknek. Ezeknek pél-dája után kell iparkadni minden bölts Keresz-ténynek. Akár Papi, vagy Iskolai, akár Ha-di, vagy Polgári akárminémü mesterségbéli hivatalát úgy kell folytatni a' maga bóldog-sá-

sága házat építő Kereszténynek, hogy az élet estvéjén a' nyugott Lelki üsméretnek, és a' bődögitó reménységnek karjai közt el mondhatta a' nagy Apostallal: *Jó hartzot hartzoltam, Futásomat el végeztem, Hitemet meg tartottam. Továbbá el vagyok téve az én számomra, az igazságnak Koronája, melyet nékem a' végső napon meg ad az igaz Biró: - Még a' fir felé is olyan Lélekkel kell ballagni, hogy meg hartzolhasson, és kéntelen lévén az utolsó ütközetben el esni, úgy esék el mint gyözedelmes, ezen homlok irással: Gyözedelmes vagyok, és az Isten az én gyözedelmemnek jutalma, Amen.*

 NÉPOMUKI SZ. JÁNOS NAPI.

Aranyadot és Ezüstödöt olvazd meg, és beszélj nekik tsinalj mértéket, és szának igazgató zabolát, és vigyázz, ne talántán meg essél a' te nyelveddel. J. Sirák Fia K. 28. - 29.

Mind azon ajándékok között, mellyekkel a' Természet meg áldotta az embert, az Elme gondolatának ki jelentésére, a Sziv érzéseinek kifejezésére leg betsefebb a' szóló nyelv. E' nélkül a' leg nagyobb Elme is tsak olyan vólna, mint a' föld gyomrában el rejtett kints: a' leg jobb Sziv e' nélkül olyan lenne, mint egy szurkos koporsóba záratott szépség: E' nélkül rozsdáfon kellene maradni a' nagyra termett Lelkeknek is. - - Azért örökös háládatossággal tartozunk a' Teremtőnek ezen Felséges eszközeért, mellyet a' bennünk lakó halhatatlan Léleknek, ezen kisded Istenségnek pallérozására, és bóldogítására ajjándékozott. Háládatosságunkat pedig tsak akkor bizonyitjuk igazán meg, midön nyelv-

nyelvünket az ő Fő tzéljaira fordítjuk. - Az Istennek ditsöitése, magunknak, és Felebarátinknak tökéletesítése; ezen hármias Fő tzéljai vannak, minden külső, és belső tehetségeinknek; Következésképpē fízólló nyelvünknek is. Ezen három nagy tzél, három Fő kötelességet ad elönkbe, az Istenhez, magunkhoz, és ember társainkhoz. Jól tudni ezen hármias kötelességet, és ennek bé teljesítésére illendő módon ügyekeznii: az igaz jóság, pallérozótság, és Keresztényi Erköls. És így az a' nyelv, melly ezen hármias Fő kötelességeknek helyes móddal törekedik mindenkor meg felelni, egy jó, és tökéletes nyelv.

Amá' ditsöült nagy Férjfiának N. Sz. Jánosnak ditséretére fokát mondhatok, de többet nem; mint ha azt mondom, hogy Ő egy jó, és tökéletes nyelvel birt. - Ő az Istennek ditsöítésére, és az emberek Fő jóvának elé mozdítására fízentelte vala a' maga nyelvét; mert az Evangyéliomnak hirdetője, és első *Ventzel* Tseh Király Udvarának Lelki Gondviselője vólt. Különösön pediglen nyelvének tehetségeit Polgár társainak leg nagyobb

hasz-

hasznára kívánta fordítani akkor, midőn a' Királyt rossz életének meg jobbitására gyakorta kérte, és intette. Jól tudván azt, hogy a' Nagyoknak, és Fejedelmeknek példájok, akár jó, akár rossz legyen, tükör gyanánt szolgálják az alatta valóknak. - Más oldalról is szépen telyesítette nyelvének köteletségét; vagy is inkább sérelem nélkül meg őrizte azt, midőn a' Királyné gyónásának titkát, valamint aztot az Isten, Természet, és Anyaszentegyház parántsolati bépetsételték az ő szívébe, állhatatosan megtartotta. - A' Királynak minden ígéretei, intselkedései, fenyegetései, és kegyetlenkedései ezen szent titoknak petsétjét fel nem szakaszthatták. Azért a' Király, mint egy második Heródes, ezen ártatlan második Jánosf fel áldozta a' maga dühösségének, és a Moldova vizébe ölette. A' kegyetlen Király Jánosnak szép erköltszeit a' vizek által akarta elboritatni; De ezeknek habjai sokkal kegyesebbek voltak a' Királynál; mert az ő erköltsös szent életének, és Mártýromi halálának történeteit ki nyilatkoztatták, és a' Keresztény világnak tudtára adták; És ez, az

Ö szép erköltszeit esztendőnként egy ünnep-
léssel tiszteli meg.

A' Teremtő által nyelvünk eleibe ki-
szabott Szent végek, és példája azon Szent
Férjfinak, a' kinek erköltszeire emlékeztet a'
mái Ünnep; arra intenek, és serkentenek
bennünket, hogy egy a' maga nemében jó,
és tökéletes nyelvet ügyekezzünk formálni
magunknak. A' melly t. i. *Előszér*. Okoson
tudjon szóllani; A' melly *Másodszor* Oko-
son tudjon halgatni. Mái Beszédemnek két
Részze fogják meg mutatni azon drága mérő-
serpenyőket, mellyekben szóvainkat meg-
kell fontolni. - Mivel pedig a' nyelv nem
egyéb, hanem a' Szivnek Tolmátja, kettős
Részze Beszédemnek a' Szivnek meg jobbitá-
sára fog tárgyalni. -

Első Rész. Szólló nyelv fok vagyon,
de jó, és tökéletes tsak egyetlen egy va-
gyon. Egy tökéletes nyelvnek valóságára
kettő kivántatik. *Előszér*: hogy jó végből.
Másodszor: hogy illendő körül állásokban
beszéljen. Külömben rosz, vagy helytelen
nyelvnek kell nevezni. Az a' nyelv, melly

az Istentől vett szép tehetségeit, magának az Istennek közelebről, vagy távúlabról dicsőíttetésére, ember társainak hasznára, és a' maga jóvára fordítja: jó nyelv. Azon nyelv, melly ezen tzeloknak elérésében legillendöbben munkálkodik, egy tökéletes, és palérozott nyelv. -

Hogy valaki tökéletesen beszéljen, nem elég, hogy jó végből beszéljen, hanem szükség, hogy a' jó végnek elérésére alkalmazatoson, és illendően beszéljen. - A' tökéletes beszédnek modját előnkbe adjak a' környülállásoknak meg tekintései. Ezek közül előszér azt kell meg gondolni, kivel, és mit beszélünk. - Beszélhetünk az Istennel, magunkal, vagy más emberekkel. - Bóldog ember az, a' ki magával okoson tud beszélteni, minek előtte másokkal szóllana! Mi lehet ennél dicsireteffebb dolog? A' Persák régi Királyai az Áldozat előtt az Isteni tiszteletről: az ebéd előtt a' mértékletességről, szóktak vólt beszélgetni. - Követésre méltó szokás! Bár mü is hasonlókát tfelekednénk! - Mi lehetne szentebb, mint ha az Istennel akartván beszélteni, előre meg kérdeznök ma-

L

gunk-

gunktól: kik vagyunk mi? kivel, és mit fogunk bezélleni? - Én egy minden gyengeségekkel, és szükségekkel megterhelte teremtmény. - Ö, t. i. az Isten, egy végzetelen tökéleteségű Felség. - Az én Ö tölle való függésemnek önként való megüsmé-
 röje: magam, és Felebarátim veszedelmeinek el távoztatása: közös, vagy különös szükségünknek ki potlására meg kívántató fedelem. Ha ezekről bezéll előre az Okosság az én Szivemnek, lehetetlen, hogy az utánna következő imádság, az Istennel való leg hasznosabb bezélgetés ne légyen! - Felebarátunkal akarván bezélleni, fő képpen arra kell előre vigyázni, hogy a' mit bezélleni akarunk, az a' közönséges igazsággal ne légyen ellenkező; és ha nem egészen hasznunkra is, de se magunknak; se Felebarátunknak meg sértésére, vagy kárára ne tzelozzon.

Máfoszor egy okos bezéllőnek nagyon kell figyelmeznii az időre, és az helyre. Minden dolognak maga ideje vagyon, tehát a' bezéllésnek is. Minden dolognak a' maga tekintetéhez, és természetéhez illő hely kíván-

ratik; úgy a' beszédnek is. A' ki ezen két körül állást meg nem választja, beszédnek jó ki menetele, és tzeljának el érese föl méltán kételkedhetik. - Ottan, és akkor be-
zelleni; az hol, és a' mikor halgatni kell vakmerőség, vagy ostobaság.

Továbbá; a' beszédnek tárgya, az hely, és az idő más körül állásokkal értésünkre adják, miképpen kezdjük, és mitfodá hangon folytatjuk beszédünket. Miképpen kel-
lsek egy átaljában beszéllenünk; röviden, de fontoson meg tanít Sz. Pál Ap.: *A' tü beszédetek ú. m. mindenkor kedveséggel, mint egy sóval légyen meg hintve, hogy tudjátok, miképpen kellesek felelni kinek ki-
nek. Koloss. L. 4. - 6.*

Bódog ember az, a' kinek a' jó nevelés a' tökéletes beszéllés réguláit szivébe óltotta; É' könnyen el éri annak tökéletes módját. De a' Nevelés mellé szükséges a' Tapasztalás Iskolája is. Bódog Isten! mennyi sohajtást fog okozni egy Ifiúnak tñak az ő egyenes jó szivüése is; és ebből származott bizodalmas beszédje! - Az időnek ama' későn érő leánya a' Tapasztalás, és ennek lassan lépő tár-

fá az okos kételkedés: ezek adnak egy vezető fonalat az ő kezébe, mellynél fogva az emberek Tettetéseinek sötét szövevényein bátrabban által mehéssen.

A' miket eddig mondtam, azok Beszédünknek arany mértékei. De mitfoda rugók, és hol vannak, a' mellyek arra birhatnak münket, hogy a' mi nyelvünk a' leirt mértékkal tanulja a' maga szavait méregetni? - Im' ezek: Az okoson szóló nyelvnek mindenek előtt kedves volta, és számtalan hasznai: A' rosz nyelvnek gyűlöletes volta, és ki monhatatlan kárai.

Akkora betse, annyi haszna van a' tökéletes nyelvnek, tsak e' mulandó életre nézve is, hogy azt el tudnám kezdeni elé számolni; de el nem tudnám végezni. Egy Görög *Demosthenesnek*, egy Romai *Cicerónak* ékes nyelve mennyi hasznat hajtott a' Nemzeteknek? mekkora tiszteletet nyert néki-ek? - egészízen a' halhatatlanságig! *Pyrhus* Király egy bölts nyelvü Követjéről azt szokta vala mondani: hogy több Városokkal szaporította az ő Országát *Cyneásnak* nyelve, mint az ő erős Királyi Fegyvere. - De
mi.

mitsoda neme lehet a' dicsőretnek, mellyre méltó nem volna, egy tökéletes nyelv? - Ez az Egeket buzgóságával meg hafítja: a' Földet felékesíti, az embert emberé téfzi, és az ő Méltóságának Székibe emeli: az állatokat meg szelidíti: a' Nemzeteket a' Békeség arany lántzával öfzve kötözi: a' rozfszat ki gyomlálja, a' jót helyébe ülteti, Tsak nem Isteni hatalommal birván a' maga hangjával félelmet, tífzteletet, és szeretetet indit a' Szivekben. A' távúl lévöket, az el múltakat, a' jövendöt szemünk eleibe fefti. Az holt, és néma természetet a' Tudományok, és Mesterségek által fel eleveníti, és megfzöllaltatja. Mindent, tsak hogy tsudát nem téfzen. Illyen Felségös ajándék a' szöllő nyelv, melly a' maga tzéljaihoz illendö lépésekkel fiet!

Ó ember hát fordithatod é nyelvedet a' te leg nagyobb károd, és gyalázatod nélkül a' Teremtőnek káromlására, és akár melly hozzá tartozandóknak bestelenítésére? - -

Ki mondhatatlan háládatlanság illy kegyes Ajándékozó ellen fordítani a' jó téteményt! - Bizonyára nem volna tsuda, ha a' midön vizf-

szá élünk nyelvünkkel, az ártatlan Természet pártot ütne ellenünk, és kiátkozna a' magá határiból. Ugyan is semmi illendőbb nem lehet, mint hogy az emberi nyelv, melly a' eg gyönyörösegefebb hangok formálására alkalmatos; előfzer is a' maga bölts Mesterének dítfiretére fordittasék. - Imé tanuljunk a' madaraktól; ezek szégyent téznek rajtunk. Ők, a' piros hajnal bafadtával buzgó hangitsáláfok által ditsérik azt a' Teremtőt, a' kit ők nem tudnak; hát mü, a' kik ötet tudjuk, alább valók legyünk é ama' tollas állatoknál? - Te kevélyen kérkedő nyelv! vedd észre, hogy a' midön magadot fel emelni kívánod, mások előtt meg alafsonitod. Te hazug nyelv? midön másokat meg akarésztfalni magadot leg inkább meg tfalod. Te alafson, hízelkedő, mást rofzra hitegető nyelv? az a' méreg, mellyet másnak Szívébe tfepegtetsz, a' te lelkedet is meg fogja ölni. Te rágalmazó, másnak hirét, nevét martzangoló nyelv? kegyetlenebb efzköz vagy minden kinzó fegyvereknél. A' te általad ejtett sebek soha mind örökké egéfzfzen bé, nem gyógyulhatnak: Olyan károkot okozol,

mel-

mellyeket soha vízfűz nem fordithatsz, - - Nintsen nagyobb ostora az emberi Nemnek a' rosz nyelvnel. Többen veszték el ez által, mint az halált ösztogató minden fegyverek által; annál is inkább, hogy a' fegyver fogásra is közönségesen a' gonosz nyelvek szoktak első okot adni. - Egy olyan Gyülekezet, melly másoknak meg szólásában; és méltatlan gyalázásában legel, 's mulatságát találja; ugyan mivel különböz a' ragadozó állatoknak azon ifzonyatos tárfaságától, melly a' meg öletett szelidebb állatoknak tfontjai, és maradványi felett véres szájjal üvöltöz, és folytatja vad játékát? - Tü itiljétek meg K. H! -

Útály meg hát ó Keresztény ember! minden rosz nyelveket, és tfinálj magadnak jó, és tökéletes nyelvet, melly az Istenek mindent megadjon a' mi övé; a' melly tégedet ember tárfaiddal a' bölcsőség felé emeljen. A' te nyelvednek három fő tzelai légyenek a' te beszédidnek arany mértékei, az Okoságnak, és igaz Hit vallásnak Törvényei, légyenek tzeljaid elérésében ezüst zaboláid, mellyek nyelvedet nem tsak az okos szólás-

ra igazgassák, hanem az okos halgatásra is tartoztassák.

Második Rész. A' szólló nyelvnek két lapja vagyon; az egyiket a' természet Alkotója az okos beszédnek, a' másikat az okos halgatásnak látzatott szentelni, midőn azokat a' legfelségebb tzeloknak elérésére rendelte. - A' Természet a' nyelvet, mint egy drága kintset kettős zárok közé helyeztette. A' fogakkal, mint annyi sűrű bátyákkal környül vette; egy ékes nyilást főmáló két ajakkal, mint egy védelmező sántzokkal kerítette bé. - Midőn testi képpen így gondolkodott a' Természet, azzal talám értésünkre akarta adni, melly nagy őrizet, és vigyázás kívántatik ő reája erköltsi képpen is. Két szemet adott, hogy a' dologba jobban bé láthassunk, és okosabban szólhassunk; két füleket, és t'fak egy nyelvet, hogy kevesebbet beszélvén, okosabban halgathassunk. - Arra hogy valaki okoson, jól, és tökéletesen szólhasson, azt kívántuk vala, hogy a' beszéllő, a' nyelv fő tzeljaira nézt, illendően, és alkalmatofon beszéljen. Most már az okos halgatásra a' kívántatik: hogy valahányf'or az

Isten.

Istennek dicsőítését, magunknak, és Felebarátunknak jóvát beszédünk által nem munkálhatjuk, mindenkor halgassunk; annál inkább, ha ezen tzelokkal ellenkező dolgok történnének a' mi szóllásunk által. mert valamint egy jó Orvosnak alkalmatosnak kell lenni, az orvoság adásra éppen úgy, mint a' nem adásra; hasonlóképpen az okos nyelvű embernek is valamint a' dolog kívánnya, kélzen kell lenni a' szóllásra, vagy halgatásra. Mellyiket kellefsék elébb tanulni: az okos halgatásté, vagy az okos szóllást, magam se tudom; - gondolom mind a' kettőt egyfizerre - Midőn valaki mind a' kettőt tanulni kezdette, abban az okos halgatás, az okos szóllásnak nem sokára szülő Anyja, és Nevelője léfzen: E' fog annak utánna erőt, és tekintetet adni a' beszédnek. Ugyanis az Okoság munkájának szinte nagyobb része az okos halgatásban áll; el annyira, hogy neha az halgatás a' tudatlanokat is böltseknek gondoltatja velünk.

Ezekre mintha hallanám sokaknak illyetén szavait: Gyakorta az életnek kedvetlen történetei nagyobbak, és terhesebbek, mint-

fem azokat panasz, és zugolodás nélkül el-
 leheffen viselni. Gyakorta az embereknek
 boszszontásai átkozódásra, szitkozódásra In-
 gerlenek; és mintegy kéntelenitenek ben-
 nünket az oktalan, és káros beszédre. - Hogy
 fok féle nyavalyák, és visszontagságok kör-
 nyékeznek meg bennünket az igaz; de hogy
 ezek minket vétkes szóllásra, és boszszan-
 kodásra kényszeritenek, a' nem igaz. Mert e-
 zek csak alkalmatosságot szolgáltattak nyel-
 vünkkel való visszafá élésre szintén úgy, mint
 a' békeséges tüzésre, és okos halgatásra, mel-
 lyeket a' józan Ész mindenkor parantsol. Ha
 az Ég botsátotta reánk a' szenvedéseket; e-
 zek ellen nintsen más orvosság a' Békeséges-
 tüzésen kívül. A' Békételenségnek szavai nem
 csak nem fognak forfunkon könnyebbíteni,
 hanem mint az egyenesen fel lövöldözött
 nyilak a' mű veszedelmünkre nyakunkba
 fognak hullani. Ha ember társainktól szenve-
 dünk, és forfunkat okos szóllás által meg nem
 tudjuk jobbitani; akkor ártatlan ügyünknek
 meg gondolása, egy nemes türedelem, az
 okos halgatás menedék helyei elegendő vi-
 gasztalást fognak nyújtani. - Ha gyötrelme-
 ink.

inknek önnön magunk vagyunk okai, legobb halgassunk véle, másként gyengeségeinket, és hibáinkot önnön magunk kárunkra fogjuk fel fedezni.

Életünk leg drágább kintsei közül egy a betsület; hát midőn ezt mások motskolják, és sértégetik, némák maradjunk é? - Igen is; de okos némák, akár méltán, akár méltatlanul gyláztatodjunk. Ha igazságtalanul kifébbitetünk, akkor a' mü emberi méltóságunk előre halgatást kíván; ha e' nem használ, szelid mensséget; ha e' sem - - harag, gyüöltség nélkül való elléntállást. - Egy valaki midőn mások előtt gyüölöjéttől zápor szitokkal terheltetnék, kérdeztetett a' szitkozodótól, hogy miért nem felelne valamit? Az Urnak (ú. m. a' másfik) a' nyelve, nekem pedig a: Fülem vagyon hatalmamban. - Úgy van szós néha az halgatás is; noha szót nem emel, elég fokat mond az ollykor, a' ki halgatva felel. - Valójában ném is bőszzúlhatjuk meg rágalmazóinkat nemessebben, mint ha meg vetéssel néziink reájok, értéfeke adván azzal, hogy fokkal nagyobbaknak érezzük magunkat, mintsem valóságos érdemiünk.

müinktől, és jó emberek előtt való tekintetinktől tfevegésekkel meg fosztathatnánk. - Ha méltán szenvedjük a' gyalázatot, akkor az alázatofság, és el követett hibánk megüsmérése halgatáft parantsólnak; mert az hazug menség mások előtt még nagyobb gyalázatba fogna meríteni; magunk lelkiüsmérete előtt pedig nagyobb gyötremebe. Szóval: mindenkor okoson fogunk halgatni; ha ákkor nem beszéllünk, midön a' mü szállásunk az Istennek bántódására, magunknak vagy Felebarátunknak testi, vagy lelki kárára menne ki - Midön ezek az halgatásból következnek, azt oktalan hasgatásnak kell nevezni.

Az oktalan halgatásnak szülő anyja szokott lenni a' tudatlanság, az helytelen szemérmetség, a' félelem, a' vakmerőség, és rosz szívűség. A' tudatlanságból származott halgatás többnyire káros ugyan; de tfak akkor gyalázatos, ha a' tudatlanság gyalázatjára szolgál az halgatónak. - Az helytelen szemérmetetségből származott halgatás megálhat ugyan a' jó szível, de gyakorta a' nevelés fogyatkozását árúlja el. A' félelemből jö-

vő oktalan halgatás, kitsíny, vagy gyenge szívet jelent. A' vakmerő halgatás bárdolatlanságra mutat. A' roz' szivűségből eredett halgatás mindenkor egy alatsfony indúlatnak szüleménnye. - Halgatni akkor, a' mikor halgatásfunkból a' mü tudunkal másnak igazságtalan kárvallása, nekünk pedig valamelly haszon fordul; Fösvény léleknek a' munkája.

Hogy el ne hibázzuk az okos halgatásnak módját, figyelmeteseknek kell lennünk a' környül állásokra, de főképpen az okos szóllást vagy halgatást parantsoló Törvényre. Ha valahol két Törvény öfzve ütközik, az egyik szóllást, a' másik halgatást parantsol, a' nagyobb, és erőfőbb Törvényt kell követnünk. - Ha az Isten parantsol valamit, akkor minden más Törvények, és kifogások halgatnak. - Ha valahol kételkedünk, hogy szóllani kell é, vagy halgatni; ottan azt a' részt kövessük, a' mellyik bátorságosabbnak látszik. - Ezeket a' Régulákat követvén, örömmel fogjuk tapasztalni az okos halgatásnak fok féle hasznait. -

Végtére jegyezzük meg azt is, hogy egy fel emelkedett Nemes Léleknek jele ugyan

gyan bátran kimondani az igazat, és gyűlölni a' tettetést; de vegyük észre azt is, a' ki minden igazságot ki mond, és a' ki egyet fe mond ki, mind a' kettő bolond; és mellyik nagyobb, nem tudom.

Bé fejezés. Beszédemnek kettős tárgyai; az okos szóllás, és okos halgatás, a' tokéletes nyelvnek két minémüségai, egy bizonyos tételre mennek ki, t. i. Szivünknek megjobbítására; mivel a' nyelv nem egyéb, hanem a' Szivnek leg hatalmasabb eszköze. - A' jó embernek nyelve az ő Szivében van; az helytelen, és rossz embernek pedig Szive van a' nyelvén. Azért mondja Példa Beszédnek Könyvében a' Bölts Király, hogy *a' Böltsnek szája az ő Szivében, a' bolondnak pedig Szive az ő szájában.* - Valósággal úgy is van; mert egy gondolatlanul fetlegő, hazzontalan beszédű embernek Szive olyan, mint a' fel szakasztott, és ki terített Levél, a' mellyben mi légyen írva, csak a' nem tudja, a' ki belé nem néz; ennek is mi légyen Szivében, csak a' nem tudja, a' ki beszédjére nem vigyáz. Az ilyen embernek Szive a' nyelvén lévén, Szavaival mindent
ki

Kitalál abból. - Akarván tehát meg jobbitani nyelvünket előbb jobbituk meg Szívünket; ekkor könnyebb lesz okoson szólani, és halgatni. -

Három féle nyelv vagon, mellyek legtöbb, és leg nagyobb károkat okoznak, és meg jobbitani leg szükségesebb: a' káromkodó, rágalmazó, és szüntelen fetfegő nyelv. Az első az Ég ellen, a' másik az emberek ellen, az harmadik maga ellen dolgozik legtöbbet. - A' káromkodó ember szája hasonló a' tüzet okádó hegyekhez, mellyek szüntelen vastagon gomolygó füstöt, és irtoztató lángot bocsátanak az Égre, mind addig, miglen magokat meg emésztik a' nélkül, hogy csak egy Tsillagot is meg pörzsöltek volna, meg homályosítottak volna. - *Mithridates* Pontusnak Királya egy napot se töltött el bizonyos mértékű méregnek itala nélkül. A' másakat sértegető nyelvek órát is alig tudnak eltölteni, hogy Sziveknek utálatos edényéből tüzesített fullánkjak mérget ne öntözzön. - Az helytelen nyelvek hazugság, hizelkedés, zuzavar, és hafzontalan beszédek nélkül úgy nem élhetnek, mint levegő nélkül.

Min-

Mindenik rossz nyelv annál veszedelmesebb, mennél avultabb szokás kergesítette meg annak gyökereit. - És így talám már lehetetlen a' megjobbítás? - Éppen nem, mindaddig, a' míg mozdúlhat a' rossz nyelv. Mert az Isten, és az Okosság mind örökké kívánják a' megjobbúlást. Jót tselekedni sohasem szégyen. - Talám nehéz? Úgy van, nem is igen könnyű, de fokkal nehezebb lesz, a' megjobbúlásnak kárait szenvedni.

A' szép tselekedetek az életnek valósága; a' szép Szavak az életnek ékességei. Ezeknek tzeljai legfelségebbek, mozdító okai legnagyobbak, és legnemesebbek. Ezeknek kívül egy követésre méltó példára emlékeztet a' máj Ünnepe N. Sz. Jánosban, a' kire illenek az Irásnak ama' szavai: *Bóldog Férfi, a' ki meg nem esett az ő nyelvével.* Légyen hát ezután a' mű beszédünk tekintetes, durvaság nélkül; fontos, vagdalkozás nélkül; kegyes, minden erőltetés nélkül: kellemetes, hízkelkedés nélkül: egyenes, képmutatás nélkül. Légyen igaz hazugság nélkül: legyen tiszta feslettség nélkül. Légyen épületes magunk haszna, 's dítsérete keresése nélkül.

Lé-

Légyen Szent az Isten előtt: igaz az emberek előtt: ártatlan lelkiük üsmérete előtt. Légyünk ollykor ollykor némák is, de szégyen és kár vallás nélkül. - Azért el törülhetetlen betűkkel írjuk fel emlékezetünk táblájára a' Bölsnek azon intését, mellyel kezdettem, és bé rekesztem Beszédemet: *Aranyadot, és ezüstdöt olvazd meg, beszédidnek tfinálj mértéket, és szádnak igazgató zabolát, és vigyázz reá, ne talántán meg esél a' te nyelveddel; ne hogy el esél a' reád lefeszkedő ellenségek előtt, és a' te eseted hóltig gyógyúlhatatlan légyen.* - Hogy e' rajtunk meg ne történnyék, emelkedjék gyakorta Szívünk ből a' Koronás Profétának ama' Fohász-kodása: *Uram szabadítsd meg lelkemet az hamis ajakaktól, és az álnok nyelvtől!* Amen.

Ma lett ez Háznak üdvösége. Sz.
Luk. 19. - 9.

Mind azon hajlékok között, melyeket a' Mesterség, akár a' szép meg elégedésnek, akár a' képzelődést feljül múltó pompának szokott emelni, leg nagyobb tiszteletre méltó a' Templom. Ezt a' kik meg vetik, annak méltóságát, és hasznát nem üsmérik; a' kik meg nem vetik, talám azok se tudják elegendő hasznát venni. - Meg vetik azok, a' kik előtt semmi sem kedves, ha nem új mód: a' kik előtt únalmas, nem tñak követni, hanem vizsgálni is el húnynak Eleink szép szokásait, és hasznos rendtartásait; noha azokat az Okosság mindenkor helyben hagyta, és az idő az állandóság bélyegeit reájok nyomta legyen. - Közönségesen meg nem vetjük ugyan a' Templomokat; de közönségesen tñak azért gyakoroljuk az oda való járást, mert meg szoktuk. - Kisdéd korunkban kezdünk Templomba járni, még nem tudván azt, mi a' Templom, és mi mik vagyunk. Ihiab
esz.

esztendeinkben meg jelenünk ottan, de akkor-
 is inkább Szülők, és Elöl járóink fenytéké-
 ből; de akkor sem elég illendőséggel. Em-
 ber kort érvén, ha nem tudjuk, - vagy nem
 gyakoroljuk a' Templomnak Felséges tzel-
 jait, magunkba térvén azt veszfizük észre;
 hogy a' mü Templomba való járásunk tfak
 minden napi szokás. - Mennyi haszontalan lé-
 péfeket tettünk, ha az ide való járást érte-
 lem nélkül kezdtük; illendőség nélkül foly-
 tattuk, és haszon nélkül végezzük még ak-
 kor is, a' midön ösz fővel, görbült háttal,
 és egy páltzával tapogatunk bé a' Templom
 külföbein !!! - Azert a' mái napon, melly
 ezen Templomnak Ünnepe, tégyük magun-
 kat azzal Szerentséféké, hogy a' Templom-
 ba való járásnak Fő tzeljait hasznofon tanul-
 juk meg. - *Első* Fő tzelja a' Templomnak
 az Istennek imádása. *Második* az embernek
 vigasztalása. Ez a' kettős tzel, két tzikkely-
 ekre határozza mái beszédemet. - Én a' kül-
 ső Tifztelet Templomairól beszéllek; de a'
 belső Tifztelet Templomának, Sziveteknek
 épületére vagyon elintézve az én munkám;
 azért kérlek áitatofon figyelmezzetek!

Első Rész. A' tökéletes Isteni Tiszteletnek vegbe vitelére leg alkalmatosabb hely a' Templom, ezt az Isten a' maga Házának, a' mága Házát pedig minden Nemzetekre nézt imádság Házának nevezi Izaiásnál (50) A' Templom hát az Isten imádásának Háza! Az Istennek valóságos imádása pedig ezen három dolgokat foglalja magában: az elvett jókért hálákot adni: a' jelenvalóknak tölle való függéfit meg üsmérni: a' jövendőket pedig az ö Szent, és bölts akaratjára bizni.

Tehát azon minden helységekben formájokra meg különböztetett közönséges épületek az Istennek Házai? - Annak a' véghe-tetlen Istennek, a' ki Izaiásnál azt mondja: *Az Ég az én Székem, és a' föld az én lábaimnak Sámolya?* - Kitfoda építhet ö nékie Házát? és miért mennek én a' Templomba imádására annak, a' ki mindenütt jelen van? a' kit én házomnak is akár mellyik szegletében imádhatok? a' kit úton, út félen mindenütt fel talállok? - Nemde ez az egész világ az ö Temploma? - Így gondolkodnak, és beszélnek azok, a' kik a' Templomba való járást meg vetik; mert úgy mondanak
ök:

ök: *az Isten lélekben, és igazságban akar imádtatni.*

Ally meg szemes Okoskodó! - Ki az, a' kit te lélekben, és igazságban akarsz imádni? Nem de a' mindeneknek Ura? Hálákat akarsz nékie adni? - Úgy é, hogy azok a' jók, áldáfok, mellyekkel birsz, közösök többnyire másokkal is? Ha úgy, közönséges Hála adást is kívánnak. - Állj tehát azoknak számába, a' kik a' Templomba e' végre öfzve gyülekeztek. Mindenek felett való Uradnak akarod ötet üsmérni, és vallani? vallyon hát nem illik é, hogy éppen ennek igaz kimutatására egy néhány lépéseket tégy? és hogy ottan jelenjél meg jobbagyi hiveségednek meg bizonyítására, az hol ezt mások is szokták végbe vinni? A' Templomban t. i. az hol a' te, és a' világ nagy Uranak akaratja, Méltósága; és ember tárlaidnak jova azt kívánnják, hogy legfőbb kötelelségedet lefizessed. Ö mindenütt jelen vagy az igaz; de itt különösön. *Az én szemeim pedig, és füleim nyitva léfznek annak imádságára, a' ki ezen az helyen imádkozni fog.* úgy mond az Ur a' Salamon Templomáról (Kron

2. k. 7.- 15.) Az Isten mindenütt el fogadja a' tiszteletet az igaz; de a' Templomban meg is kívánnya. Ezt az Üdvözítő példája erőfitti. - Az egész világ az Istennek Temploma az igaz; de a' mellyet Ő maga épített magának. Ebbe a' nagy Templomban lenni nem nagy erkölts; mert a' fák, és oktalan állatok is ebben vannak. Az emberi háládatosság, és buzgóság különös hajlékokat épít, és szentel. Itten az emberek, mint egy jó Atyának gyermekei öszve gyűlnek: itten a' fohászok öszve kaptfoltatnak, és néki bé mútattatnak: itten a' Szivek egyesülnek, és enyhütest tapasztnak. Azért Barátom, ha az Istennek igaz tisztelője, az emberiségnek igaz Barátja vagy, a' Templomnak megvetője; annál inkább ellensége nem lehet -

Minden jó embernek kötelessége az Istennek imádása végett gyakorta megjelenni az ő Házában. De hogy kötelességét hasznoson, és szentül telyesithesse, már előre az Hitvallas lelke ezt kiáltja az ő füleibe: Ember! most a' világ Ura eleibe mégy; a' legszentebb helyen fogsz megjelenni: minden
tze.

ezélok között, a' mellyeket tfelekedeteid-eleibe tehetfz, a' leg nagyobbat, a' leg fel-ségefebbet válaftottad. Ezek arra intenek tégedet, hogy mind azokat, a' mik tested-körül botránkoztatók, hadd othon; mind azokat a' mik alkalmatlanok: világi gondola-tidot; kívánságidot, bajaidot rakd le a' Tem-plomon kívül. Egy világi Uraság előtt akar-ván meg jelenni, öltözetednek, és magad víseletének illendőségéről el nem felejtke-zel: valamelly meg illetődés nélkül nem kö-zelithetfz az ő ajtajához: rendbe fzedett gon-dolatokkal lépel bé hozzája. - Hogy méltó lehets, ezekről gondolkodjál akkor is, a' mi-dön az Urak Urának; és Királyok Királyá-nak imádása végett az ő Templómába járúlfz.

Ha a' Templomba indúltál, az hálada-tofság, és bizadalom igazgafsák lépéseidet arra felé. - Könnyü a' bé menetel. Az ajtó nyitva- Az ajtón állók nem késleltetnek, mint a' nagy Urak palotáiban. - Ezeken a' külfzöbökön belöl a' félelem, és rettegés szál-láft nem tartanak; hanem ha azokat magad-dal hordozod. Itten a' Bátorság, és bizoda-lom lakoznak. - Ha bé léptél Ide, már egy

különös tekintetben állasz az Örökkévalónak színe előtt. - Az ő kezeiben a' világnak kormányja: az ő szemein annak gondvifélése; az ő füleiben milliónyi embereknek fohajtásai egyszerre; mindazon által meg halgathat téged is. Mert ezek ötet se el nem foglalják, se el nem fárasztják. Ne félj! nem maradsz hátra a' te tisztelet tételeddel; mert itten ő előtte a' legnagyobb egyenlőség van: Király, és koldus, Öreg, és ifju, Engemet vizsgáló Tudós, és a' föld borozdait forgató tudatlan: ezerekkel bíró gazdag, és ezer házok előtt kéregető szegény; ezek közt nincs különbség Ő előtte, hanem ha a' Szíveknek tisztább, nagyobb, vagy kissébb buzgóságában.

Annak okáért egész bizodalommal Elmet hozzája fel emelheted, és bátran mondhatod azt az imádságot, a': *Mi Atyánkot*, mellyre az Ő Fia tanította az embereket. Fiúi, vagy Leányi bizodalommal mondhatod mind azt, a' mit szükségeid, és Szíved sügnak te néked. - Örökké való Isten! mindeneknek Teremtője, Igazgatója, és Gondvifelője! - Embereknek Meg váltó, és Megszén.

szentelő Istene! Imé a' te legutolsó, és legméltatlanobb jobbágyodat, az alázatosság, háláadás és engedelmség le bõrülva tartják előtted. - Magamot, és mindenemet te tölled vettem. Azért Ertelmemet az Hitnek tökéletes engedelmségére le kötözve; Akaratom Tiszteletedre, és Szeretetedre le lánzolva: minden birtokomat, jövendõbeli Sorsomat; és életemnek végét egy tfomóba téve, a' te Oltárodon, és az én Szivemnek óltarán egyfzerfmind bémútatom, ön kényes háládotosságomnak, hívégemnek, és erõs bizodalomnak örökös jeléül! Keresztény ember! ha ezeket így megtselekedted, Templomban való jövetelednek egyik fő tzélját az Istenek imadását véghez vitted. Templomba való járafunknak másik fő tzélját tulajdon Szivünktõl fogjuk megkérdezni a'

Második Részben. Minden reggeltõlfogva estvig egy nappalt töltünk el; de tfak nem minnyájon különbözõ ki menetellel: kárral, vagy haszonnal, A' ki el tölti a' napot, és annak nem vészti igaz hasznát, hasonló ahoz, a' hi nagy fáradsággal el veti a'

magvát, de semmit sem arat. A' nappalt leg nagyobb kárral töltötte el az, a' ki a' tapasztalásnak könyvéből semmit se tanult; legnagyobb haszonnal töltötte el az, a' ki azt, a' mit leg inkább kellett meg tanúlta. . Mi az a' mit leg inkább kell meg tanulnunk minden nap? - Ez a' kettő: Ennek az életnek nyomorúságai. Az élet minden dolgainak változásai. Ezekre tanították, és tanítják az embereket minden el múlt századok, és történetek. - Talám azt mondod Barátom; mind a' kettőt jól tudod. Én pedig azt mondom: nem igaz; mert ha jól tudnád, hasznát is vennéd tudományodnak; és hogy ezeket jól, igazán tudhassad, minden nap tanulnod kell. Melly hasznos volna ha a' vagyonosok a' dolgok változásaiból meg tanulnák, erőssen nem ragaszkodni a' világhoz! - El nem felejtkezni azon történhető, vagy talám közel lévő szempillantásról, a' melly őket a' szerentse kedveiseiből, annak nyomorékaivá fogja változtatni! Melly böldegok lennének, ha a' mulandók mellett halhatatlan kintsekre is szert tenni ügyekeznének! - Melly jó volna, ha az élet nyomorúsági közt finlödök meg tanul.

núlnák az élet vízföntagságaiból, nem foka-
fittani, nem fulyofittani tulajdon terheiket;
hanem inkább könnyebbíteni, és kevesfíteni
azokat.

Tü múlandó jóvaknak Oszályosi! Tü
nyomorúságoknak Birtokosi! vallyon ama'
Templomba hívó harang szó nem súgja é
egyszersmind Szíveteknek is Jézusnak emez
únszólo szavait: *Jöjjetek én hozzám tü min-
nyádon, a' kik muukádkodtok, és megterhel-
ve vagytok, és én meg könnyebítelek tüteket.*
A' ki jól érti ezen szavakat, azonnal Szívé-
ben írva találja. Az emberiség Szíve, és az
Istenség lelke vagyon ezen szóknban kifejzve.
Az emberi szívnek számtalan üreiségei, és
szükségei: az Isten lelkének segittö, és ada-
kozó ereje vagyon ezen igékben öfzve kap-
tsolva, és ki hirdetve. - Nintsen semmi, a'
mi ezeknél hathatósabban únszolhatna ben-
nünket a' Templombavaló menetelre.

Ha okofok vólnánk, únszolás nélkül, ön-
kényes jó akaratból kellene meg jelemünk
ezen Szent helyen; melly az Isteni kegye-
lem által az emberi Szívet fel ebreszti, és
az életet ostromló vízföntagságok felibe e-
me.

ineli, meg nyugtatja, és meg vigasztalya. -
 Úgy van; mert az én Házamnak szegletei: a' mezőknek tsendes berkei: az erdőknek rejtékei: a' völgyeknk öblei a' Város lármáitól elzárhatnak, magánoságot igen is, de vigasztalást nem adhatnak. - Ha a' köfszikláknek ki öntöttem panaszimat: ha a' patakok folyamataiba tsepegtettem keserveimet: ha a' fzelek hátára ültettem sohajtásimot, magamot csak ki fárasztottam, de nem megnyugtattam. - Itt, itt a' Templomban keresem vigasztalásomot, az hol lakozik az, a' ki meg-orvasolhatja, 's meg is akarja gyógyítani fe-beimet.

Úgy van! emez ajtó külföbein belől minden a' mi vagyon vigasztalásomra szolgál. - Ottan hozattatam bé egy Kereszt anyának karjain, hogy részem légyen a' Krisztus Örökségiben. Amott van az az hely, az hol az Adám agyaga által ez eredendő bűnnek réám ragadott motska a' Keresztség által le törültegetett. - Itt látom a' gyóntató Széket, az hová ha töredelmes szível járulok, az Égen, és Földön óldozó. 's kötözö hatalom meg szabadit bűneim terhetől. - Ha erőtlen-
 sé-

ségeim, fogyozásaim szomoritanak, bé ü-
lök ember társaim közé; az hol minden ko-
rú, forsú, és rangú emberektől körül vé-
tetve vagyok. Itt az ortzáknak külömbféle vo-
náfaiból olvasom a' Sziveknek mozdulásait.
Itten figyelmezek az Oltáron folyó nagy
Áldozatnak részeire; én is azon Oltárra té-
vén bé mutatom annak a' véghetetlen Fel-
ségnek Szivemet, a' ki minden vagyoni-
közül ezt az egyet kívánja magának. - A'
magam, és Felebarátom jóvaiért esedezem,
és foházkodom, várván az Isteni kegyelem-
nek vigasztaló ajándékát, mint a' forvadni
kezdő gyenge plánta a' száraz mezőben az
hajnal éltető harmatját.

De azt mondod Keresztény Ember
hogy néked olyan terheid vannak, mellye-
ket az halál, és a' Sir gödör fognak fe-
mivé tenni: Vigasztalódjál; mert a' Prédi-
káló Szék, ez a' Szent hely az, a' melly
ha egészszén le nem szedhetiis, leg alább
meg kissebbitti térheidet. Emlékezzél reá,
hogy itten hirdettetik azon Evangyéliom;
azon Menyből szállott igaz Hit, és Tudo-
many, melly ezeket mondja: *Bóldogok a'*

*Lelki Szegények. Bóldogok a' szelid Szivűek
 Bóldogok a' kik sirnak. - Bóldogok a' kik
 éheznek és Szomjuhózzák az igazságot. Ból-
 dogok a' tiszta Szivűek. Bóldogok a' béke-
 séges türok. Bóldogok a' kik üldözést szen-
 védnek az igazságért. Mert övek Meunyek-
 nek Országa. - Azomban ne kerefs itten a'
 földön telyes nyugadalmat. Nem lakozik az
 itten. - Vedd észre, hogy ez az élet a' Vir-
 tufnak, az Érdemnek, a' viaskadálnak, és
 a' Gyözedelemnek helye. Á Siron túl va-
 gyon az a' mire kívánkozik a' te Lelked.
 Á Romaiak *Quiesnek*, a' Nyugadalom Iste-
 nének Templomát a' Városon kívül épitet-
 ték; Á Kereszténnek Földi életünk keritéfén
 kívül az Örökkévalóságban kell azt építeni; .*

Bé fejezés. A' Templomnak két fő tzél-
 jaiban, annak nagy méltóságát, és hasznát
 elé adtam. - K. H. A' mit az én szavaimból
 meg nem lehetett tanulni, tanuljátok meg
 a' Templomnak szenteléséből. - Tü Szent Ol-
 tárok! mellyeken az áratlan Báránynak
 Krisztus Jézusnak tiszta Áldozatja bé mú-
 tattatik. Tü igaz Keresztényi buzgóság-
 nak áldott Ofzlopi szóljatok! Tü fel szen-
 rettetett néma Falak! kik meg - ket-

töztetik azon hangokat, mellyek az Örök-
kévaló eleibe hatnak; Szóljatok, tanítsátok-
meg azokat, a' kik ide bé lépnek, és mond-
játok meg; hogy ez az igaz Imádásnak kö-
zönséges helye: hogy ez az külső Isteni
tiszteletnek izentséges Hajléka: hogy ide
nem szbbad bé lépni semmi illetlenségnek,
semmi rendetlenségnek, semmi izentelen-
ségnek. K. Ember! Tudod már ezen Szent
Helynek méltóságát; azért midön ide járúlsz
oldozd le lábaidról az hijjábavalóságnak faruit,
mint Moyzes az égő tšipke bókor előtt. Ez
az Ház tšak az alázatos, engedelmes, meg-
törödött Sziveknek kíván meg nyilni: tšak
az áitatos lelkeket akarja bé fogadni. - Tu-
dod már ezen Szent helynek ki mondhatat-
lan hasznait; fodítsd hát azokat bóldogulá-
sodra.

Jó Keresztény! ha jól figyelmeztél máj
Beszédemre, nem kétlem vigasztalással fogsz
ki menni ebből a' Templomból, és a' te ta-
lám nyomorúsagokkal bérlett házad ajtaján
egy kelemetesebb ábrázattal fogsz bé lépni. -
Ezerfzer örvendek, ha úgy vagyon. A' te
jóvadra még egyet kell értéfredre adnom. A'
tüz-

tíznek ereje elrepül, el alszik, ha nem tápláltatik. A' jó gondolatok, a' tiszta érzések meg lankadnak, sőt talámpel is enyésznek, ha gyakorta nem újjittatnak. Ezen Szent hajlék az, a' mellyben azt gyakorta leg nagyobb háfzonnal véghez viheted. Ha nehéz betegséged ágyadhoz fzegez, ha el kerülhetetlen foglalatofságid meg gátolnak; lelked akkor is gondolat által megjelenhetik itten. Amen.

Más TBMPLOM ÜNNPÉ NAPI.

Nem tudgyátok é, hogy az Istennek Templomai vagytok, és az Istennek lelke lakozik bennetek. Sz. Pál Kor. 1. Lev. 3. - 16.

A' mindenható Isteni Felség egész tiszteletet kíván az embertől. Az ember tartozik ezen adóval nékie tiak azért is, mert teremtmény. Az egész tisztelet, mellyel tartozunk az Istennek, áll belső, és külső tiszteletből. A' belső tisztelet az, melly által

Lé.

Lélekben, és igazságban imádtatik a' Teremtő. A' külső tisztelet az, melly által a' belső tisztelet illendő jelekkel méltóképpen ki fejeztetik, kijelentetik. A' belső tisztelethez tartozik mind az, a' mi az Hit, Reménység, és Szeretet valóságát illeti. A' külsőhöz tartozik mind az, a' mi ezeket helyesen kimutatja, és az emberben hasznoson neveli. A' belső tiszteletnek Temploma a' Szív; a' külső tiszteletnek közönséges helyei azon külső Templomok, mellyeket az emberi buzgóság a' végre emelt, hogy ottan a' külső tiszteletnek adója szentül le fizettség az Örökévalóság Urának. K. H. A' mái Ünnepek alkalmatosságot ad nekem arra, hogy egy erkölcsi beszédben kettős Templomról szólhassak néktek. - Ma ezttendeje beszélttem a' külső tisztelet Templomairól; ma fogadjátok el beszédemet a' belső tisztelet Templomáról. Tanúljuk meg a' mái Ünnepek alkalmatosságvával mi képpen kell fizetni Istennek a' belső tisztelet adóját Szívünknek érzékeny Templomában. Krisztusnak szavaival kívánlak megtanítani erre. Ő mondja; hogy az Isten az igaz imádóktól imádtatni kíván lélekben, és

igazságban. Ez azt teszi; hogy az Istent Szívünkben csak egyedül önnön magáért kell imádni, és tisztelni; mert ebben áll az Ő lélekbeli, és igazságbeli imádásának valósága. - Ezekben foglaltnak Beszédemnek kettős részei - Az Isten Szívünknek érzékeny Templomában mindenek felett csak egyedül kíván tiszteltetni; e' léfzen *első*. - Csak önnön magáért kíván tiszteltetni; e' léfzen *második* része Beszédemnek, - A' melly szükséges az Istent tisztelni; éppen olly szükséges annak módját jól meg tanulni; mert ez által léfzen a' mi Szívünk a' belső tiszteletnek, 's így az Istennek Templomává. -

Első Rész Nem tudjátoké, hogy ti az Istennek Templomai vagytok? Így szólította meg egykor Sz. Pál Apostol a' Korintus-béli Hiveket. Isten Templomává lenni! Fel-séges dolog! Bámúl ezen igéknek értelmén a' gyarló bűnös ember. És valójában csak akkor kezdi igazán érteni, midőn lelkét a' bűntől meg tisztította, és gyarlóságát a' jónak művelése által annyira erősítette, hogy a' jó Kereszténynek nevezetét meg érdemlette, - A' jó Kereszténynek Szive az Istennek Tem-
plo-

ploma. Azért mondatik az Isten Templomának: mert a' belső jó ember a' Szívbe lakozik, és ott az Istennel tárfalkodik; mert a' Szível a' Lélek leg többet foglalatoskodik. - A' Szív érzi fájdalmait a' rosznak: Ö viseli súlját a' bánatoknak. Ö érzi gyönyörüségeit a' jónak, és édefségeit a' gyönyörüségnek, Szóval: a' Szív a' leg nemeffebb rész az emberben; azért kívánnya ezt, az Isten magának szenteltetni. *Fiam, (vagy Leányom,)* ú. m. az Úr: *add nekem a, te Szívedet.* - Szívünket akkor adjuk az Istennek, mikor azt neki Templomul szenteljük; Templomul neki azt akkor szenteljük, midőn Ötet Szívünkben igazán tiszteljük; Szívünkben pedig igazán csak úgy tiszteljük, ha ottan Ötet csak egyedül imádva tiszteljük.

Szívünk belső indulatjával mindenek felett csak az Istent kell egyedül tisztelnünk. Ritka Szív a' világon, melly az igaz imádásnak, és tiszteletnek ezen törvényét hiven megtartaná! - Kevés Szív vagyon, mellynek valami bálvánnya nem volna! - Vagyon Szív mellynek bálvánnya a' Kevélység, De közel sem ezen nevezet alatt; mert e' már

mind az Isten, mind az emberek előtt meg-
 vagyon bélyegezve. - Hát mi képpen? A'
 tekintet fentartásának neve alatt. Így ma-
 gának mindenkor, és mindenütt az elsőséget
 óhajtja, csak egyedül az alázatos tfeleked-
 tekbe keresi az utolsó helyet. - Vagyon Sziv
 mellynek bálványa az Irigység. Ez a' ma-
 ga nemtelenségét az Okofság előtt az Igazság
 fzeretetével szokta palástolni; hólott az igaz-
 ságtalanság leg titkoffabb barátja. Fájdalommal
 nézi másnak akárminémü fzerentséjét, mi-
 vel arra mást méltatlannak itél. Nehezen fzi-
 velli a' maga forsát, és állapotját; mivel
 magát annál jobbra méltónak állítja.

Vagyon továbbá Sziv, mellynek bálván-
 nya a' Fösvénység. Ez az alattfony Tyrán-
 nussa az emberi Nemzetnek a' leg szebb ne-
 vezeteket kívánja magának el bitangolni.
 Ö az ételben, italban magát mértékletesnek
 nevezi. Az adakozásban takarékosnak. - A'
 költségekben előre vigyáznak: a' kereske-
 désben finos Gazdának kíván hivattatni. -
 Vagyon Sziv, mellynek bálványa a' Pazér-
 lás. E' magát adakozásnak, bökezüségnek hir-
 deti; Pedig az ö jóvait a' Bótok, Bordély-
 há-

házak, a' bolondok, és hizelkedők nyelik el. Bálvány fok Szivben a' Fesletség. Még önön maga előtt is utálatos ez a' nevezet; azért mindenkor ilyen homlok irállal áll elé: az Isten a' testi gyönyörösegeket is az ember számára teremtette. - Bálvány fokokban a' Torkofság, és Részezség. - Jól tudom én azt, hogy senki olly szándékkal nem kezdette, 's nem folytatja egyiket is, hogy ezen nevezetet el nyerje. Nem; mert ez az egéfség fen tartását hordozza maga előtt, Pedig utoljára ki fog tetszeni. hogy Lelke is teste is beteg. - Szóval: a' melly tetemes hiba el foglalta valakinek Szivét, a' magát abban a' Szivben bálvánnyá tette, és a' meddig az ottan múlat, az Isten oda nem férhet. Holott az Isten a' mi szivünköl senkivel ösztözni nem kíván; Ö fokkal nagyobb, a' mü Szivünk fokkal kissebb, mint sem ott magam mellett másnak is helyet engedhetne.

A' megkedvelt bün az embernek Szivében nem a' maga valóságának, hanem más zines jónak neve alatt uralkodik. Kegyetlen uralkodását valamelly jó ösztönöknek színével bé mázalja. Tsak akkor lehet ötet ki vet-

ni, midőn egészszén meg üsmértetik. Soha sem lehet azt igazán meg üsmérni; ha tsak az Hit vallásnak világofsága elleibe nem állítatik. Ez előtt pedig álortzája le esik - De éppen ez az ő mesterségek, hogy az Hit vallásnak világofságától, és annak tanításaitól fuffanak, mint a' fájós szemü ember a' Nap fúgaritól. Azért az ő imádóikat az Irás szavaival nem a' világofság; hanem sötétség fiainak, és leányinak kell nevezni. - Az Evangyéliom gyönyörüséges hangja dúrva az ő füleiknek; (azért t. i. mert nem kedvez nékiék) annak szavai, erköltsi Régulái izzetlenek, tsömört okozók; (t. i. az ő inyek a' durva testiekhez szokott;) Holott amazokat a' Koronás Proféta minden édesfégék feltett szzereti; az Aranyál, és Topáznált többre betsülli. -

Ha a' Kevély az alázatofság Menyei Mesterének ama' tanítását szemei előtt tartaná; *Szelidek, és alázatos Szivüek legyetek.* Ha az Evangyéliomból szemlélné Ötet a' betegek, nyomorúltak, és bünyösök között forogni, vélek minden jokat tselekedni; talám le esnének fejeröl a' Kevélység szarvai. - Ha

az irigy jól megtanúlná a' Keresztény Hitvallás tanításaiból ezeket: elégedgy meg magaddal, és forssoddal. - Kivány jót még elenségednek is. Ha ezen szerént gondolkoz-nék, és érezne Szívének alafon Tyránnusá-tól meg szabadúlna. - Ha a' Fösvény igazán meg értené azt, hogy néki a' vagyon nem azért adatott az Istentől, hogy légyen; ha-nem azért, hogy abból magát, és másokot is tápláljón: akkor magától meg nem vouná azt, a' mi tisztelségesen testének táplálására tartozik: akkor a' szükölködöknek ki nyúj-tott kezét üressen el nem tafzitaná: akkor a' titkos szegénység alatt nyögöket, alattom-ban is meg tudakozná, és fel segittené: ak-kor mást meg tsálni, rajta igazságtalanúl nyerekedni nem iparkodnék. - Bóldog ember az, a' ki múlandó jovaiból fogyhatatlan kin-tseket tud magának szerezni! KK! Tsak az igazán a' miénk: tsak a' 'marad örökre a' miénk, a' mit az Istennek; vagy Istenért jó szível adtunk!

Ha a' Pazérló' meg tanúlná a' mértékle-teségnek ezen Réguláját: hogy soha se vesz-tegess. Ha tudná, kinek kell, és kinek nem

kell: miért kell, és miért nem kell valamit adni; utoljára magát se bolondnak, se koldusnak nem nevezné. - Ha a' Feslett erköltsü nem kerülné az Isten Igéinek halgatását, ottan meg hallaná: hogy Felebarátjának Feleségét bünre még kívánni sem szabad: hogy, gonosz indulatból, az Afzszony állatot megtekinteni, annyi mint véle Szivében vétkezni. - Ha az Evangyéliom világánál Szivébe bé tekintene, ottan a' tiltott gyönyörüségek fertőjét fogná találni, mellyen lelke a' kárhozatig fúlladozz; melly azért gyönyörködteti most, hogy örökké kinozhassa - Ha a' Rézges a' mértékletességet soha által nem hágta volna, egészségét fokkal inkább meg tarthatta volna. Kevesebbet szomjúhoznék, többet örvendene: mindenek előnagobb betsülete: erszényiben, testiben, Ielkiben kevesebb betegség volna. - A' kik Sziveknek Templomába ilyen hamis Isteneket tisztelnek, azokhoz nem mégyen bé az igaz Isten. És ha e' képpen akarnak az Istenhez menni, tölle még jobban el távoznak. Nem fér öszve ez a' Nagy Felség a' Testnek, Világnak, és Pokolnak semminémü bálvány-
nya-

nyaival. - Az ő Templomának tisztának kel-
 jenni, mert ő a' leg tisztább Valóság, és u-
 gyan azért tiszta lélektől is kíván imádatni;
 De egyszeresmind tisztán is t'ak önnön ma-
 gáért. -

Második Rész. Az emberek t'felekedeteinek t'ak nem legközönségesebb rugója a' magános haszon kerestet. Midőn ez mint fő ok munkálkodik az emberekben, mindenkor az emberiségnek métele. Fájdalom! Bé furta magát ez a' Keresztények közébe is; és gyakorta meg jelenik a' Szentek szentében is, és azon dolgokat, mellyeket leg szentebbeknek, leg tisztábbaknak kell lenni, meg vesztegeti. Még az Áldozatokat is meg vetésre méltóká teszi! - Az Istent múlandó jókért szeretni, és tisztelni, Ő előtte büntetésre, az emberek előtt útalatra méltó t'felekedet.

Isten előtt büntetésre méltó. Mert ugyan is leheté nagyobb Szentség törést képzelni, mint magát a' leg nagyobb Szentséget meg tapodni. Valamikor Boldizsár Király meg szentelenitette vala az Isten Templomának edényeit. E' nagy vétek volt; de na-

gyon is meg büntetett az Istentől. - A' Keresztény embernek ezerszer szentebb edénynek kell lenni, amaz edényeknél; mert ő a' Szent Léleknek Temploma. Lehet é hát nevet is találni azon gonofzságnak, melly által a' Szent Lélek eszközü vetetik arra, hogy a' Szívnek Oltárán a' Nagyra vágyás, Fösvénység, és gyönyörüség Bálványainak áldoztassék? - Ezt tselekszi a' Nagyra vágyó, ha ő az Istent csak fényes nevezetekért, Méltóságokért tiszteli. - Ezt a' fősvény lélek, ha a' múlandó jókért, és kintsekért imádkozik. Ezt mivel a' testnek raboskodó lélek, midőn csak az életnek gyönyörüségeiért fog házkodik.

A' világnak Istenért szolgálni jó, és Sz. tselekedet, ellemen az Istennek e' világért szolgálni nagy véték. - Ebben a' vétékben úszkál az, a' ki az Istent nem önnön magáért, hanem egyébért tiszteli. Mert az ilyen tiszteletben a' tzel az önnön haszon; az eszköz az Isten. A' pedig tudni való, hogy nem a' tzel az eszköznek, hanem az eszköz szolgál a' tzelnek elnyerésére; tehát valahányszor csak haszonért vagyunk Keresztények;

nyek: valamikor csak múlandó jökért áitatoskodunk: és szenteskedünk, mind annyiszor nem műszolgálunk az Istennek; hanem azt akarjuk, hogy az Isten szolgáljon nekünk. - Azért reánk fér mind annyiszor az Ur Istennek Izaiásnál tett panaszsa: *A te büneiddel Szolgáddá tettél engemet.* (43. - 24.) Ember! ha éizre veszed azt: hogy valaki téged csak erfényedért betsüill; hogy csak rakkott asztalodért szzeret, és tisztel; nem de meg fogod utálni az ilyen embert? - Mekkorát hibáznál, ha az Istenről alatsfonabbúl gondolkoznál, mint magadról!

Az Istennek ilyen imádása útalatos még az emberek előttis. Hogy ne is volna! mikor a' Szentség palástja alatt az Istentelenség lappang? - Nagy *Konstantin* Tsászfár ki hirdeti, hogy minden Keresztény Tisztviselők, a' kik a' Pogány vallásra nem akarnak állani, távozzanak el Udvarától, és Hivatalokból. Sokan a' kik a' Méltóságot, a' kenyeret többre betsülték a' Kereszténység Istenénél, és az ö Hit vallásánál, Pogányokká lettek. De a' Bölts Tsászfár böltsen tselekszük; mind elbottsátja ezeket a' Hite szegetteket; azt mondván:

ván nékiek, hogy a' ki nem vólt hiv Istenéhez, az hiv nem lehet se a' Tsászfárhoz, se annak Országához. Sokat lehet ebből a' példából tanulni! A' tanúság ki húzását Tü reátok bizom. -

A' jó Keresztény az Istent önnön magáért az Istenért tiszteli, és keresi; velle egyútt semmit sem. Mert tudja azt, hogy ha az Istent bírja, akkor mindennel bír. Noha múlandó jókért nem imádja az Istent; Mindazonáltal kér tőlle azokat is. De hogy? - előre botsátja mindenkor; *Légyen meg a' te akarod.* - Ha meg nyeri a' mit kért, hálaát ad érette; ha meg nem nyeri, tífendes szível azt mondja: Véghetetlen Bóltfesség! ha Te nem akarod, én sem kívánom. - Ö a' maga Hitvallását nem azért követi, mert hasznos; hanem azért, mert igaz. El válhatatlanul ezen Oszlop mellé ragaszkodik. És Hitvallását nem annyiban telyefitti; a' mennyiben hasznos, hanem egészszén: a' killebb Törvényeket úgy, mint a' nagyobbakat. A' jó Keresztény akármelly Tötvényeknek bétöltését nem tífak annyiban itéli szükségesnek, a' mennyiben betsületet szereznek; ha-

nem

nem azokat alattombais meg tartja éppen úgy, mint nyilván. Otthon úgy, mint máfok előtt. - Jó akar, és ügyekszik lenni mindenkor, és mindenütt, Törvény szegő fo ha még gondolatjában sem. Jót tfelekszik, ha szintén tudná, hogy meg büntetik érette: a' roszszat eltávoztatja, ha szintén tudná, hogy meg jutalmazák is érette. Ezek az ö érzékeny Templomának erőfs Ofzlopi! „Ez a' Templom, ú. m. a' Bölts *Agoston* (Serm. 20.) Hit által fundáltatik, Reménység által nevelkedik, Szeretet által tökéletesítettik. „Illyen szép Templom a' jó Kereszténynek Szive! ebben lakik az Istennek Lelke: ebben fizettetik le tisztán szentül, és igazán a' belső tiszteletnek adója.

Bé fejezés. K. H! Midőn én ma tüteket arra tanítottalak, hogy Szivetekben minde nek felett egyedül az Istent, és őtet tflak önnön magáért tiszteljétek, a' belső Isteni tiszteletnek valóságára tanítottalak meg. De még jegyezzétek meg azt is, hogy valaminek a' külső tisztelet belső nélkül hazfontalan, úgy a' belső külső nélkül igaz nem lehet. Igazán tisztelesz valakit? lehetetlen ki nem nyilatkoz.

Imé minden Fejedelmeknek Ura az, a' ki Szivedben szállást akar verni. - A' te szűkséged, és szegénységed talám nem engedné meg azt, hogy egy Földi Fejedelmet bé fogadhass. Imé az Egek Urának egy egész Templomot készíthetsz Szivedben; ha azt néki tisztán tartod: ha azt nemeli érzésekkel, jó tőlekedetekkel fel ékesítted. .. Tudd meg azt K. ember! külső képpen akármelly szegény, nyavalyás, megvettetett légy; de ha a' te Szivednek Oltáránál Értelmed a' Hitnek világosságával fényeskedik: ha Reménységed a' Kegyelemhez támaszkodik: ha Szereteted mennyei tüzvel langadozik; és Lelked a' buzgó imádságnak illatjával az Istenhez emelkedik: akkor egy vagy a' legboldogabb hallandók közül. Amen.

koztatnod. Igazán szeretsz valakit? lehetetlen csak magadban meg fojtanod, és jeleit nem adnod. - A' Szivnek mint Isten Templomának formálására a' külső Templomok, mint egy Iskolául rendeltettek. Itten a' Szivünkben lévő tiszteletnek jeleit gyakorta ki kell mutatni. Azért, mert ezzel tartozunk; azért hogy a' belső tiszteletben a' külső által meg jobban gyarapodjunk, Nem az Istennek, hanem nekünk van szükségünk arra, hogy ötet tökéletesen tiszteljük! - A' belső tisztelet pedig nem más képpen gyarapodik bennünk - hanem az áitatos könyörgések által: az Isten igéinek buzgó halgatása, és hasznos meg tanulása által. Ezek által születik, neveltetik és tökéletesítetik a' belső jó indulat.

Végre elne felejtkezzél arról Keresztény ember! melly Szent edénynek választattál a' Kereszttségben! - Melly Felséges Vendég az, a' ki nálad kíván lakozni! - *Si étve szálljalá, mert ma nálad kell maradnom.* Ezt mondja ő nem csak Zákéusnak, hanem az ő képeben minden bűnösnek. - Ha a' Fejedelem a' te házadhoz kívánna szállani, nemde a' lehetőségig fel ékefitenéd azt? -

Imé minden Fejedelmeknek Ura az, a' ki Szivedben szállást akar verni. - A' te szükséged, és szegénységed talám nem engedné meg azt, hogy egy Földi Fejedelmet bé fogadhass. Imé az Egek Urának egy egész Templomot készíthetsz Szivedben; ha azt néki tisztán tartod: ha azt nemeli érzésekkel, jó tőlekedetekkel fel ékesítted. .. Tudd meg azt K. ember! külső képpen akármelly szegény, nyavalyás, megvettetett légy; de ha a' te Szivednek Oltáránál Értelmed a' Hitnek világosságával fényeskedik: ha Reménységed a' Kegyelemhez támaszkodik: ha Szereteted mennyei tüzvel langadozik; és Lelked a' buzgó imádságnak illatjával az Istenhez emelkedik: akkor egy vagy a' legboldogabb hallandók közül. Amen.

Egy Nemes ember meszsze tartmány-
ba méne, hogy magának Országot ven-
ne Sz. Luk. 19. - 12.

Egy Nemes embernek, a' ki régi Össeinek földjétől meszsze Tartományban magának Országot alkatott, Szent István első Királyunknak ditső emlékezetére, és tiszteletére szenteljük e' mái napot, Édes emlékezet! mellynél fogva el nem felejtkezhetik a' Magyar Nemzet arról, hogy már nyóltz száz esztendők óta, Keresztény, és Europai Polgár. - Hafznos tisztelet! mellynél fogva mélyen érzi Szivében tartozó kötelelségét azon Szent Koronához, melly az örök végezés ajándéka - A' régi Nemzetek történeteiben nem volt hallatlan dolog, olyan Fejedelmeknek Oltárokat, Templomokat építeni; Áldozatokat bé mutatni, a' kik Hazafiaiaknak vérével festették meg drága Honnyoknak mezeit. A' kik holt testeken léptek a' Trónusra, és erőszakkal tikorták ki az Igazság kezéből az Hatalom Páltzáját, El felejtkezhetik é tehát a' Magyar Nemzet olyan Fejedelmének meg-
ad.

adni a' méltó tiszseletet, a' ki annyit adott Nemzetének, a' minél többet nem adhatott; a' ki áldott Tartományaira az örök Békeség jó téteménnyeit árasztani meg nem szünt: a' ki alatta valóinak Attya volt, és mindeneknek mindene: a' kit a' szelidség, és Vitéség: a' Böltséseg, és Szentség díszesítettek; a' kit a' világ a' maga Heróffai, az Egpedig maga Fiai közé számlált, K. H! Oda tzeleznak az én szavam, az hová leg hasznosabban tzelelhat Szent Királyunknak ez-tendönként elé forduló tisztelete. Hogy tudni illik valamint közösök Polgári alkotványunk jó téteménnyei mind azokkal, a' kik a' Magyar Sz. Korona árnyékában nyugofznak; úgy közönséges légyen a' tisztelet, és hiveség, mellyel egész Polgári alkotványunknak tartozunk: Hívek légyünk azon Szentséges Hit valláshoz, mellyen az épült: - ahoz a' Koronához, melly eztet ékesíti. Ha kívánnyátok, hogy magamot világosobban ki fejezzem, azt akarom mondani Hiv Keresztények, és hiv Polgárok légyünk.

Első Rész. Nem találtatott még Nemzet, melly bizonyos Polgári Tárfaságot for-

mált volna Réligyio nélkül. Ezt a' Tárfaság-
nak fenn tartására, és bódogittására múlha-
tatlanúl fziükségesnek állították mindenkor a'
Nemzetek Alkotói, és a' Bölts Törvények
Szerzői. És ha valahol az emberek ezt a'
fontos lépést el vétették, a' fzerentsétlensé-
gek özöne, és az utolsó veszedelmek fenye-
getései arra kényszerítették őket, hogy a'
Polgári Tárfaságban a' Vallásról, és a'nak tisz-
teletéről nem csak elne felejtkezzenek, ha-
nem szentül gondoskodjanak. Hogy mondá-
fom igazságának meg bizonyítására meszíze
ne mennek; (ha szabad háromszáz mért-
földnyi távúlságra ki mondani az igazat) frifs
példánk lehet az a' nagy Nemzet, melly el-
ső fel hevültt zurzavarjaiban hasonló volt a'
magát sértegető, és meg gyilkolni akaró bo-
lond beteghez. Midön ez; Templómait bar-
langokká tette; Oltárjait meg fólztotta, Sz.
edemnyeit pénznek; harangait ágyuknak ön-
tötte. (Ezeket a' Pogány Roma még utolsó
fziükségeiben se tfelekedte! Kézzebbek voltak
a' Romai Afzfzonyságok, fülbe valóikot, gyü-
rüiket, arany lántzaikot az Hazának fel fe-
gillésére adni, mint sem az Isteneknek Tem-
pló.

plomait ékeiségektől, és kintsektől meg fosztani.) midőn a' Frantzia Nemzet Papjait öldöfte, Szent Könyveit tífufon eltemette; midőn a' Keresztény Hitvallást lábaival e' képpen tapódta, és minden Szentségeit kifogyolta; akkor Polgári bődogságának utolsó romladekai között tántzolt. - A' végső vezedelem, mellynek örvényében ebredettfel, arra kényszerítette; hogy a' Keresztény Hitvallást, mellyet elébb meg tapodott, tulajdon kezeivel emelje fel, és törvényesen lábra állítsa.

Ha a' Történetek jegyző Könyveibe mélyebben tekintünk, még az is való, hogy minden régi hatalmas, nagy Nemzetek Polgári képpen is akkor tartották magokat legbődogabbaknak, midőn Vallásokat legfényesebben gyakorolhatták. - Különösen pedig a' Sidó Nemzetről tálhatatlanúl igaz, hogy a' meddig Vallását tífztán meg tartotta, addig a' legfényesebb, és legbődogabb Nemzet volt. Mind ezeknek főbb oka az: mert tífak egyedül a' Vallás az a' fzent, és hathatós ezköz, melly a' tirkos hibákat is megzabolázhatja, és a' jót alattomban is elémozdít.

hatja. A' Fejedelmek, és az ö Tifztjeik tfak a' nyilván való roszszat büntethetik meg, és tfak a' nyilván való jó tfelekedeteket jutalmaztathatják meg. Nüntsen se erejek, se elég tekintetek az alattomos roszszat megakadályoztatni, se a' jót minden képpen élé mozditani. Pedig ezek nélkül aláb való lenne az emberek Tárfasága a' vad állatokénál. Az az eszköz, melly a' titkos, és alattomos gonoszszásznak nem tfak gátot vethet, hanem kiis irthatja, melly a' belső jóságban sokkal többet helyheztet, mint a' külsőben; az egyedül tfak az igaz Keresztény Hitvallás.

Által látta, és jól értette ezeket az igazságokat *István*, a' nagy *Géizának Fia*, Nemzeté-lételünknek, és Polgári Alkotványunknak Szerzője. Ezt az Alkotványt ö legközelebb építette azon Köszálhoz, és azzal öszve kaptfolta, merlyről írva vagyon, hogy nem tfak az embereknek, hanem Pokolnak minden gonoszszága se vehet diadalmat rajta. Ném akarok én itten a' Világ Nagyjainak dőlgokba avatkozni, vagy kezek alá ízóllani; azt mindazonáltal bátran elmerem mondani, hogy az a Polgári Tárfaság lehet igazán boldog,

dóg. Melly Törvényeinek allapúl válaftotta azt az Üdvözittö Hitvallást, melly a' jámbor életet hiba, és kivétel nélkül, olly egészfen tanítja, mint azt az Isten Fia tanította, melly az Erkölsöt olly tisztán mive-
li, mint az Istennek Lelke akarja. - Sokkal világosabb állitásom, mint sem azt bizonyítani szükséges volna.

Erre az Hit vallásra tanította Szent István nemcsak a' maga Fiát, hanem alattvalóit is, olly nagy buzgósággal; hogy a' Keresztények akkori Papi Fejedelmétöl (*2dik Sylvestertöl*) Krisztus Apostolának neveztet-
ték; az honnan az Apostoli nevezetet a' Királyi Felség máinapiglan is fen tartja. Tudta ez a' Bölts Király azt, hogy ez az Hitvallás a' Fejedelmet az Istennel, és alatta valókkal olly édesdeden köti öszve, mint az Atyát az ö gyermekeivel. Tudta, hogy ez a' szeretet érzékeny lántzával kaptsolja egymáshoz az alattvalókat, mint a' szépen meg egyező testvéreket, a' kik egy formán tanultak gondolkoztak, érezni, és egy forma Törvények szerént iparkodnak boldogul élni. - A' Krisztustól vett, az Apostaloktól ki hirdet-

tetett közönséges Keresztény Hit vallás az, mellyet Ö Polgár Alkotmányának Fundamentomául választott, következőnek, és alattvalóinak örökség gyanánt hagyott, valamint ezt az ö Törvényes Könyvetskéje bizonyítja. Annak okáért ha vagyon Polgári alkotványunknak törökös részei között valami, a' mi meg érdemli áthatatos hiveségünket, azok közt a' Sz. István által törvényesen be hozatott Keresztény Hit vallás az első. - Második a' mü Polgári alkotványunkat díszítő Királyi Korona; erről a' 2dik Részben.

Második Rész. A' józan Természet fokkal jobban vezeti az embert a' felszes Tudománynál, és mesterséges Mesterségnél. Ezek a' magok nagy kerületeknek üregében el tévesztik magokat, 's addig fejtegetik az igaz erzeft, mig végre el vesztik. - A' Böltsék, és Törvény tudók fokban fárasztották Elméjeket azon, mitsáda Országulás formája volna leg boldogitóbb? Erre a' kérdésre sok a' vélekedés, mindeneknek vagyon valamelly fundamentoma; de mindeniknek tfak annyiban vagyon igaza, a' mennyiben állitása boldogithat. - Nem tzelom erről a' dologról egye-

gyenesen bezzélleni, hanem ezt tfak érdekelni. - Tekintsünk az Égre. Ott egy örökösön uralkodó Napot látunk, a' melly világával fényesitti, és melegivel élteti a' körüllette lévő Plánétákat. A' melly mértékkal tartja ez, és huzza magához, a' körüllette lévő Tsillagokat, ugyan azon mértékü erővel tartatik, és vonattatik azoktól, és mintegy egymásnak esküdt hajlandósággal közös törvényeket fentartfák - Talám nem hibázom, ha azt mondom, hogy ez a' legtermészetesebb, legméltóságosabb, és legbóldogitobb Uralkodás formájának ábrázolása a' természetben. Mivel minden ember az uralkodásra inkább, mint a' függésre hajlandó, mi lehet a' józan Természettel szebben meg egyező, mint az, midön mindenektől közös akarattal egynek által adatik az elsőség, és Felség olly móddal, melly szerént erőfs fal tétetik az hatalommal való vízfzáelésnek szintén úgy, mint a' függetlenségnek. Méltóságosabb nem lehet, mint a' midön a' kettőnek egy az hatalma, és ditsősége Bóldogitobb se lehet, mint a' midön a' bóldogító erő, és ügyekezet mind a' kettőtől, t. i. a' Felségtől, és alattvalóktól származik. Ve-

Veszitek é észre K. H. hová tzelozok?
 A' mü Polgári alkotványunkot egy fényes
 Királyi Korona díszefitti. Ezt Roma azért
 szentelte meg, hogy Szent legyen ahoz való
 Hivségünk. Ezt nyoltz száz észvendők alatt
 ditső Eleink azért védelmezték olly vitézül,
 hogy álhatatos legyen ahoz való Hivségünk.
 Ezt annyi Vitéz, Kegyes, és Szent Feje-
 delmek azért nemesítették meg nagy Virtu-
 saikkal, hogy tisztelettel telyes legyen ahoz
 való Hivségünk. - Értem én itten a' Korona-
 által azt a' Felséges Személyt is, mellynek
 Fejét méltán ékefitti. Ő reája a' Koronás Fő-
 re háromlik az az Hivség, mellyet a' Kor-
 náról mondtam. A' Koronás Fő iránt Hiv-
 séget, Engedelmeséget, és Tiszteletet pa-
 rantolt a' Királyok Királya, midön azt mon-
 dotta: *Adjátok meg a' Tsászárnak a' mi a'
 Tsászáré.* Ő maga is példát mutatott ebben,
 midön az adot megfizette. - Erre intetünk
 az Apostalok Fejedelmétől is, a' ki a' Feje-
 delemnek tartozó tiszteletet a' leg főbb kö-
 telekségek rendében adta előnkbe: *Az Atyasí-
 ságot (úgy mond) szerefsétek, az Istent
 féljétek, a' Királyt tiszteljétek.* 1. Petri 2. v. 17.

Tör.

Törvényünknek ereje, és esküvésünknek Szentsége is erre köteleznek minnyájunkot: az az, nemcsak azokat, a' kiket a' születés, és nyelv Magyarokká tett, hanem mind azokat is, kik a' Magyar Törvénynek védelme alatt, a' Magyar földnek jó téteményeivel élnek, és bátorságban lakoznak. Ők a' többek felett különös háládatossággal is tartoznak ennek az Országának, melly az Idegeket mindenkor betsülettel keblébe fogadta.

Polgári kötelefségeinknek hiv telyefittésére birhatnak az okos gondolkozás, és Polgári alkotványunk igaz megfontolása. A' Magyarának természetéhez, nemzeti tulajdonságához (*Charakteréhez*) alkalmaztatott Törvénye, (*Constitutioja*) vagyon. Ha ennek darabjait ki keressük, a' Régiség omladékaiból olyan remekjét találjuk itten, az idők's ember tismérésnek, és előre látásnak: olyan emlék oszlopát a' régi Törvény Szerzők Böltségenek, melly a' mostani tudós idöket fok részben megalázza. És képes lett volna Nemzetünket magallabban emelni, mint hajdon Szólónnak törvényei *Athenét*; ha az egymást felváltó idök vizontagságai, és az

innét származott erköltsök változásai nem lettek volna azok az akadályok, mellyek mi-án a' maga boldogító erejét soha ki nem adhatta. - - A' Magyarok jó Királya, jó Fejedelme vagyona is; a' ki alatt bizonyosan a' kegyes *Antoninus* Századját élnök, ha tsak Európának közös szereztsétsétségei az ő Atyai szivét annyiszor nem keserítették volna; és alattvalóinak sorsát annyira nem terhelték volna! A' mi Hivségünk erősi vállalai ezeket is el hordozhatják; annál is inkább, hogy az ő Kegyeisége azokat határ nélkül könnyebíteni kívánja.

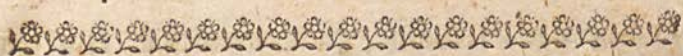
Bé fejezes. Keresztény Magyarok, kedves Pólgár társaim! - Talám illet volna, egy nagy Királynak, egy Szent Fejedelemnek ünnepeán a' Fejedelmeknek kötelességéről beszélni; de ők sokkal nagyobbak, én sokkal kisebb vagyok, mintsem én azt méltóképpen tselekedhettem volna. Ők engemet nem halhatnának, és ha halhatnának, akkor talám hallani nem akarnának; azért inkább illet hozzám Tüteket, a' kik Fejedelmek nem vagytok, hanem alattvalók, arra tanítani,

a' mire a' jó Fejedelem akarja tanítani, és taníttatni az övéit. - Reá emlékeztettelek törökös Polgári kötelefségtekre. Azon kettős Hívsegre, a' mellyel tartozunk Polgári alkotványunk egész mivóltának. Fundamentom nélkül fenn nem állhat, védelmező dísz nélkül boldogul fenn nem maradhat semmi alkotvány. *Constitutionknak*, Polgári alkotványunknak fenék fala az igaz Keresztény Hitvallás: védelmező díze, és fénye a' Királyi Korona. Ezek a' mű jól létélünknek, a' bátorságnak, Nemes Szabadságnak, az arany Békességnek mint egy Szülői; légyünk hát hív tisztelői! - Kedves Hazámiai! a' mostani idők, vagy talám a' következendők a' mű állhatatoságunknak, és Hívségünknek proba kövei lesznek. - El ne szédítsenek tüteket a' szabad gondolkodás, és újjítás kívánása; az arany hegyekről való álmadozások, és akár minémü ketfegtető ígéretetek. Gyakorta meg történik az a' gondatlan emberekkel, a' mi a' legyekkel: - a' téjnek, és méznek közepébe repülnek; az hol azt vélik, hogy a' boldogság ölébe rohannak, ott veszedelmet találnak. - Ditső Eleink nekünk Országot szer-

zettek, üdvözítő Hit vallásra tanítottak, -
bóldogító Törvényeket szabtak; fényes Ko-
ronát hagytak. Kivánhatunk é nagyobb örök-
ségeket? - Reánk ezeknek csak meg őrzését,
védelmét bízta; és azért mihent ebből egy
lépést el mulatunk, azonnal nem vagyunk i-
gaz maradékok.

Leg nagyobb kints a' Szabadság, vérrel
szerzik ezt a' Nemzetek, úgy szerzették ezt
nékünk el hűnyt Eleink. A' mi Szabadsá-
gunk Polgári alkotványunknak Szüleményje:
de e' csak addig élhet, a' meddig amaz fenn-
marad; amannak romlásával el hal, el enyé-
szik. - Jó Hazafiak! valamikor lehetett a'
Magyarok Zászlóján ezen írást olvasni: *Sza-
badság, vagy Halál.* Szabadságban élni,
vagy ditsőségesen meg halni: mind a' kettő
csak egy Nemess Nemzetnek lehet a' tulajdona.
Légyen hát előre írva Szívünben: *Szabad-
ság, vagy Halál.* - Csak tellyefitsük mi
kötelességünket, bizonyoson az Égbéliek is
figyelmezni fognak mi reánk. - Magyar Or-
szágunk szövetsége vagy az örökkévaló-
ságban élő Fejedelmekkel is. Máriának a' leg
hatalmasabb Királynének pártfogása alá va-
gyon

gyon bizva Hazánk, és Nemzetünk. Ö a' mi Nagy Afzszonyunk! *István, Imre, és László* nem szeretnek ma is kevesebb beűnket, mint akkor szerettek, midőn Atyáinkon uralkodtak. - Feleljünk meg Eleink ditséretes nyomdokinak. - A' leg jobb Hazafiak, a' leg hűségesebb Polgárok köteletséginek. - Ha valamikor elő ítélet nélkül olvasni fogja a' késő maradék a' mostani Századnak rendében a' Magyarok szép tetteit: Ha el fáradván Világ rémittő tfelekedeteknek tsúdáin, az ő szemei a' Magyarok tartománnyaain fognak nyugodni; melly a' nagy Politikai változások, és által változások között változást nem szenvedett, hanem úgy álhatatoskodott, mint a' tenger közepén fel emelkedett kőszál; akkor így fog fel kiáltani: Bóldog Nemzet, mellynek tulajdona az Hivség, és Nagy Szívűség! Bóldog Ország, mellynek az örökké valóságban is Szövetségesei vagynak! - Még tsak egy szót Kereftény Magyarok! melly jön ki *Lajosunk* sírjából, melly szomorán hangzik a' Moháts halmairól: *Egyeség, és Hivség!* Erre kívántalak ma emlékeztetni tiiteket; mert erre tánit münket az Isten, a' Törvény, és a' Fejedelem, Amen.

*Bóldogok a' Lelki Szegények, mert
övék Mennyeknek Országa. Sz. Maté.*

5. - 3.

S éráfikus Szent Ferentznek egy néhány Szerzetes Rendek Alkotójának, és Attyának különös emlékezetére, és tiszteletére szentelik e' máj napot a' buzgó Keresztények, az ő Szerzetes Fiaival egyetemben. - Ha ezen Szent Férfinak életét öszve hasonlítom a' máj Világ lelkével, nem tudom mit mondjak ollyast az ő dicsiretére; a' mi egyszerűes-mind kedves légyen az emberek előtt, és fogonatos az ő lelki épületekre. A' Világnak szemei csak azoknak tekintetén szoktak meg nyugodni, a' kik Fényességgel, Böltfességgel, és Gazdag értékkel rogyagnak. Keresem ezeket az ő életében, és ott azt látom, hogy az ő minden Fényessége áll, egy a' világtól meg vettetett, együgyü, alacsony öltözetben, az ő minden Tudománya, és Böltfessége az alázatosságban: az ő egész Gazdagsága egy önként választott szegénységben.

be. - Így jelenik meg az emberek előtt; mint ha nem ember, és mintha nem e' világbólvaló vólna. A' Világnak kevély Fia férre fordított ortzával mégyen el mellette. A' Bölts részre hajlás nélkül tekint, meg vizsgálja, és úgy találja, hogy az ő életéből fokot lehet tanulni, A' világot meg vetni, és hozzá csak annyiban ragafzkodni, a' mennyiben elkerülhetetlenül szükséges: a' világnak közepette a' világtól elzárva élni: a' megvetetésnek, magánofságnak, és Szent Elmélkedéseknek holtig való áldozatja lenni; mind ezek megfeszített nagy Erkölsök, ha a' Keresztényi Tökéletességnek lelke által elevenitternek. De olyanok, mellyeknek igaz követésére az embereknek csak legkissebb része lehet alkalmas. Vannak azomban az ő életében olyan Erkölsök is, mellyeket minden ember hasznoson követhet: az Alázatosság, Mértékletesség, Istenben való erősbizodalom. Mind ezeket öfvekaptsolva találom, a' Böltsnek amaz imágságában: *Kettőt kértem (Uram) te tölled, meg ne tagadd töllem, minekelötte meg halyak. A' hivságot, és hazugságot távoztasd el töllem,*

köl-

kölduftságot, és gazdagságot ne adj nekem; hanem tsak az én élelmemre szükségefeket add meg nekem! (Pél. Beszéd. K. 30. - 7. 8.) A' hivságot, mint Szülemennyét, és az hazugságot, mint Szólgáját a' vétkes gázdagságnak utálni: a' gazdagság után mérték nélkül nem áfitozni; a' fzegénységtől nem irtozni: a' Szükségefekkel meg elégedni: Ez a' mit kért a' Bolts az Iftentől! Ezekből öfzve foglalva áll az a' lelki Szegénység, melyet az Üdvözittö böldognak nevezett. Ennek a' böldög Szegénységnek egy példája vagy on a' mái Ünnepe tárgyában Sz. Ferentzben. Miről illenek hát ma inkább fzóllanom, mint ama böldög Szegénységről? Azért, a' Szegényeknek vigasztalására, és a' Vagyonofoknak tanúságára ezt a' két Kérdést fogom meg magyarázni. *Elöfzer*: Miképpen nyugtathatják igazán meg magokat a' Szegények? *Másodfzer*: Miképpen gazdagíthatják igazán meg magokat a' Szegények?

Elsö Rész. Gazdagnak lenni nem véttek, Szegénynek lenni nem gyalázat. „Nem a' Szegénységben van hiba (ú. m. Szeneka)

ha-

Hanem a' Szegényben,, . Úgy is van; mert a' szegény állapotot az emberek tulajdon hibáik által téfzik magok előtt únalmasá, terhese, és gyalázatosá. A' Szegények egy ártalyában, a' magok meg nyugtatófokra nézve két hibát ízoktak elkövetni. Első az, hogy nem tanútták meg Szegénységeket békével vífelni. Második az: hogy a' Gazdagoknak vagyonyját írigy ízemmel nézik. Ha ezen két tetemes hibából ki tízfítitják magokat, azomban a' Szegénységben is fel találják nyugodalmokat.

Kereltény ember! ha tégedet a' fors ízegény állapotban helyheztetett, tudd meg azt, hogy a' bánattal, panaszokkal, és íránkózálókkal forsodon nem fogíz soha könnyebbiteni; nem nyugodalmat; hanem nagyobb eméíztödést fogíz tífinálni magadnak. - Tanúlgasd békével hordozni forsodat! Erre tégedet leg hathatósabban reá bírhatnak az Istenni gondvífelésnek, tulajdon állapotodnak, és a' békéségestíírés után várakozó nagy jutalomnak meg gondolásai.

Gondold meg hát, hogy az Istenben minnyájunknak egy közönséges Attya vagyony,

a' ki azt kívánja, hogy minden napi imádságunk által benne való bizodalunkat meg erősítsük. Ő a' melly böltsen kormányozza a' világot, éppen olyan kegyesen gondját víveli minden teremtményeinek. Ő a' mezei virágokról, és az Égi madarokról el nem felejtkezhetik, el sem is felejtkeznek; annál inkább el nem felejtkezhetik az emberekről, a' kikért amazokat is teremtette. Szeretetének már ezernyi ezer jeleit mutatta; egyetlen egy Fiának fel áldozásavai is ezt bizonyította meg.

Fontold meg továbbá állapotodat; talámné vagy éppen a' leg utolsó nyomorult; náladnál még fokkal szegényebbek is vannak. Az embereknek közönségebb forsa a' Szegénység, mint a' Gazdagság. Náladnál jobb, és nagyobb Lelkek is ültek, és ülnek ebben a' hajóban. Az Üdvözítő, és az ő Szülői Szegény életet éltek. Ezerenként lehet találni a' régi jó Kerfztények között, a' kik Istenét mindeneket el hagyták, magokat önként munkás, és Szegény állapotra adták. - Talám a' bal szerentse játéka egy jobb állapotból alá taszított, és Szegénységre kárhoztott?

tott? El ne tsüggedj! E' minden napi történet e' világban! Álly boszut a' Szerentsén, és kézfizts magadnak megelégedést a' tserép edény, és fa kalány mellett; mellyet az e-züift, és arany nem adhattak! - Ha a' Keresztény Böltséktől nem akaríz tanulni, a' Pogányok meg szégyenitenek. A' Görögöknél *Fótzion*, Áthénának gazdagsága, és puhasága között Szegény életet élt. Gazdag lehetett volna. Királyok kínálták meg ajándékaikkal; de ő meg vetette. Romában *Scipio Násica* a' maga idejében a' leg hirsebb Vezér, és a' leg érdemesebb Ember, olyan Szegénységben holt meg, hogy a' Város költségén temetetett el. - Az Igazság a' Szegénységnek hűségesebb Barátja, mint a' Gazdagságnak! -

Jegyezd meg itt magadnak azt is, a' mit egy Keresztény Bölts (Aranyfüjú Sz János) a' Szegényekre nézt mondott: „A' Szegény
 „ú. m. ki az Abrahám kebelébe vitetett, nem
 „azért dicsértetik, hogy Szegény volt, ha-
 „nem hogy Szegénységét jó kedvel viselte.
 „Ha tehát szegénységedet békével hordozod,
 „és hálákat adíz az Istennek, Koronát

„készít te néked. Ha pedig átkozódol, és az Isteni Gondviselést vádolod, roszsz a' te Szegénységed. „ - A' Gazdagnak ditsérete abban áll, ha jóra fordította a' maga jóvait. A' Szegénynek pedig Koronája a' Békeséges-türésnek Rózsáiból vagyon fonva.

A' Szegényeknek másik tetemes hibájok az, hogy a' Gazdagoknak sorfokát irigylik. Azonnal el enyészik ez a' nemtelen indulat, mihent valaki a' Gazdagoknak mind terheit, mind örömeit jól meg vizsgálja.

A' fok vagyon, fok gondal, bajjal, és fáradsággal szereztetik, és még több aggodással őriztetik meg. Sokszor, mikor a' Szegény szenvedsen alúszik, akkor a' Gazdag nyughatatlanul tölti éjjeleit. Fél a' tüztől, víztől, tolvajoktól, és más szerentsétlenségektől. Ha magában száll, féjti Lelkét is, ne talántán a' gazdagság mellett el veszefszze. - Barátom! ment a' te szegénységed ezektől a' terhektől, és azoktól a' számtalan késértetektől, mellyek a' gazdagsággal öfzve vannak köttetve! Azon kült a' gazdagsággal való helyes élésre nagyobb lelki erő kívántatik, mint a' Szegénységnek békeséges szenvedése-

sére. Azért ha gyengébb lélekkel bírsz, talám veszedelmet ohajtanál, és ha meg nyernéd, áldozatja lennél a' gazdagságnak! Hát ha a' bövségben fokkal rozsfzabb ember vólnál, mint most vagy a' Szegénységben! - Tudd meg azt, hogy az Isteni Gondvifelésnek véghetetlen böltsék az ő titkai, ha által nem látod is azokat.

Továbbá; Szegény ember! mit irigyleszsz te a' Gazdagoknak? az ő fényes Palotáikat? O ha te ottan mindeneket szem fül hegyre vehetnél, tapasztalni fognád, hogy fokkal több titkos sohajtások, könyvhullatófok, és panaszok emelkednek; mint a' te jámbor szegény szomszédod házikójánál! Tsudálkozva kérded, miért? mivel úgy mondasz, mindenben bővelkednek. Igen is bővelkednek egyébben; hanem a' megelégedésben szükölködnek. Azt kérded ismét: úgy de miért? azért; mert a' világnak minden jóvai egy tsemóba, rakásra halmozva csak annyit téfznek a' zabolátlan kívánságoknak, mint egy tsepp viz a' szomjus útzónak. Értsd meg, ha meg értheted.

Talám az ő fok féle étkekkel, és italokkal meg rakott asztalaikat irigyled? - Ha úgy; azt kérdem tölled: mind egyé az okosság előtt egy tál ételből; vagy hufz féleből jól lakni? igen is; azt feleled; ha az ételnek tzélja az éhség megszüntetése, mind egy - . Hát az egészségre nézve? - Bizonyofon hasznosabb az egészségnek fen tartására az egy féle jólkészített étel, és ital; azt felelik még a' Gazdagok is; - Ha meg kérdeznéd a' Patikáriusokat, kik adóznak nekik leg többet? Bizonyofon azt felelnék: hogy a' kik leg drágább Szakátsfokot tartanak; mert azoknak két konyhára van szükségek: az *A-pitziuséra*, és a' *Hippókratesére*.

Talám az ő különbnél különb öltözeteikben akad még a szemed? - Barátom! meztelen jöttél a' világra; akkor bé takartak egy darab rongyal azért; hogy a' széltől, hidegtől, és melegtől védelmeztesél. Miért kívánfz ma is többet? - Ha a' tisztetséget keresed az öltözetben, azt könnyen, és kevéssel bé éred. Ha a' módi által a' világ tetészfít kergeted; annak soha végit, hofzfát nem éred. - A' Selyem, és Bársony, ezü-

ftös,

ftös, és aranyos Öltözetek nem adhatnak érdemet, és belső megelégedést. Könnyebb ezt a' durva poszto alatt megszerezni! -

Hát ugyan mond meg, mit irigylestsz? azté, hogy ök dolog nélkül, szép Tárfaságokban, és mulatságokban élnek? Atyámfia, tanuld meg azt, hogy a' restség párnáján vagy únalmások, vagy vétkefek az órák. - Te a' napot hirtelen, és ártatlanul el töltheted e' kapa nyelinn is. Estve jó izüleg esik a' te szegény tűz helyedben készült vatforád, és a' kopatz földön is édesdeden alúszol. Amazok az étel kívánást is (*appétitust*) pénzel vásárolják; mégis a' pilyhés nyofszoljában sok álmatlan éjtzakákat töltenek. Tovább: talám azt gondolod, hogy a' kik együtt mulatnak, és egymásnak mosolyognak, azok mind jó Barátok? - hibázol. Ezeknek nagyobb része álortzában jelenik meg. A' tettetésnek remekjei játszodnak itt. Szemek szájak nevet, Szivek pedig az irigységtől, haragtól, gyűlölségtől dagadoz. Ha áll ortzájokat leránthatnád, vagy kebelekre bé tekinthetnél, tudom bizoyoson, hogy valamelly irtozással szaladnál el közüllök.

Vagyoné még valami? - Az ő rakott Házaiknak drágaságai, rajzolatok, tükrök, musfikák, és játékok: Ezek sértik é a' te érzékenységeidet? - Nem panaszolkodhatol te is; a' természet gondoskodott rollad is. A' Nap, és Hóld világoskodnak; a' Tsillagok rogyognak: a' mező virágos kert, az erdők, és berkek, a' völgyek, és ligetek múlató helyek: a' hangitsáló madarak muzfikufok; a' kristály források, és folyó vizek gyönyörűséges tükrök. Ezek a' gazdag természetnek kintsei. Nyitva tárva vannak előtted; tiszták és ártatlanok, éltetők, és édesek ezeknek örömei. A' mesterség a' Gazdagoknak csak ezeket majmolja drága fizetésért: Te ezeket ingyen használhatod; és ha megtanulod jól használni, elég gazdag lészel. Erőlről bővebben a'

Második Részben. Mikor a' Szegény emberek gazdagságra törekednek, közönségesen két hibában szoktak esni: Első az, hogy meg akarván szabadúlni a' Szegénységtől igazságtalan eszközökhöz nyúlnak. Ennek pedig vége az, hogy elébb, hátrább megbukkanak; ha nem ök, gyermekeik; és az-

után

után nem csak Szegények; hanem szerentsé-
lenek, és boldogtalanok is léznek. Az ha-
miftség, falárdság, tolvajság, törvénytelen-
ség, erőszak: mindenek veszedelmes útja a'
gazdagulásnak. Ezer, meg ezer szerentsétlen
példák vannak, még sem akarnak az emberek
mások kárán, és veszedelmén tanulni! - Má-
sodik hibájok az, hogy akkora kivánsággal
kezdik a' vagyont gyűjtögetni, melyet soha
ki nem elégíthetnek; és így akár mennyit'
gyűjtöttek is, Szegényen halnak meg. - A
ki igazán meg akar gazdagodni, szükség, hogy
igazságos úton gyűjtsön; másodszor hogy
tanulja meg miben áll az igaz Gazdagság.

Az igazságos gazdagulásnak ezek az út-
jai: Dolgozzál szorgalmatosan; mert az ál-
hatatos szorgalmatosság gyenge erővel is fel-
jül haladja a' reftséggel járó nagy erőt. Mún-
kálkodjál az Isten segedelmével mert az I-
sten áldása a' kitfidenn is nagy nyereséget
adhat: az ő haragja a' sokat is femmivé té-
fzi. - Kereskedjél még a' kitfiny dolgokkal is
igazságosan, mert igaz ama' mondás: hűz
péNZ közt ha egy hamiflan kerestett péNZ
van, a' tizenkilentz igazatis veszedelemben

ejti. A' mit gyűjtöttél, takarítsd meg; mert a' takarékoság nagy adot fizet néked. Élly belölle tiszteségesen; különben nem vólt miért keresned. Részeltets belölle másokat is; mert az irgalmasság, és okos adakozás nagy usorát hajt bé. Akkor dolgozzál, és kereskedjél mikor ideje van. Azt az időt, mellyet az Istennek kell szentelni, ne fordítsd egyébre; különben nem bizhatol, hogy az Isten óltalmazni fogja a' te jövaidat, mellyeket az ő megbántásával szerzettél. Ne kövesd a' mái lágy meleg Keresztényeket, a' kik azt gondolják, hogy ha Ünnepnap, és Vasárnap is valamit nem dolgoztatnak, vagy nem kereskednek, éhel halásra jutnak. Az Ünnepet, és Vasárnapot az Istentől ellopni, és a' nyereség keresetének áldozni, olyan vétek, melly soha büntetetlen nem fog maradni. - Hogyann is? Egy 'Sidó erőssen megtartja a' maga Szombatját; hát egy Kereszténynek alább valónak kell élni? - A' Gazdagnak, tehetősnek nintsen szüksége reá, hogy az Ünnepet legkissebben is meg szegje; tehát üllje meg. A' Szegény pedig mondja azt a' maga Háza népinek, a' mit a' Szent életü

ejti. A' mit gyűjtöttél, takarítsd meg; mert a' takarékság nagy adot fizet neked. Élly belöle tiszteségesen; különben nem vólt miért keresned. Részeltés belöle másokat is; mert az irgalmaság, és okos adakozás nagy usorát hajt bé. Akkor dolgozzál, és kereskedjél mikor ideje van. Azt az időt, mellyet az Istennek kell szentelni, ne fordítsd egyébre; különben nem bizhatol, hogy az Isten óltalmazni fogja a' te jómaidat, mellyeket az ő megbántásával szerzettél. Ne kövesd a' mái lány meleg Keresztényeket, a' kik azt gondolják, hogy ha Ünnepp nap, és Vasárnap is valamit nem dolgoztatnak, vagy nem kereskednek, éhel halásra jutnak. Az Ünnepet, és Vasárnapot az Istentől elloponi, és a' nyereség keresetének áldozni, olyan vétetek, melly soha büntetetlen nem fog maradni. - Hogyann is? Egy 'Sidó erőssen megtartja a' maga Szombatját; hát egy Kereszténynek alább valónak kell é lenni? - A' Gazdagnak, tehetősnek nintsen szüksége reá, hogy az Ünnepet legkissebben is meg szegje; tehát üllje meg. A' Szegény pedig mondja azt a' maga Háza népinek, a' mit a' Szent életü

Ietű Tobiás az ö Fiának: *Ne félj ú. m. Fiam! Szegény életet élünk ugyan; de fok jóval fogunk birni, ha az Istent féljük, és el távozván minden vétektől jót tselekszünk.* (Tob. 4. - 23.) Hallja minden ember a' leg gazdagabb Urnak Parantfolatját: *Ünnepeket szentelj.* Irja Szívébe minden Keresztény azt, a' mit mond a' Nagy Apostal: *Nagy nyéreség az áitatófság, a' meg elégedéssel.* (1. Tim. 6. - 6.) Hordozza ízeme előtt az életnek ama' nagy Réguláját, mellyet az Üdvözittő tanit. *Előbb keressjétek az Isten Országát, és annak igazságát, a' többi hozzá adatnak néktek.* (Mát. 6) -

Még ezekén kívül az igazán meg gazdagodni akarónak azt is kell tudni, miben áll az igaz, valóságos gazdagság? Én meg mondom rövideden: Nem a' gazdag, a' ki milliókkal bir; hanem az, a' ki meg elégszik azzal, a' mi nélkül el nem lehet. Ha egy Sándor meg nem elégszik a' fél Világgal; egy Diógenes pedig meg elégszik egy kaliba helyel: mellyik gazdagabb? - kétség kívül az utolsó. -

Itten még egy fontos Kérdést kell megfejtteni. Mivel az igaz gazdagságnak fundamentoma a' megelégedés; miképpen szerezheti meg ezt magának az ember? - E' nem nehéz mesterség; Kár, hogy az emberek meg nem tanulják, és ha tudják, hogy nem követik. Tsak ennyiből áll: Tekintse az ember azt, a' mivel bír, annak vegye hafznát, és örvendjen. - De az emberek nem így tselekedeznek, hanem mindétig azt vetegetik, miek nintsen, és hogy mások mivel birnak. Pedig mind a' kettőnek véghetetlen a' száma. A' mivel birnak, annak örömit érezni el felejtik. Szivekben a' megelégedésnek helyét aggodállal, és nyughatatlansággal töltik bé. - Ha egy közönséges Falusi gazda egy vad pufztában egyedül lakna, ott magát gazdagnak érezné; most midön látja, hogy másnak több is van, mint néki, magát Szegénynek képzei.

K. H! Hidjétek el azt, hogy az embernek megelégedéseit né a' vagyon határozza meg, hanem az okos gondolkodás, és az illendő határok közü szoritott kivánságok. A' ki természetes fziükségei szerént gondolkodik, és

kíván, könnyen, és hamar meg gazdagulhat. - Ha csak szokás szerént gondolkodunk; ha csak mód szerént repdesnek kívánságaink; ha életünket nem az Okofság, és Hitvallás törvényeihez, hanem a' mások élete módjának formájához szabogatjuk; soha mind örökké se gazdagok, se meg elégedettek, se boldogok nem lehetünk; ha mindjárt India minden kintseinek kultsa kezünben állana is. - Olyan igazság ez, mellyet egy pertzentés alatt ki lehet mondani; de Századok bizonyítanak!

Bé fejezés. Bé fejezem már Beszédemet az Üdvözítőnek ama' gyönyörűséges mondásával: *Boldogok a' lelki Szegények; mert övék Mennyeinek Országa.* A' Lelki Szegénység az a' közép pont az emberi életben, mellyen egyedül áll a' külső vagyonokkal való helyes élés, és meg elégedés. - Ez főképpen három dologot foglal magában: a' Keresztényi alázatosságot, mértékletességet és Istenben való erős Bizodalmat. Ez a' három által kell minden embernek a' Lelki Szegénység boldog állapotjára arányozni.

Ha a' vagyonos, gazdag ember nem alázatos, könnyen fel fuvalkodik. Akkor a' kevelység szelet, és szárnyakat ad a' nyereség kívánásnak: megtapodtatja a' meg elégedést, és ott keresi azt, a' hol nintien. - A' Nagy Sándor attyának *Fülöpnek* azt mondá egyfzer a' Bölts *Archidámus*. Ha ú. m. az egész világot meg hódoltatod is, kívánságod meg nem szünik; söt okkor sem léfzen árnyékok tñak egy araszfzal is nagyobb, mint elebb vólt. Ha a' fokkal biró a' Mértékletesgre nem vigyáz, könnyen pazérló léfzen. És a' történik vele, a' mit *Plátó* mondott: Ebédjét is gyertyánál efzi, és estve sötétbe vatforál. - Én pedig azt is hozzá téfzem, hogy végre nem is vatforál; mert nem léfzen mit vatforálni. - Ha a' Gazdag nem az Istenben; hanem vagyonjaiban bizik; akkor igazságatlan, kegyetlen, és fősfény léfzen: Mindent a' mi jó, szép, drága, nagy és Szent, 's ezeknek érdemét a' vagyontól fogja mérsékelni, és a' maga hasznához szabni. Ez az az írtoztató betegség, melly az Isten Fiát is eladta!

A' Szegénység alázatóság nélkül gyalázatos. Azt mondyá erről az Istennek Lelke

ke a' Böltsnek szája által: *Hármat gyűlött az én lelkem: a' kevély szegényt, a' hazug gazdagot, a' bolond, és érzéketlen öreget.* (J. Sirák F. 25. - 4.) - A' Szegény ha nem mértékletes, oka minden nyomorúságainak. A' tolvajság, vagy kóldus bot által a' mértékletlen, vagy henyélő ember utolsó falakja lészzen az okos teremtféseknek. - A' Szegény Istenben való bizodalom nélkül a' legnyomorultabb teremtmény, mellyet képzelni lehet a' világon. Az istentelen Szegényről jövendőltetett meg Példa Beszédék Könyvében, hogy *rosszszak lészzenek az ő minden napjai.* Ó melly keferű gondolat ideig, és örökre Szegénynek lenni! - Ügyekezze hát ki ki ennek az életnek Szegenységével, a' jövendő élet gazdagságát meg vásárolni.

Amen.

